
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M-2604 विषय

नांव दानचंद्रीका

लेखक / लिपीकार -

पृठ 73 काळ पूर्ण / अपूर्ण

अथदानचंद्रिकानुक्रमणिकाप्रारंभः

श्री अथदानचंद्रिकानुक्रमणिकालिख्यते.

अथवास्तुमंडलंलिख्यते·

चरक्यै· ४७ ईशानायनमः

स्कंदायन· ५१

पूर्वेइंद्राय·

आग्नेय्यां विदार्यै· ४८ अग्नये·

शिखिनेन· १	पर्जन्याय· २	जय	कुलिशा	सूर्याय	सत्या	भृशा	आकाशाय ८	वायवे· ९
दितये नमः ३३	आपाय नमः	ताय· ३	युधाय· ४	नमः ५	य· ६	य· ७	साविभाय ३४	पूष्णे न· १०

अदितयेनमः ३१	[illegible]	अर्यम्णोनमः ३७	सविते· ३८	वितथायनमः ११
सर्पायनमः ३०				गृहक्षताय· १२
सोमाय·	वृषवा	ब्रह्म		यमायनमः १३

६४	शर्करादानं
..	गुडदानं
..	इक्षुदानं
..	मधुदानं
..	घृतदानं
..	तैलदानं
..	नवनीतदानं
..	क्षीरदानं
..	दधिदानं
..	तक्रदानं

६५	पुष्पदानं
६५	फलदानं
..	तांबूलदानं
..	पादुकादानं
..	उपानहद्दानं
..	छत्रदानं
..	चामरदानं
..	पत्रिकादानं
..	व्यजनदानं
..	दर्पणदानं

सोमाय· २१		[illegible]	दृषवा[illegible]४६	ब्रह्मे[illegible]		[illegible]	यमायनमः १३	
भल्लाटाय· २८							गंधर्वायनमः १४	
मुख्याय· २७		राजयक्ष्म·	मित्रायनमः ४१			विबुधाधि· ४०	भृंगराजाय· १५	
अहये· २६	रुद्राय· ३६	शोषायन	असुराय	वरुणा	पुष्पदंता	सुग्रीवा	जयाय· ३५	मृगाय· १६
रोगाय· २५	पापाय· २४	मः २३	नमः २२	यनमः २१	यनमः २०	यनः १९	दौवारिकाय १८	पितृभ्यो·१७

इतिवास्तुमंडलम्·

इतिदानचंद्रिकानुक्रमणि
कासमाप्ता.

अथ दानचंद्रिकाप्रारंभः

M-2604

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीरमाव्यंकटेशाभ्यांनमः॥ प्रणम्यमातरंगंगांभैरवंवनशंकरीम्॥ महादेवाख्यपितरंश्रौतस्मार्तविशारदम्॥१॥
दिवाकरेणस्वधियासारमुद्धृत्यशास्त्रतः॥शिष्टानांतन्यतेतुष्ट्यैदानसंक्षेपचंद्रिका॥२॥ तत्रपरस्वत्वोत्पत्त्यंतोद्रव्यत्यागोदानम्॥ ॥दे
वलः॥ ॥अर्थानामुदितेपात्रेश्रद्धयाप्रतिपादनं॥ दानमित्यभिनिर्दिष्टंव्याख्यानंतस्यकथ्यते॥३॥ तच्चदानंत्रिविधोक्तंगीतासु॥ दात
व्यमितियद्दानंदीयतेनुपकारिणे॥ देशेकालेचपात्रेचतद्दानंसात्विकंस्मृतम्॥४॥ यत्तुप्रत्युपकारार्थंफलमुद्दिश्यवापुनः॥दीयतेचप
रिक्लिष्टंतद्राजसमुदाहृतम्॥ अदेशकालेयद्दानमपात्रेभ्यश्चदीयते॥ असत्कृतमवज्ञातंतत्तामसमुदाहृतम्॥ ॥गारुडे॥ ॥अर्हे
तेयत्स्वर्णादिदानंतत्कायिकंस्मृतम्॥ तुलादानादि॥ आर्तानामभयंदद्यात्स्येतद्वाचिकंस्मृतम्॥ विद्यामादाययज्जप्येतद्दानंमान
संद्विजाइति॥ ॥अथपात्रंयाज्ञवल्क्यः॥ ॥नविद्ययाकेवलयातपसावापिपात्रता॥यत्रदानमिमेचोभेतद्धिपात्रंप्रचक्षतइति
भविष्ये॥ किंचिद्वेदमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयम्॥पात्राणामुत्तमंपात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरइति॥ ॥व्यासः॥ ॥प्रथमंतुगु
रोर्दानंदत्वाश्रेष्ठमनुक्रमात्॥ ततोन्येषांचविप्राणांदद्यात्पात्रानुसारतइति॥ ॥भविष्यपुराणे॥ ॥सन्निधानस्थितान्विप्रान्
दौहित्रंविट्पतिंतथा॥ भागिनेयंविशेषेणतथाबंधून्गृहागतान्॥नातिक्रमेन्नरस्त्वेतान्सुमूर्खानपिगोपते॥ अतिक्रम्यमहारौद्रं

रौरवंनरकंव्रजेत्॥ ॥दक्षः॥ ॥सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे॥सहस्रगुणमाचार्येत्वनंतंवेदपारगे॥ ॥अब्राह्मणलक्ष
णमाहव्यासः॥ ॥ब्रह्मबीजसमुत्पन्नोमंत्रसंस्कारवर्जितः॥जातिमात्रोपजीवीच भवेदब्राह्मणःसतु॥ ॥ब्राह्मणब्रुवलक्षणमाहत-
त्रैव॥ ॥गर्भाधानादिभिर्युक्तस्तथोपनयनेनच॥नकर्मविन्नचाधीतोसभवेद्ब्राह्मणब्रुवः॥ ॥अथद्रव्यविभागःशिवधर्मे॥ ॥त-
स्मात्त्रिभागंवित्तस्यजीवनायप्रकल्पयेत्॥भागद्वयंतुधर्मार्थमनित्यंजीवितंयतः॥वित्तस्यभागपंचकंकृत्वाभागत्रयंजीवनार्थं
भागद्वयंदानार्थमितिहेमाद्रिः॥ ॥अथअग्राह्यदानानितुस्कांदे॥ ॥अजिनंमृतशय्यांचमेषींचोभयतोमुखीम्॥कुरुक्षे
त्रेचगृण्हानोनभूयःपुरुषोभवेत्॥ ॥मनुः॥ ॥हिरण्यंभूमिमश्वंगामन्नंवासस्तिलान्घृतम्॥अविद्वान्प्रतिगृण्हानोभ-
स्मीभवतिकाष्ठवत्॥अविद्वान्नामविद्यातपोभ्यांहीनेननग्राह्यमिति॥ ॥अथदानकालःवाराहे॥ ॥दर्शेशत
गुणंदानंतद्दशघ्नंदिनक्षये॥शतघ्नंतच्चसंक्रांतौशतघ्नंविषुवेततः॥युगादौतच्छतगुणंअयनेतच्छताहतं॥सोमग्रहेतच्छ
तघ्नंतच्छतघ्नंरवेर्ग्रहे॥तच्छतघ्नंव्यतीपातेदानंवेदविदोविदुः॥ ॥विष्णुधर्मोत्तरे॥ ॥वैशाखीकार्तिकी-
माघीपौर्णिमातुमहाफला॥पौर्णमासीषुसर्वासुमासर्क्षसहितासुच॥दत्तानामिहदानानांफलंशतगुणंभवेदिति॥ ॥अपुण्यदे-

शः॥ यत्तुमनुः॥ दृषद्वतीसरस्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरम्॥ तंदेवनिर्मितंदेशंब्रह्मावर्त्तंप्रचक्षते॥ नारदः॥ पुण्यदेशेषुसर्वेषुगृहेदेवाल
यादिषु॥ यत्रसाधनसंपत्तिस्तत्रदानंसमाचरेत्॥ भविष्यपुराणे वाराणसीकुरुक्षेत्रंप्रयागंपुष्करंतथा॥ गोकर्णंनैमिषार
ण्यंसेतुंश्रीपर्वतंतथा॥ महाकालंतथागंगामेतान्पुण्यतमान्विदुः॥ पाद्मे लिंगंवाप्रतिमां वापिदृश्यतेयत्रकुत्रचित्॥ नतत्स
र्वंपुण्यतांयातिदानेषुचमहाफलमिति॥ एषुदान मतिप्रशस्तमितिहेमाद्रिः॥ अथतीर्थेप्रतिग्रहनिषेधःपाद्मे॥ नतीर्थेप्रतिगृह्णी
यात्प्राणैःकंठगतैरपिइति॥ तीर्थेतीरेक्षेत्रेच॥ गंगाकृष्णागोदावर्यास्तीरमाहविष्णुः॥ गंगागोदावरीकृष्णातीरमाहुर्महर्ष
यः॥ उत्तरेनवगव्यूतिर्दक्षिणेयोजनत्रयमिति॥ भविष्ये॥ तीराद्गव्यूतिमात्रंतुपरितःक्षेत्रमुच्यतेइति॥ गंगायांतुतीरेपि
नग्राह्यमित्यर्थः॥ ब्राह्मे॥ प्रवाहमवधिंकृत्वायावद्धस्तचतुष्टयम्॥ तत्रनप्रतिगृण्हीयात्प्राणैःकंठगतैर पीति॥ प्रवाहोगर्भः
दानधर्मे॥ भाद्रकृष्णचतुर्दश्यांयावदाक्रमतेजलं॥ तावद्गर्भं विजानीयात्तदूर्ध्वंतीरमुच्यतेइति॥ गर्भेप्रतिग्रहनिषेधःप्रसिद्ध
नदीषु॥ गंडक्यादिषुतुतीरे निषेधः॥ तदुक्तंदानधर्मे॥ गंडक्यादिषुतीरेपिनग्राह्यंभूतिमिच्छतेतिवचनात्॥ अत्यंतापदितीर्थेपि
ग्राह्यं॥ अथचेत्प्रतिगृण्हीयाद्ब्राह्मणोशक्तिकर्शितः॥ दशांशमर्जितंदद्यादेवंधर्मोनहीयतइतिपाद्मात्॥ अथदानकालंवार

हे॥ ॥कृस्नातः सम्यगाचांतः कृतसंध्यादिकक्रियः॥ कामक्रोधविहीनश्च पाखंडस्पर्शवर्जितः॥ दद्यादितिशेषः॥ ॥कात्या
यनः॥ ॥कुशोपरिनिविष्टेन तथा यज्ञोपवीतिना॥ देयंप्रतिगृहीतव्यमन्यथा विफलंभवेदिति॥ ॥गौतमः॥ ॥अंतर्जानुकरं
कृत्वासकुशंसतिलोदकं॥ फलान्यपि च संधायप्रदद्याच्छ्रद्धयान्वितः॥ नामगोत्रेसमुच्चार्यप्राङ्मुखोदेयकीर्तनात्॥ उदङ्मुखायवि
प्रायदत्वातंस्वस्तिकीर्तयेत्॥ सदेवताकदेयकीर्तनानंतरंदत्वेत्यर्थः॥ ॥अथप्रतिगृहीतृकृत्यंतत्रैव॥ ॥ॐकारमुच्चरन्प्राज्ञोद्रवि
णंसकुशोदकं॥ गृण्हीयाद्दक्षिणेहस्तेतदंतेस्वस्तिकीर्तयेत्॥ प्रतिगृहीतांसावित्रंसर्वत्रैवानुकीर्तयेत्॥ सावित्रंदेवस्यत्वेति॥ ततस्तु कीर्त
येत्सार्धद्रव्यंचद्रव्यदेवतां॥ समापयेत्ततःपश्चात्कामस्तुत्याप्रतिग्रहं॥ यथाशाखंकइदंकस्माअदादितिमंत्रंपठित्वेत्यर्थः॥ ॥आदित्य
पुराणे॥ ॥प्रतिग्रहंपठेदुच्चैःप्रतिगृत्यद्विजोत्तमात्॥ मंद्रंपठेत्तुराजन्यादुपांशुंचतथाविशि॥ मनसाचतथाशूद्रेस्वस्तिवाचनमेवच॥
ॐकारंब्राह्मणेकुर्यान्निरोंकारंमहीपतौ॥ उपांशुंचतथावैश्येमनसाशूद्रजेतथेतिकौर्मात्॥ पुनस्तत्रैव॥ प्रतिग्रहस्य धर्मंचनजाना
तिद्विजोविधिं॥ द्रव्यस्तेन्यसमायुक्तो नरकंप्रतिपद्यतइति॥ तथा॥ विधिंतुधर्मंविज्ञाय ब्राह्मणस्तु प्रतिग्रहे॥ दात्रासहतरत्येवम
हादुर्गाण्यसौध्रुवमितियाज्ञवल्क्योक्तेश्च॥ ॥अथद्रव्यमानं॥ ॥याज्ञवल्क्यः॥ ॥जालसूर्यमरीचिस्थं

सरेणुस्ततःस्मृतम् ॥ तेष्टौलिक्षास्तता स्तिस्रो राजसर्षपउच्यते ॥ गौरस्तुतेत्रयःषट्तेयवोमध्यश्चतेत्रयः ॥ कृष्णलःपंचतेमाषास्तेसु
वर्णस्तुषोडश ॥ पलंसुवर्णाश्चत्वारःपंचवापरिकीर्तितम् ॥ द्वेकृष्णलेरूप्यमाषोधरणंषोडशैवते ॥ शतमानंतुदशभिर्धरणैःपलमेव
तु ॥ निष्कःसुवर्णाश्चत्वारइतिहेमाद्रिः ॥ अथधान्यमानंभविष्ये ॥ पलद्वयंतुप्रसृतिंकुडवोद्विगुणंमतम् ॥ चतुर्भिःकुडवैःप्रस्थःप्र
स्थाश्चत्वारआढकः ॥ आढकैस्तैश्चतुर्भिश्चद्रोणस्तुकथितोबुधैः ॥ द्रोणैःषोडशभिःखारीविंशत्याकुंभउच्यते ॥ कुंभैस्तैर्दशभि
र्वाहोधान्यमानंप्रकीर्तितमिति ॥ अथदानेदक्षिणापरिमाणमाहव्यासः ॥ सुवर्णपरमंदानंसुवर्णादक्षिणापरा ॥ सर्वेषामेवदाना
नांसुवर्णंदक्षिणेष्यते ॥ अदक्षिणंतुयद्दानंतत्सर्वंनिष्फलंभवेदिति ॥ परेत्वुक्तेः ॥ पुरुषाहारोपयिकतंदुलादिकमपिदक्षिणेतिहे
माद्रिः ॥ तथा ॥ देयद्रव्यतृतीयांशंदक्षिणांपरिकल्पयेत् ॥ अनुक्तदक्षिणादानेदशांशंवापिशक्तितः ॥ भविष्ये ॥ ज्ञेयंनिष्कश
तंपार्थदानेषुविधिरुत्तमः ॥ मध्यमस्तत्तदर्धेनतदर्धेनाधमःस्मृतः ॥ मेष्यांचकालपुरुषेतथान्येषुमहत्सुच ॥ एवंवृक्षेरथेजेन्वधेनोः
कृष्णाजिनस्यच ॥ अशक्तस्यापिकृष्णलोयंपंचसौवर्णिकोविधिरिति ॥ जपाभिषेकमुदाहृत्यलिंगपुराणे ॥ अष्टषष्टिपलोन्मानंदद्या
द्दक्षिणांगुरोः ॥ होतॄणांचैवसर्वेषांत्रिंशत्सत्समुदाहृतम् ॥ तदर्धंजापकानांचद्वारपालांस्तदर्धतः ॥ एतेनसर्वत्रगुरोरर्धमृत्विजा

नांतदर्धंजापकानांतदर्धंद्वारपालानामितिहेमाद्रौदक्षिणाविभागोऽवगंतव्यः॥ अथद्रव्यदेवताविष्णुधर्मोत्तरे॥ अभयंसर्वदंदेध
त्वंभूमेर्वैविष्णुदेवता॥ कन्यादानस्तथादासीप्राजापत्याःप्रकीर्तिताः॥ प्राजापत्योगजःप्रोक्तस्तुरगोयमदैवतः॥ तथाचैकशफंस
र्वंकथितंयमदैवतम्॥ महिषश्चतथायाम्यउष्ट्रोवैनिर्ऋतोभवेत्॥ रौद्रीधेनुर्विनिर्दिष्टाछागमाग्नेयमादिशेत्॥ मेषंतुवारुणंविद्या
द्वाराहंवैष्णवंतथा॥ आरण्याःपशवःसर्वेकथितावायुदेवताः॥ जलाशयानिसर्वाणिवारिधानांकमंडलुम्॥ कुंभंचकरकंचैववारु
णानिनिबोधत॥ समुद्रजानिरत्नानिवारुणानिद्विजोत्तमाः॥ आग्नेयंकनकंप्रोक्तंसर्वलोहानिचाप्यथ॥ प्राजापत्यानिसस्यानि
पक्वान्नमपिचद्विज॥ संज्ञेयाःसर्वगंधाश्चगंधर्वावैविचक्षणैः॥ विद्याब्राह्मीविनिर्दिष्टाविद्योपकरणानिच॥ सारस्वतानिज्ञेय
निपुस्तकादीनिपंडितैः॥ सर्वेषांशिल्पभांडानांविश्वकर्मातुदेवता॥ द्रुमाणामथपुष्पाणांशाकैर्हरितकैस्तथा॥ फलानामथस
र्वेषांतथाज्ञेयोवनस्पतिः॥ मत्स्यमांसेविनिर्दिष्टेप्राजापत्येतथैवच॥ छत्रंकृष्णाजिनंशय्यांरथमासनमेवच॥ उपानहौतथापा
त्रंयच्चान्यत्प्राणवर्जितम्॥ सर्वंचांगिरसत्वेनप्रतिगृण्हीतमानवः॥ शूरोपयोगियत्सर्वंशस्त्रंचचर्मध्वजादिकम्॥ नृपोपकरणंस
र्वंविज्ञेयंसर्वदैवतम्॥ गृहंतुशक्रदैवत्यंयदन्युक्तंद्विजोत्तमाः॥ विज्ञेयंविष्णुदैवत्यंसर्वदाद्विजसत्तमाइति॥ प्रतिग्रहस्थाना

नितुगृह्यपरिशिष्टे॥ प्रतिगृण्हीतगांपुच्छे कर्णेवाहस्तिनंकरे॥ मूर्ध्निदासीमजंचैवपृष्ठेश्वतरगर्दभौ॥ अश्वंकर्णेसदायांवाअन्नमुद्दि
श्यधारयेत्॥ शय्यासनंगृहंक्षेत्रंसंस्पृश्यादायकांचनं॥ उष्ट्रंचककुदेस्पृष्ट्वामृगांश्चमहिषादिकान्॥ गोधामश्वविधानेनपक्षेसंस्पृ
श्यपक्षिणः॥ छत्रंदंडेतरुंमूलेफलंसंगृह्यगौरवात्॥ प्रगृह्योपानहोमंत्रंवायसेत्प्रतिमुच्यवै॥ अमत्रंपात्रं॥ वासस्तथासमादायक
न्यांशीर्षेथवाकरे॥ कन्यायादक्षिणांसमभिस्पृशेदित्यर्थः॥ रतिभार्यापरपूर्वांप्रतिगृण्हीतचाक्षतां॥ पुत्रमुत्संगमारोप्यप्रतिगृ-
ण्हीतदत्तकं॥ रथंरथमुखेस्पृष्ट्वाप्रतिगृण्हीतकूबरे॥ कूबरोयुगाधारकाष्ठं॥ तथा॥ ॥हेमाद्रौदानखंडे॥ ॥भूमेःप्रतिग्रहंकु
र्यात्भूमिंकृत्वाप्रदक्षिणं॥ करेगृहीत्वाकन्यांतुदासदास्योद्विजोत्तमाः॥ आरुह्यचगजस्योक्तंकर्णेवाश्वस्यकीर्तितः॥ तथाचैकं-
शफानांतुसर्वेषांचविशेषतः॥ प्रतिगृण्हीताजांशृंगेपुच्छेकृष्णाजिनंतथा॥ येचैकशफाःशृंगिणःस्तान्विशेषतःशृंगेप्रतिगृण्ही
यादित्यर्थः॥ कर्णेचपशवःसर्वेग्राह्याःपुच्छेविचक्षणैः॥ गृण्हीयान्महिषंशृंगेखरंवैपृष्ठदेशतः॥ प्रतिग्रहमथोष्ट्रस्ययानानांचाधिरोह
णात्॥ बीजानांमुष्टिमादायरत्नान्यादायसर्वतः॥ वस्त्रंदशांतादादद्यात्परिधायापिवापुनः॥ आरुह्योपानहौमंचमारुह्यैवचपादुके॥
धर्मध्वजोतुसंस्पृश्यगृण्हीयात्॥ अवतार्यचसर्वाणिजलस्थानानिवैद्विजाः॥ आयुधानिसमादायतथामुच्यविभूषणं॥ आमुच्यबध्वेत्य

र्थः॥ इतिप्रतिगृह्यस्थानानि॥ ॥अथादौतुलापुरुषदानं॥ ॥हेमाद्रौमात्स्ये॥ अनेनविधिनायस्तुकुर्यात्तुलापुरुषमाचरेत् प्रतिलो
कोधिपस्थानेप्रतिमन्वंतरं वसेत्॥ विमानेनार्कवर्णेनकिंकिणीजालमालिना॥ पूज्यमानोप्सरोभिश्च ततोविष्णुपुरंव्रजेत्
कल्पकोटिशतंयावत्तस्मिन्लोकेमहीयते॥ कर्मक्षयादिहपुनर्भुविराजराजोभूपालमौलिमणिरंजितपादपीठः॥ श्रद्धान्वितोभ
वतियज्ञसहस्रयाजीदीप्तप्रतापजितसर्वमहीपलोकः॥ योदीयमानमपिपश्यतिभूतियुक्तःकालांतरेस्मरतिवाचयतीहलो
के॥ योवाशृणोतिपठतींद्रसमानरूपःप्राप्नोतिधामसपुरंदरदेवजुष्टमिति॥ ॥तत्रैववान्हिपुराणे॥ ॥एवंदत्वासुवर्णंतुब्र
ह्महत्यादिकंचयत्॥ पापंनिःहत्यपुरुषःस्वर्गलोकंसगच्छति॥ तत्रस्थित्वाचिरंराजन्यदायातिमहीतले॥ राजराजेश्वरःश्री
मान्नवीनशोकोनिरामयः॥ रूपसौभाग्यसंपन्नोनित्यंविष्णुपरायणः॥ पुनर्विष्णुपदंयातियत्रगत्वानशोचति॥ ॥इतिसुव
र्णादितुलापुरुषदानफलं॥ ॥अथकुंडमंडपादि॥ ॥तत्रसुवर्णतुलायामेवावश्यकमितिहेमाद्यादयः॥ रत्नरजततुलायांतु
कृताकृतमित्युक्तंतत्रैव॥ होमाद्यशक्तौतुमंडपादिरहितमेवकुर्यात्॥ नतत्रमंत्रहोमोवाएवमेवप्रदीयतइतिमात्स्योक्तेः॥ ग्रह
मंत्राहारजापमंत्राश्चनेत्यर्थः॥ अथतुलावेदीपरिमाणंचाहतत्रैव॥ तत्रादौशस्तेन्हिशोभार्थंकुंडमंडपमात्रंवाकृत्वासप्तहस्तां

दा॰ चं॰
५

वापंचहस्तांवातृतीयांशेनचतुर्थांशेनवोच्चांवेदींकृत्वातदुपरिपूर्वपश्चिमयोःस्तंभद्वयंनिखेयं ॥ हेमाद्रौमात्स्ये ॥ शाकेंगुदीचंदनदे
वदारुश्रीपर्णिबिल्वप्रियकांचनोत्थं ॥ स्तंभद्वयंहस्तयुगावखातंकृत्वाद्दढंपंचकरोच्छ्रितंतत् ॥ तदंतरंहस्तचतुष्टयंस्यादथोत्त-
रांगंचतुरस्रमेवेति ॥ शाकोवृक्षविशेषोमहासारइतिप्रसिद्धः ॥ श्रीपर्णीभद्रतरुः ॥ प्रियकोजीवकः ॥ सारमत्केकदंबः ॥ अंज
नःकांचनतुल्यपर्णोवृक्षविशेषः ॥ स्तंभद्वयंचचतुरस्त्रीकृत्यवेदिमध्येपूर्वपश्चिमभागयोर्निखेयं ॥ उत्तरांगंस्तंभयोरुपरितिर्य-
क्स्थाप्यं ॥ तत्रपंचकरयोस्तंभयोर्हस्तचतुष्टयोपरिनिधेयंचतुरस्रं ॥ अथोत्तरांगंचतदंगमेवेतिपाठेतदीयमितिस्तंभसजातीय
काष्ठमित्यर्थः ॥ समानजातिश्चतुलावलंब्याहेमेनमध्येपुरुषेणयुक्ता ॥ दैर्घ्येणसाहस्तचतुष्टयंस्यात्पृथुत्वमस्याश्चदशांगुलानि
॥ सुवर्णपट्टाभरणाचकार्यासलोहपाशद्वयशृंखलाभिः ॥ युतासुवर्णेनचरत्नमालाविभूषितामाल्यविभूषणाढ्या ॥ समानजा
तिस्तोरणसमानजातिः ॥ तुलोत्तरांगमध्येद्वादशभिरंगुलैरधस्तादुदगग्रा ॥ अवलंब्यापुरुषेणविष्णुनाशृंखलाविलं ॥ बितयासु
वर्णनिर्मितयातत्प्रतिमालक्ष्मद्वयंन्यस्तयोर्बहिःस्थितमंगुलषट्कंविहायविज्ञेयम् ॥ समतुलायाःअष्टोत्तरशतांगुलमितत्वात् ॥
पृथुत्वंचास्यादशांगुलपरिमितेनवलयाकृतिसूत्रेणसंमितंविधेयमित्यर्थः ॥ सलोहपाशद्वयशृंखलाभिर्युक्ताकार्येत्यर्थः ॥

तत्रैव वह्निपुराणे ॥ ॥ आश्वत्थीं खादिरीं चापि पालाशीं वा स्रुक् स्रुवौ स्रजां ॥ चतुर्हस्तप्रमाणेन स्रुक् श्लक्ष्णा स्रुग्दृढां नवां ॥ स्रुव वर्तुलांसमांत
हस्तिनग्र्धाच्छिद्रत्रयान्विताम् ॥ मौंजशिक्यद्वयोपेतां बद्धांस्तंभेषु याज्ञियइत्याह नारदः ॥ चतुरस्रा तुला कार्या पादौ चापि तथाविधौ
॥ चतुर्थपि च पार्श्वेषु मानं स्याच्चतुरंगुलं ॥ मुक्ताताबत्तु करकावंतयोर्विन्यसेद्बुधः ॥ चतुर्हस्ताधटतुला मध्ये शृंखलयान्विता ॥ शि
क्यं हस्तत्रयं कुर्यात् कुंदकं चतुरंगुलं मिति ॥ यदाह तत्रैव विश्वकर्मा ॥ विशेषदानं कथितं तुलादि तस्मात्तुलालक्षणमुच्यते प्राक् ॥ तु
लाप्रमाणं स्मृतमंगुलानि दैर्घ्यंगुले षट्नवति प्रमाणे ॥ प्रतिद्वयेप्यंगुलषट्कषड्कं शतांगुलाष्टोत्तरमंगुलानां ॥ स्युर्विंशतिः पंच च
धातुबंधाबंधेष्वधिष्ठानस्थरानिवेश्याः ॥ ईशः शशी मारुतरुद्रसूर्याः स्याद्विश्वकर्मा गुरुरंगिरोग्नी ॥ प्रजापतिर्विश्वजगद्विधाता पर्ज
न्यशंभू पितृदेवताच ॥ सौम्यश्च धर्मामरराजमश्विनौ जलेश मित्रावरुणौ मरुद्गणाः ॥ धनेशगंधर्वजलेश विष्णुर्दंडे चतुर्विंशति
रेवदेवताः ॥ ॥ अत्र सौम्यो बुधः ॥ स्यात्संचविंशः पुरुषः स एको यस्तोल्यमानस्तुलया महात्मा ॥ एताविधेयास्तपनीयमय्योर
लार्चितादैवतमूर्तयस्ताः ॥ षडंगुलः स्याच्चतुरस्रपिंडः प्रांतद्वये विष्णुरनंतनामा ॥ पार्श्वद्वयं तच्चतुरंगुलं स्यादेवं मयाते कथि
तं प्रमाणं ॥ मध्यां कुंदे संकुलिकांगुलानि पंचाधिकाविंशतिरेव दैर्घ्ये ॥ एकांगुलः स्याद्व्रवतीह पिंडस्तत्राधिदेवः किल वासुकिः स्या

त्॥ ॥एकैकरज्जुर्लभतेंगुलानित्रिःसप्ततिःपिंडगतांगुलाच॥तच्चैलकद्वंद्वमथांगुलानिविंशस्तथापंचदशाधिकास्यात्॥ ॥
तध्धातुबध्धंशुभकाष्टपीठंपिंडेतथाद्वंद्वमथोविधेयम्॥ ॥अधोधरोभूम्यधिदेवतास्यात्तुलांतरेभूमिपतिर्निवेश्यइति॥
हेमाद्रौमात्स्योक्तेः वेद्यादितुलाकृत्यंलक्षणंच॥ ॥अथवेद्यांषोडशारचक्रलिखनप्रकारउक्तोमदनरत्ने॥ ॥
तत्राचार्योवेद्यांमध्येत्रिहस्तव्यासंचतुरस्रंप्रसाध्यभागपरदक्षिणोत्तरनवरेखाभिश्चतुःषष्टिकोष्टकंकुर्यात्॥ ॥तत्र-
कोष्ठानिप्रत्येकंनवनवांगुलानिसंपद्यंते॥ ॥ततोबहिरंत्यपंक्तिषुचतुर्दिक्षुमध्यकोष्ठानिचत्वारिचत्वारिमार्जयित्वा
तदुपर्युपांत्यपंक्तिषुपार्श्वयोस्तत्रत्रयंत्रयंत्यक्त्वाप्रतिदिशंप्रतिमध्यकोष्ठद्वयंद्वयंमार्जयेत्॥ ॥तच्चतुर्दिक्षुषट्षट्कोष्ठा
निचत्वारिद्वाराणिसिध्यंति॥ ॥ततोमध्यस्थितषोडशकोष्ठानिमार्जयेत्॥ ॥ततोबाह्येएकैकंकोणकोष्ठंविहा-
यकोणकोष्ठद्वारपीगंतरालवर्त्तीन्यवशिष्ठानिपंचपंचकोष्ठानिमार्जयेत्॥ ॥तथाचमध्यचतुरस्रपीवपादाः-
सिध्यंति॥ ॥ततोमध्याच्चत्वारिवृत्तानिकुर्यात्॥ ॥तत्राद्येचत्वार्यंगुलानिव्यासः॥ ॥द्वितीयेष्टौ॥ तृतीयेचतुर्विं
शतिः॥ चतुर्थेषड्विंशतिरिति॥ ॥तच्चतुरंगुलंवृत्तंकर्णिकारूपंपीतेनरजसापूरयित्वाकर्णिकाबधिरेखांसितेनर

जसा निर्माय तद्बहिरष्टांगुलात्मके वृत्ते पीतरक्तसितरजोभिः संपादितमूलमध्याग्राणि षोडश केसराणि संपाद्य तत्केसरावधिरेखां सि-
तेनैव रजसांगुलोन्नतां संपाद्य चतुर्विंशांगुलात्मके तद्बहिर्वृत्ते सितेन रजसाष्टदिक्ष्वष्टौ पत्राणि रक्ताग्राणि कुर्यात्॥ ततो दलां-
तररेखां सितेन रजसा विधाय दलांतराणि कृष्णेन रजसा पूरयित्वा तद्बहिरेकांगुलांतरा बहिर्वृत्तरेखां सितेनैव रजसा संपा-
द्य वृत्तद्वयांतरं परितोऽष्टदलाग्रतन्मध्यचिन्हैः षोडशधा विभज्य प्रतिभागं यवाकारान्षोडशारान् श्यामपीतारुणश्वेतरजोभिः
कल्पयित्वा तदंतरेण यथायोगं रजोभिः पूरयित्वा तद्बहिः सितपीतारुणश्यामहरिताः पंच रेखा लिखेत्॥ तद्बहिः पीठक्षे-
त्रं चतुरस्रं यथाशोभं रजोभिः रक्तं कृत्य पीठावधिरेखां सितेन रजसा चतुरस्रां रचयेत्॥ द्वारक्षेत्राणि पूर्वादितः पीतश्याम
सितहरितरजोभिः पूरयेत्॥ आग्नेयादिकोणकोष्ठचतुष्टयं लोहितहरितश्यामधवलैः पूरयेत्॥ आग्नेयादि पीठपादचतुष्ट-
यं पंचकोष्ठात्मकं तु क्रमात् सितरक्तपीतकृष्णा रजोभिः पूरयेत्॥ ततः सितेन रजसांगुलोन्नतेन बहिश्चतुरस्रे रेखां कुर्यादि-
ति मदनरत्नादयः॥ नक्षुरमते तु चतुरस्रं चतुर्हस्तं तत्र मत्स्यैकं द्वादशांगुलानि नव कोष्ठानि॥ वृत्तानि तु पंच॥ तत्राद्यवृत्ते च-
त्वार्यंगुलानि व्यासः॥ द्वितीये षट्॥ तृतीये विंशतिः॥ चतुर्थे चतुर्विंशतिः॥ पंचमे तच्चतुरस्रं बहिस्ततोऽर्धं त्रिंशदिति॥ पंच

कोष्ठात्मकंपीठपादचतुष्टयं॥ आग्नेयादिक्रमेणरक्तहरितश्यामसितैः पूरणीयंकोणकोष्ठचतुष्टयंप्रत्येकंत्रिभिस्त्रिभिर्वर्णैरितिविशेषः
॥ इदमेववारुणंमंडलंजलाशयोत्सर्गादौज्ञेयं॥ पुनस्तत्रैव॥ वज्रंप्रागुत्तमेभागेआग्नेय्यांशक्तिमुज्वलां॥ आलिखेद्दक्षिणेदंडं नै-
ऋत्यांखड्गमालिखेत्॥ पाशंतुवारुणेलेख्यं ध्वजंचैववायुगोचरे॥ कौबेर्यांतुगदांलिख्य ईशान्यांशूलमालिखेत् शूलस्यवामदेशे
तुचक्रंपद्मंचदक्षिणे॥ ततोमहावेद्युपरिपंचवर्णफलपुष्पोपशोभितंवितानंकुंडमंडपेबध्नीयादिति॥ ॥इतिवेद्युपरिषोडशार
चक्रं॥ ॥अथघृतादितुलाफलमुक्तंहेमाद्रौविष्णुधर्मोत्तरे॥ प्रथमातुघृतस्योक्तातेजोवृद्धिकरीशुभा॥ माक्षिकेणतुसौभाग्यंतै
लेनबहुलाःप्रजाः॥ वस्त्रेणदिव्यवस्त्राणिप्राप्नोतितुलयाध्रुवं॥ लवणेनतुलावण्यमरोगित्वंगुडेनच॥ असपत्नःशर्करयासुरूपं-
चंदनेनतु॥ अवियोगोभवेद्भर्त्रातुलयाकुंकुमस्यच॥ नसंतापोहृदिभवेत्क्षीरस्यतुलयातथा॥ सर्वकामप्रदाःसर्वाःसर्वपापक्षयं
कराः॥ यःकरोतितुलाःसर्वाःसगौर्यालयमाप्नुयात्॥ मंत्रेणदद्यादभिमंत्रितांतुसकृत्तुलामेकतमांद्विजेभ्यः॥ सयातिगौर्याःस
दनंसुपुण्यंनशोकदौर्भाग्यमुपाश्नुतेपुमान्॥ त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता॥ मांतोलयंतीसंसारादुद्धरस्वनमोस्तु
ते॥ ॥इत्यारुह्य॥ ॥गोदोहकालंतत्रासीच्चिंतयित्वाहरिप्रियां॥ अवरुह्यततोदद्यादर्घ्यंपादमथापिवा॥ गुरुंसंपूज्यविधिवद्

स्त्वालंकारभूषणैः॥ विसर्जयेन्नमस्कृत्यभोजयेद्द्विजपुंगवान्॥ शेषंद्विजेभ्योदातव्यंस्त्रीभ्योन्येभ्यस्तथैवच॥ कदलीदलसंस्थानपंच
पिंडाहिमाद्रिजा॥ कर्पूरस्यतुतांपूज्यकुंकुमेनालभेत्तुतां॥ विधिनानेनयोदद्यात्तुलादानंविमत्सरः॥ सलोकमेतिपार्वत्याःसेव्यमा
नोप्सरोगणैः॥ तत्रापिकालंसुचिरमिहलोकेनृपोभवेत्॥आत्मतुल्यंसुवर्णंवारजतंरलमेववा॥ योददातिद्विजाग्र्येभ्यस्तस्या
प्येतत्फलंलभेत्॥ ॥एतद्भूमिदानजन्यम्॥ ॥ ब्रह्महत्यादिपापाद्यैर्मुक्तःशिवपुरंव्रजेत्॥ सचतत्पापनिर्मुक्तःप्रोक्तंविष्णुपुरंव्र
जेत्॥ तुलापुरुषभूमीचदीयमानेतुयेनराः॥ पश्यंतितेपिवायांतियेवास्यानुमोदकाः॥ गुडंवायदिवाखंडंलवणंवापितोलितं॥
योदद्यादात्मनातुल्यंनारीवापुरुषोपिवा॥ पुमान्प्रद्युम्नवत्स्यात्तुनारीस्यात्सापार्वतीसमा॥ सुभगोरूपसंपन्नोभुंजीतांतेत्रिविष्टपं॥
हिरण्यदक्षिणायुक्तंसवस्त्रभूषणान्वितं॥ अलंकृत्वाद्विजाग्र्यंतंपरिधाप्यचवाससी॥ खंडादितोलितंपश्चाद्गुरवेप्रतिपादयेत्
॥ सर्वकामसमृद्धात्मानंतंकालंवसेद्दिवीति॥ ॥इतिघृतादितुलादानफलं॥ ॥अथनानारोगनिरासार्थंद्रव्यविशेषतुला-
दानान्युक्तानिगारुडे॥ ॥तुलापुरुषदानंतुशृणुमृत्युंजयोद्भव॥ अथलोहंप्रदातव्यंसर्वरोगोपशांतये॥ कांस्यंचयक्ष्मणेदेयंत्रपु-
चाशोविकारके॥ अपस्मारेतुसीसंस्यात्ताम्रंकुष्ठेचदारुणे॥ पित्तलंरक्तपित्तेचरूप्यंप्रदरमेहयोः॥ सुवर्णंसर्वरोगेषुप्रदद्यान्मृत्यु

नाशनं ॥ फलोद्भवंतथादेयंग्राहिण्यादीर्घवाहणे ॥ गौडंभस्मकरोगेचपौगंस्याद्गंडमालके ॥ ॥ पौगंपूगीफलं ॥ काष्ठजंचाग्निमांद्येस्याद्रो
गोत्सत्तौतुपैष्टकं ॥ मधूद्भवंतथादेयंकाशश्वासजलोदरे ॥ घृतोद्भवंतथादेयंछर्दिरोगोपशांतये ॥ क्षीरंपित्तविनाशायदधिस्याद्भगदारणे ॥
लवणंवेपनाशायपैष्टंदद्रुविनाशने ॥ ॥ धान्यंचसर्वरोगस्यनाशनेमुनिभिःस्मृतमिति ॥ अत्रायंसंक्षेपोदानोद्योतेऽपि ॥ रूप्यतुलायां
सुवर्णतुलाफलमेव ॥ पित्तृप्तिःप्रदरमेहनाशश्च ॥ रत्नतुलायांस्वर्णफलमेव ॥ ताम्रेणकुष्ठनाशः ॥ लोहेनसर्वरोगविनाशः ॥ घृतेनते
जोवृद्धिःछर्दिनाशश्च ॥ गुडेनारोगित्वंसौभाग्यवृद्धिश्च ॥ लवणेनलावण्यंसौभाग्यंच ॥ मधुनासौभाग्यंकासश्वासजलोदरनाशश्च ॥ तै
लेनप्रजावान्भवति ॥ क्षीरेणपित्तनाशःसंतापनिवृत्तिश्च ॥ दध्नाभगंदरनाशः ॥ शर्करयासपत्नबाधानिवृत्तिः ॥ अन्नेनारोगित्वं ॥
पिष्टेनदद्रुनाशः ॥ फलैःसंग्रहणीनाशः ॥ क्रमुकैर्गंडमालानाशः ॥ क्रमुकंपूगीफलम् ॥ मुखदुर्गंधिनाशनं दद्रुनाशश्च ॥ चंदनेन
सौंदर्यवान् ॥ गंधेनसौभाग्यम् ॥ वस्त्रेणदिव्यवस्त्रावाप्तिः ॥ काष्ठैरग्निमांद्यनाशः ॥ विष्णुप्रीतिर्वासर्वद्रव्यैरपीति ॥ इतिनानारो
गनिरासद्रव्यविशेषतुलाः ॥ ॥ अथपूजार्थंतत्तद्द्रव्याधिदेवतामाह ॥ ॥ गारुडे ॥ ॥ अधिदैवंतुलोहेवैमहाभैरवउच्यते ॥
कांस्येत्रपावशिवनौचवायुश्चसीसके स्मृतः ॥ ताम्रेसूर्यस्तथाप्रोक्तःपैत्तलेचकुहूस्तथा ॥ रौप्येचपितरोज्ञेयाःसौवर्णेसर्वदे —

वताः॥ फलेसोमेगुडे चापस्तांबूलेच विनायकः॥ गंधर्वाःकुसुमेचैव जांगलेग्निस्तथास्मृतः॥ ॥जांगलेकाष्ठे॥ मधौयक्षंप्रयत्नेनस्मृते
मृत्युंजयंतथा॥ क्षीरेताराःगणाःसर्वेदधिसर्पाःप्रकीर्तिताः॥ लवणेपार्वतीदेवीरसुद्दिष्टाधिदेवता॥ पिष्टेप्रजापतिर्देवोअन्नेसर्वाश्वदेव-
ताः॥ आर्तिर्यदास्यात्पात्राणांप्राप्नुयात्पुण्यदेशतः॥ नित्यंमृत्युंजयप्राप्तिर्विधिनायत्प्रदीयते॥ तदेवसर्वशांत्यर्थंभवतीतिनसं
शयः॥ तुलापुरुषदानेनमृत्युंजयतिमानवः॥ आगमोक्तमृत्युंजयमंत्रेणपूजयित्वेत्यर्थः॥ नाममंत्रेणवायथाधिकारंयोज्यम्॥
॥ ॥इतिद्रव्याधिदेवताः॥ ॥अथकालविशेषः॥ ॥दानोद्योतेविश्वामित्रः॥ ॥आदित्येराहुणाग्रस्तेसुवर्णैस्तोल
येत्तनुं॥ सोमग्रहेतुरौप्येणयद्वादानंतथाशृणु॥ प्रवर्ग्यस्यसुरश्रेष्ठजानउत्सन्नःपितृदेहतः॥ सर्वपापहरायेनद्वदामिप्रीयतांविधुः॥ इत्यु
च्चार्यजलंत्वप्सुनिक्षिपेद्द्विजसत्तमेति॥ ॥अथतुलापुरुषदानविधिः॥ ॥हेमाद्रौविष्णुधर्मोत्तरे॥ ॥तुलादानंप्रवक्ष्यामिसर्वपाप
प्रणाशनम्॥ यद्वीर्याचरितंपूर्वंलक्ष्मीनारायणेनतु॥ पुण्यंदिनमथासाद्य तृतीयायांविशेषतः॥ गोमयेनानुलिप्तायांभूमौकु
त्वाघटंशुभम्॥ दारवंशुभवृक्षस्यचतुर्हस्तप्रमाणतः॥ सुवर्णंतत्रबध्नीयात्स्वशक्त्याघटितंघटे॥ सौवर्णंस्थापयेत्तत्रवासुदे
वंचतुर्भुजम्॥ शिक्यद्वयंचबध्नीयात्स्थापयेत्पीठकेततः॥ तत्रारोहेत्सवस्त्रश्चारूढःसर्वालंकारभूषितः॥ अभीष्टदेवतांगृह्य-

स्नापयित्वाघृतादिभिः॥ तुलापुरुषदानस्य विधिरेषः प्रकीर्तित ः॥ अत्र विधिरेष प्रकीर्तित इति हेतावल्येव कर्तव्यतेत्युक्तम्॥ भवतीति
दामोदरः॥ नान्यदिति तुलादानमधिकृत्य लिंगपुराणे॥ दक्षिणां च शतं साईं तदर्धं वापि दापयेत्॥ ॥ गुरोरिति शेषः॥ ॥
ऋत्विजां चैव सर्वेषां दशनिष्कान्प्रदापयेदिति॥ ॥ तथा॥ ॥ यजमानः अय नग्रहणसंक्रमादिपुण्यकालमासाद्य पूर्वेद्युरे
कभक्ताचरितप्रायश्चित्तः कृतनित्यक्रियो दर्भेष्वासीनो दर्भान्धारयमाणः कृतचिरान्यदेशकालो संकीर्त्य ममामुक कामनासिद्धि
द्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अमुकद्रव्यतुलापुरुषदानं करिष्ये. इति संकल्प्य तथा रोगनिरासार्थं तु ममामुकरोगनिरासेन ममास्यशि
शोर्वामुकरोगनिराशेन क्षिप्रारोग्यसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमिति॥ तथा॥ यदा तु शिष्टाचारवशात्ताम्रादितुलासु अष्टमां
शं चतुर्थांशं वा सुवर्णरजतादि प्रक्षिप्यते चेत्तदा सुवर्णादितुल याचतुर्थांशाष्टमांशादितुलाविशेषफलप्राप्तिद्वारा इत्युल्लेखः का-
र्यः॥ ॥ तदंगतया गणपतिपूजनं पुण्याहवाचनमाचार्यवरणं मंगदेवतापूजनमहं करिष्ये॥ इति संकल्प्य॥ गणपतिं संपूज्य पु-
ण्याहं स्वस्ति ऋद्धिः श्रीः कल्याणमिति शब्दपंचात्मकं बोधायनोक्तम्॥ ब्राह्मणांस्त्रिस्त्रिर्वाचयित्वाचार्यं हृत्वाचार्यस्तुलायां गौरीशिव
यवादि तुलांगदेवताश्च पूजयित्वा रोगनिरासार्थे तु महामृत्युंजयमंत्रेण प्रतिमायां मृत्युंजयं ताम्रादितोलनीयद्रव्यादिदेवताश्च·

पूजयेदिति ॥ इतितुलापुरुषदानविधिविशेषः ॥ ॥ अथतुलादानप्रयोगः ॥ ॥ यजमानोशुभ्रचिराचम्यप्राणानायम्यदेशका-
लौसंकीर्त्यएकैकमन्वंतरकालावछिन्नप्रतिलोकपालस्थाननिवासपूर्वकार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानकरणकासरःपू-
जासहितशिवपुरगमनपूर्वककल्पकोटिशतावछिन्नविष्णुपुराधिकरणकनिवासकामःसुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषमहादानं-
महंकरिष्ये ॥ यद्वा ॥ ब्रह्महत्यादिसकलपापक्षयद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंसुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषसह दानंकरिष्ये ॥ ॥
तत्रादौगणपतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धाचार्यवरणादिकुर्यात् ॥ ताम्रादितुलायांतुसंकल्पोत्तरंगणपति
पूजनपूर्वोक्तपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वाचार्यंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःपूजयेत् ॥ ततआचार्योगोमयोपलिप्तवेद्यादौ
सर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणेकृत्वावेद्यांवारुणमंडलंविलिख्यउपरिकुंडमंडपेपंचवर्णवितानंफलपुष्पोपशोभितंसध्वजं
बध्वावेद्यादौधटमाबध्यतत्रदक्षिणोदक्शिक्यांतुलांबध्नीयात् ॥ गौरीप्रीत्यर्थंतुलायांकर्पूरकृतपंचपिंडिकारूपागौरींकुंकुमे
नानुपूजयेत् ॥ ततोधर्मराजसूर्यविष्णुप्रतिमाःतिस्रोमाषमात्रसुवर्णनिर्मिताग्न्युत्तारणादिपूर्वकंसंपूज्यइष्टदेवतांचपं-
चामृतेनाभिषिच्याभ्यर्च्यविष्णुप्रतिमांतुलामध्येवध्वाततःपूर्वोक्ततोलनीयद्रव्यादिदेवतांसंपूज्यतुलायेनमइतितुलांच-

तुलाप्रांतकूटयोर्विष्णुमनंतंमध्यकूटेवास्फकिंफलकद्वयेभूमिंचसंपूज्यरक्तवस्त्रेणतुलांसंवेष्टयततःशक्तौसत्यांतुलादंडेस्फवर्णनिर्मितास्फच
तुर्विंशतिप्रतिमास्फउदकसंस्थांदेवतामावाहयेत् ॥ ॥पूजयेच्च ॥ ॥ तदित्थम् ॥ ॐ ईशानायनमः ॥ ईशानंआवाहयामि ॥१॥
एवंसर्वत्र ॥ॐशिशिनेनमः॥ शशिनंआवाहयामि॥२॥ॐमारुताय०॥३॥ॐरुद्राय०॥४॥ॐसूर्यायन०॥५॥ॐविश्वकर्मणे०॥
६॥ॐगुरवेनमः॥७॥ॐअंगिरोभ्यांन०॥८॥ॐप्रजापतये०॥९॥ॐविश्वेभ्योदेवेभ्यो०॥१०॥ॐधात्रेनमः॥११॥ॐपर्जन्यशंभुभ्यां०
॥१२॥ॐपितृभ्यो०॥१३॥ॐसौम्याय०॥१४॥ॐधर्माय०॥१५॥ॐअमरराजाय०॥१६॥ॐअश्विभ्यांन०॥१७॥ॐजलेशया०॥१८॥ॐ
मित्रावरुणाभ्यां०॥१९॥ॐमरुद्गणेभ्यो०॥२०॥ॐधनेशाय०॥२१॥ॐगंधर्वाय०॥२२॥ॐजलेशाय०॥२३॥ॐविष्णवे०॥२४॥ इत्यावाह्यसं
पूज्य॥ततोयजमानोवस्त्राभरणगंधमाल्याद्यलंकृतःकुसुमांजलिंगृहीत्वातुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्यप्राङ्मुखउपविश्यप्रार्थयेत् ॥ ॐ नम
स्तेसर्वदेवानांशक्तिस्त्वंसत्यमाश्रिता ॥ साक्षिभूताजगद्धात्रीनिर्मिताविश्वयोनिना ॥ एकतःसर्वसत्यानितथानृतशतानिच ॥ धर्मा
धर्मकृतांमध्येस्थापितासिजगद्धिते ॥ त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता ॥ मांतोलयंतीसंसाराद्दुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ ॥
योसौतत्वाधिपोदेवःपुरुषःपंचविंशकः॥ सएषोधिष्ठितोदेवित्वयितस्मान्नमोनमः॥ नमोनमस्तेगोविंदतुलापुरुषसंज्ञक ॥ ॥

त्वंहरेतारयस्वास्मानस्मात्संसारसागरादिति ॥ इतिपठित्वातुलोपरिपुष्पांजलिंक्षिपेत् ॥ पुनस्तांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्यवामहस्तेध
र्मराजंदक्षिणेसूर्यमंकेस्वाभीष्टदेवतांपंचामृताभिषिक्तार्चितांचादायप्राङ्मुखस्तुलायामुत्तरफलकमारुहेत् ॥ दक्षिणेनसुवर्णस्या
दुत्तरेणनराधिपइतिमात्स्यवचनात् ॥ ॥ नराधिपइत्युपलक्षणम् ॥ ॥ ततःआचार्योदक्षिणफलकेतोलनीयद्रव्यमारोपयेत् ॥
सुवर्णाद्यावत्समधिकंस्यात् ॥ पुष्टिकामेनभूयिष्ठमधिकंकार्यम् ॥ ततोयजमानस्तुलामध्यदंडस्थितदृष्टिर्हरेर्मुखंपश्यन्मंत्रोंपठे
त् ॥ ॐ नमस्तेसर्वभूतानांसाक्षिभूतेसनातनी ॥ पितामहेनदेवित्वंनिर्मितापरमेष्ठिना ॥ त्वयाधृतंजगत्सर्वंसहस्थावरजंगमम्
॥ सर्वभूतात्मभूतस्थेनमस्तेविश्वधारिणि ॥ इतिगोदोहकालंतत्रस्थित्वाततस्तुलामवतीर्यतोलितद्रव्येतुलसीपत्रंनिधायदेश
कालौसंकीर्त्यामुककामइदममुकद्रव्यमात्मसमतोलितमाचार्यायान्येभ्योब्राह्मणेभ्यःसमस्ताश्रितबंधुवर्गेभ्योदीनानाथेभ्यश्चदा
तुमहमुत्सृज्येनममेत्युत्सृज्यततःकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थमाचार्यायइदंसुवर्णअग्निदैवतंदक्षिणात्वे-
नतुभ्यमहंसंप्रददे ॥ नममेतिदद्यात् ॥ पुनःकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःइत्यादिसांगतासिद्ध्यर्थंनानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणे
भ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृज्ये ॥ तथाकृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणान्यथाका

लं यथोत्पन्नेनान्नेन भोजयेइति संकल्प्य ॥ ततः आचार्यस्त्वावाहितदेवताः सर्वाः अर्चनपूर्वकं विसृज्याचार्याय तुलार्धं पादं वा प्रतिमाव
स्त्रादिभरणादि सर्वं तुभ्यमहं संप्रददे ॥ नममइति दत्वा सदस्यायादावेतदर्धं दत्वा तुलाशेषं च सद्य एव यथोद्देशं दत्वा ॥ ॥ प्रमादा-
त्कुर्वतां ॥ यस्यस्मृत्येति जपित्वा कर्मेश्वरार्पणं कृत्वा सकृद्धुतो भुंजीतेति ॥ ॥ केचित्तु ॥ अत्र तुलापूजोत्तरमग्निं संस्थाप्य ईशाना
दितुलास्थदेवताभ्यो शाकल्याहुतयश्चेच्छंतीति ॥ तुलाप्रतिग्रह प्रायश्चित्तं त्वाचार्यश्चांद्रायणमेकं कुर्यात् ॥ प्रतिग्रहानुसारेणेत्युक्तं
दानाद्योतरहस्येषु ॥ ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ ॥ न चिरं धारयेद्गेहे सुवर्णं तोलितं बुधः ॥ तिष्ठद्भयावहं यस्माच्छोकव्याधिकरं नृणाम् ॥ शी
घ्रं परस्वीकरणाच्छ्रेयः प्राप्नोति पुष्कलमिति सुवर्णादि सर्वद्रव्यतुलास्वेवं केमुतिकन्यायात् ॥ अत्रत्यः सुवर्णशब्दो रजतादि सर्वद्रव्य
तुलोपलक्षको बोध्यः ॥ मीमांसैकधुरंधरः श्रुतिधरान्याय पिवागीश्वरः साहित्यामृतसागरः सुजनतावल्लीरसालद्रुमः ॥ यल्लिहुन्मणि-
शेखरो दिनकरः प्रास्तूत विश्वेश्वरं तेनाकारि घृतादितोलनविधौ सत्प्रीतये पद्धतिः ॥ ॥ इति श्रीदानोद्योतदानरत्नमयू
खाद्यनुसारेण च काल्लोपनामक भट्टदिवाकरकृत दानसंक्षेपचंद्रिकायां ताम्रघृतादितुलापुरुषदानप्रयोगः ॥ ॥
॥ अथ गोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ ॥ गोसहस्रदानं चिकीर्षुरधिवासनदिनात्प्राक् त्रिरात्रिमेकरात्रं वा

शक्तितः पयोव्रतोधिवासनदिने शुचिर्यजमानोदेशकालौ संकीर्त्य मम समस्तपापक्षयोत्तरसिद्धचारणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजा
लमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावछिन्नेंद्रादिसकललोकपाललोकाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वितशिवालयगमनैकोत्तर-
संख्यासंख्येयपितृमातामहकुलतारणाकल्पशतावछिन्नशिवपुरनिवासानंतरराजराजीभवनाश्वमेधशतकर्तृत्वशिवध्यानपर
त्वविष्णुसाहश्यापन्नयोगस्थानेकसंसारमोचनकामः श्वोगोसहस्रमहादानं प्रतिपादयिष्ये ॥ इतिसंकल्पयेत् ॥ ॥ ततोपवास गु
र्वादि नियोगांतं तुलापुरुषमहादानवत्कुर्यात् ॥ अथाचार्य एकलक्षणयंनंदिकेश्वरं वृषं सवत्सदशोत्तरगोसहस्रात्सवत्सं धेनुदश
कं च स्वर्णघंटास्वर्णपट्टकौशेयवस्त्रमाल्यहेमरत्नयुतं शृंगरौप्यखुरचामरा पृशोभितं सताम्रदोहनं पादुकोपानच्छत्राद्यनेकोपस्करयुतं
वेदीपरितः स्थापयेत् ॥ मंडपाद्बहिस्तु यथावकाशं गोसहस्रं वस्त्रमाल्यस्वर्णशृंगरौप्यखुराद्यैरलंकृत्याधिवासयेत् ॥ अथासादि
तमगोवृषदशकमध्ये चक्रोपरिस्थापितलवणद्रोणोपरि पूर्वोक्तलक्षणं कौशेयसंवीतनानाभरणभूषितं माल्येक्षुफलसंयुक्तं नंदि
केश्वरं स्थापयेत् ॥ वेद्युपरि फलपुष्पादिशोभितं पंचवर्णवितानं कूटे बध्नीयात् ॥ ततः आचार्यादयः स्वस्वकुंडसन्निधौ सर्वौषध्या
दियुतकलशचतुष्टयस्थापनादियजमानाभिषेकांतं तुलामहादानवत्कुर्युः ॥ ॥ ततः शुक्लमाल्यांबरधरः सकुसुमांजलि-

नासद्वृषगोदशकंतमामंत्रयेत्॥ ॥तत्रमंत्रः॥ ॥नमोवोविश्वमूर्तिभ्योविश्वमातृभ्यएवच॥लोकाधिवासिनीभ्यश्चरोहिणीभ्यो
नमोनमः॥गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनान्येकविंशतिः॥ब्रह्मादयस्तथादेवारोहिण्यःपांतुमातरः॥गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठ
तः॥गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहं यस्मात्त्वंवृषरूपेण धर्मएवसनातनः॥अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतःपाहिसदाममेति॥पुष्पांज
लिनासंपूज्यवेदीपश्चिमेप्राङ्मुखउपविश्यपूर्ववद्देशकालौस्मृत्वाममसमस्तपापक्षयादिसंसारमोचनकामइत्यंतेइदंवृषइमाःस
वत्सधेनुर्दशकसहिताःसहस्रंगाःसांगोपांगाःअमुकामुकगोत्रामुकामुकवेदाध्यापकामुकामुकशर्मभ्योगुरुर्त्विकादिभ्यश्चसंप्र
ददेनममेतिगुर्वादिहस्तेषुजलंदद्यात्॥तेचदेवस्यत्वेतियजुषारुद्रायगामित्युक्तापुछेषुप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्तायथाशाखंका
मस्तुतिंकइदंकस्माअदादितिपठेयुः॥ ततोयजमानःकृतस्यगोसहस्रमहादानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंग्रामंभूमिंवादत्वासुवर्णं
दक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे॥नममेतिप्रत्येकंतेभ्योदक्षिणांदद्यात्॥ ॥ततःकृतस्यगोसहस्रमहादानइत्यादि॰॥सांगतासि
द्ध्यर्थंनानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृज्येनममेति॥ तथापुनःकृतस्यइत्यादि॰॥सांगता-
सिध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणान्यथाकालंयथोपपन्नेनान्नेनभोजयिष्येइतिसंकल्पयेत्॥ ॥ततःआचार्यःपुण्याहवाचनाद्यावा

हितदेवताः संपूज्य उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति देवान्विसृज्य तद्दिनेपयो व्रतमशक्तो यजमानो नक्ताशी ब्रह्मचारी भवेत् ॥ ॥ ततः प्रमादात्कु॰
यस्यस्मृत्या॰ कर्मेश्वरार्पणं कुर्यादिति ॥ ॥ इति दानसंक्षेपचंद्रिकायां गोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ ॥ भविष्यपुराणे ॥ ॥
शतंगावः सवृषभा धेनूपस्करसंयुताः ॥ दत्वातु ब्राह्मणेभ्यस्तु विशल्येनांतरात्मना ॥ शिवादिसर्वलोकेषु यथेष्टं मोदतेतु सः ॥ पुण्य
कालेश॰ चिरा चम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य मम समस्तपापक्षयपूर्वक सिद्धचारणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमाले विमाना
रोहणोत्तरानंतकमन्वंतरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपालाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वित शिवपुरादिसर्वलोकनिवासानंतरमंते विष्णुसा
युज्यावाप्तिकामो वृषाधिकसालंकृतगोशतदानं करिष्य इति संकल्प्य गणपतिपूजनं संक्षिप्तपुण्याहवाचनमात्रं कृत्वा गोभ्यो नम इति
सवृषभागाः संपूज्य ब्रह्मणेनम इति ब्राह्मणांश्च यथाशक्ति वस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य प्रार्थयेत् ॥ ॥ तत्र मंत्राः ॥ गावः सुरभयो
नित्यं गावो गुग्गुलगंधिकाः ॥ गावः प्रतिष्ठा भूतानां गावः स्वस्त्ययनं महत् ॥ अन्नमेव परं गावो देवानां हविरुत्तमम् ॥ पावनं सर्वभूता
नां रक्षंति च वहंति च ॥ हविषा मंत्रपूतेन तर्पयंत्यमरानपि ॥ महर्षीणां च होतॄणां गावो होमे प्रतिष्ठिताः ॥ सर्वेषामेव भूतानां गावः शर
णमुत्तमम् ॥ गावः पवित्रं परमं गावो मंगलमुत्तमम् ॥ गावः सर्वस्य लोकस्य गावो धन्याः सनातनाः ॥ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभे

यीष्वयएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः ॥ घृतक्षीरप्रदागावोघृतयोन्योघृतोद्भवाः ॥ घृतनद्योघृतावर्त्तास्तामेसंतुसदागृहे
॥ इतिगावःसंप्रार्थ्यवृषभंप्रार्थयेत् ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारक ॥ अष्टमूर्त्तेरधिष्ठानमतःपाहिसनातनेतिवृषभंप्रार्थयेत् ॥
ततःसलिलतिलकुशानादाय अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयेत्यादिविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषाधिकशतंगाःधेनूपस्कराःसहिरण्यद
क्षिणायुताःरुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्रावानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृज्येनममेतितेन भगवान्वृष
रमात्माश्रीपरमेश्वरःप्रीयताम् ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ कृतस्यसवृषगोशतदातकर्मणःसांगतासिध्यर्थं ब्राह्मणभोजनंभूयसींद
क्षिणांचदद्यात् ॥ अथवाअद्येत्यादि॰ सवृषरुद्रदैवतसहिरण्यदक्षिणायथाशक्त्यलंकृतगोशतमूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमु
द्राःनानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृज्येनममेति ॥ ततोब्राह्मण भोजनसकल्पंभूयसींचदद्यात् ॥ इतिसवृषगोशतदानप्र-
योगः ॥ ॥ अथसवृषगोदानप्रयोगः ॥ ॥ भविष्ये ॥ दशगावःसवृषभावृषभैकादशाःस्मृताः ॥ दत्वातुब्राह्मणेभ्यश्चसयातिपरमां
गतिम् ॥ शिवादिसर्वलोकेषुयथेष्टंरमतेनरइति ॥ पुण्यकालेशुचिराचम्यदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवादिस
र्वलोकनिवासांतेविष्णुसान्निध्यकामोवृषाधिकदशगोदानंकरिष्यइतिसंकल्प्य ॥ गणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वागो-

भ्योनमइतिसवृषगाः संपूज्यब्राह्मणेभ्योनमइतिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यगाः प्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः॥ गावोमामुपतिष्ठंतु
हेमशृंग्यः पयोमुचः॥ सुरभ्यः सौरभेयाश्चसरितः सागरास्तथा॥ गावः पश्याम्यहंनित्यंगावः पश्यंतुमांसदा॥ गावोस्माकंवयंतासांयतो
गावस्ततोवयं॥ गावोममाग्रतोनित्यंगावः पृष्ठतएवच॥ गावोमेसर्वतश्चैवगवांमध्येवसाम्यहं॥ ॥इतिगाः संप्रार्थ्यवृषभंप्रार्थये
त्॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारक॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातनेति॥ वृषभंचप्रार्थयेत्॥ ततः सकुशतिलजलमादा
य अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुसान्निध्यावाप्ति कामोवृषाधिकदशगाधेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुतारुद्र
देवतास्तन्मूल्योपकल्पितरजतमुद्रावानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृज्ये॥ नममेतिसंकल्पंकुर्यात्॥ ततोब्राह्मणभो
जनसंकल्पः भूयसींचदद्यात्॥ अथवावृषाधिकधेनूपस्करसहिरण्यदक्षिणायुतदशगारुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितरजतमुद्राःना
नानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृज्ये॥ नममेत्युक्त्वादद्यात्॥ ब्राह्मणभोजनसंकल्पंकृत्वाभूयसींचदद्यादितिसंक्षेपः॥ ॥
इतिसवृषदशगोदानप्रयोगः॥ ॥अथदशमहादानानि॥ कौर्मे॥ कनकाश्वतिलानागादासीरथमहीगृहाः॥ कन्याचकपिलाधे
नुर्महादानानिवैदश॥ तत्रप्रथमंतावत्सुवर्णदानम्॥ मूले॥ दत्वासुवर्णस्यशतंविप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः॥ ब्रह्मलोकमनुप्रा प्यब्र-

ह्मणासहमोदते॥ गव्येन भूमिं शकृता जलेन आलिप्य मध्ये सिततंदुलैश्च ॥ सरोरुहं केसरभूषणाढ्यं सकर्णिकं चाष्टदलं विलिख्य॥ मध्ये ॥
तस्मिन्हिरण्यं शतमानमात्रं निधाय तस्योपरि तं विचिंत्येति॥ तत्र ब्रह्माणं कमलासनस्थं संपूज्य॥ विप्रं हूत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारा
दिभिः संपूज्य दद्यात्॥ ॥हेमाद्रौ दानकांडे॥ ॥देयं तद्योजयेत्पूर्वं ततो विप्रं च पूजयेत्॥ तत्तन्मंत्रैः प्रदद्यादेः सर्वदानेष्वयं विधिरिति॥
॥ ॥अद्येत्यादि मम समस्तपापक्षयपूर्वक मेरुदानसमफलावाप्तये देयद्रव्यतृतीयांशदक्षिणासहितं इदं सुवर्णं अग्निदैवतं अमुकगो
त्राया मुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति दद्यात्॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं
प्रयच्छ मे॥ इति कनकदानम्॥ ॥अथाश्वदाने महाभारते॥ ॥सर्वोपकरणोपेतं युवानं दोषवर्जितं॥ योऽश्वं ददाति विप्राय स्वर्गलो-
के महीयते॥ तथा ॥ यावंति रोमाणि हये भवंति हि नरेश्वर॥ तावतो वाजिदांल्लोकान्प्राप्नुवंती ह पुष्कलानिति॥ वाजिदान्सूर्यलोकान्
॥ कौर्मे ॥ शतैः पंचपलैरौप्यैः सुवर्णालंकृतिं क्रमात्॥ सदक्षिणं सवस्त्रं च ब्राह्मणाय निवेदयेत्॥ ब्राह्मणं हूत्वा वस्त्रालंकरणगंधपु-
ष्पादिभि रभ्यर्च्य दद्यात्॥ ॥अद्येत्यादि॰ समस्तपापक्षयपूर्वकाश्वरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासावाप्तिकाम इममश्वं सर्वोप
स्करं हिरण्यदक्षिणायुतं यमदैवतं गोत्राय शर्मणे तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति अश्वकर्णं धृत्वा दद्यात्॥ दानमंत्रस्तु॥ उच्चैःश्रवास्त्वमश्वा

नांराज्ञांविजयकारक॥ सूर्यवाहननमस्तुभ्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ अथश्वेताश्वदानम्॥ गारुडे॥ अश्वमेधमखंयस्तुकलौकर्तुमनी
श्वरः॥ अश्वदानंतुतेनेहकर्तव्यंविधिपूर्वकम्॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिब्रह्मणानिर्मितंपुरा॥ श्वेतमश्वंशुभंतातहेमपल्याणभूषितं॥
रूप्यैस्तुरुद्रकैःशस्त्रैःकरिदंतोपशोभितं॥ वज्रनेत्रंखुरैस्ताम्रैःक्षौमपुच्छंसुवाससम्॥ शुभ्रेणपदकेनैवसंयुतंस्वायुधान्वितं॥ धान्यरा
शोपरिस्थंतुवक्षपक्षसुपट्टकः॥ एवंकृतेजसंचाश्वंब्राह्मणायनिवेदयेत्॥ मन्वादियुगाद्ययनेविषुवोपरागादिपुण्यकालेदानंकार्यम्॥
ब्राह्मणंहत्वावस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्याश्वंचसंपूज्यवदेत्॥ मार्तंडायसुवेगायकाश्यपायत्रिमूर्तये॥ जगद्दीपायसूर्यायत्रिवेदायन
मोस्तुते॥ एवंतसुच्चरन्मंत्रंकर्णेदद्यात्तिलोदकम्॥ ॥दानवाक्यंतु॥ ॥अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेब्राह्मणायेमंश्वेताश्वंस्वर्णति
लकालंकारयुतंललाटग्रैवेयकपूर्वोक्तालंकारैर्युक्तंगंधपुष्पाद्यर्चितंसूर्यदैवतंसकलब्रह्महत्यादिपापनाशकामोहयरोमसमसं-
ख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासकामश्चसालंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददेननममेति॥ ततोश्वप्रार्थना॥ महार्णवेसमुत्पन्नउच्चैःश्रवसपुत्र
कः॥ मयात्वंविप्रमुख्यायदत्तोहयसुखीभवेति॥ ततोविप्रप्रार्थना॥ इमंविप्रनमस्तुभ्यमश्वंतेप्रतिपादितं॥ प्रतिगृण्हीष्वविप्रेंद्रम
यादत्तंसुशोभनमिति॥ इतिदानमंत्रमुच्चार्यकर्णेसमर्पणंकृत्वाविप्रहस्तेजलंक्षिपेत्॥ ततःस्वर्णंदक्षिणांदद्यात्॥ विप्रोदेवस्यत्वेति

गृहीत्वायथाशारवंकामस्कृतिंपठित्वास्वस्तीत्युक्त्वाश्वमारुह्यगछेत् दाताचाश्वपुरोगछेत्सदानांस समसप्ततिम्॥ भास्करंमनसिध्यात्वा आत्मी
यस्वगृहंव्रजेत्॥ श्वेनमश्वंतुयोदद्यात्फलंदशगुणंभवेत्॥ एवंकृतेनरव्याघ्रसूर्यलोकंव्रजेन्नरइति॥ ॥इतिश्वेताश्वदानम्॥ ॥
अथशिवायाश्वदान॥ ॥गारुडे॥ शिवायाश्वमलंकृत्वयः पर्वणिनिवेदयेत्॥ सोश्वमेधस्ययज्ञस्यफलमष्टगुणंलभेदिति॥ शि
वधर्मेपिशिवायाश्वदानम्॥ ॥अथतिलदानं॥ ॥आदित्यपुराणे॥ वैशारव्यांपौर्णमास्यांवातिलान्क्षौद्रेणसंयुतान्॥ यःप्रयछेद्द्वि
जातिभ्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते॥ ॥तथा॥ज्येष्ठेमासितिलान्दत्वाप्तोर्णमास्यांविशेषतः॥अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलमाप्नोतिमानवः॥ ॥
तथा॥ माघेमासितिलान्यस्तुब्राह्मणेभ्यःप्रयछति॥ सर्वसत्वसमाकीर्णंनरकंनसपश्यति॥ ॥विष्णुधर्मोत्तरे॥ ॥तिलागावोहि
रण्यंचअलंकन्यावसुंधरा॥दत्तान्येतानिविधिवत्त्रायंतिमहाभयात्॥ तथा॥ तिलस्नायीतिलोद्वर्तीतिलहोमीतिलोदकी॥ तिल
भुक्तिलदाताचषट्तिलाःपापनाशनाः॥ ॥इदंतुमाघमासपरम्॥ ॥अन्यत्रतुदानमेव॥ कौर्मे॥ कृष्णाजिनेतिलान्कृत्वासुवर्णं
मधुसर्पिषी॥द्रोणैकंवाससाछन्नंत्रिधातद्वत्सदक्षिणं॥ब्राह्मणायचतंदत्वासर्वंतरतिदुष्कृतमिति॥अद्येत्यादिअमुकगोत्रायामुक
शर्मणेब्राह्मणायसुपूजितायकृष्णाजिनस्थसुवर्णमधुसर्पिर्युतवस्त्राछिन्नंतिलद्रोणंसोमदेवतंसर्वपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप

ददेनममेतिदद्यात्॥ कृतैतत्तिलद्रोणस्यसांगतासिद्ध्यर्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥ प्रतिगृही-
तातुदेवस्यत्वेतितांगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वासमापयेत्॥ ॥इतितिलद्रोणदानविधिः॥ ॥अथतिलपात्रदानं॥ ॥
ब्राह्मे॥ ताम्रपात्रंतिलैःपूर्णंप्रस्थमात्रंद्विजायच॥ सहिरण्यंचयोदद्यात्प्रत्यहंश्रद्धयान्वितः॥ सर्वपापविशुद्धात्मालभतेपरमांगतिमिति
अद्येत्यादि॰इदंतिलपूरितताम्रपात्रंसोमदैवतंससुवर्णममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायाशेषपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेन
ममेति॥मंत्रस्तु॥ तिलाःस्वर्णयुतास्तुभ्यंप्रदत्ताह्यघनाशनाः॥ विष्णुप्रीतिकरानित्यंअतःशांतिंप्रयच्छमे॥ प्रतिग्रहःप्राग्वत्॥ इ-
तिमार्येनित्यंतिलपात्रदानं॥ ॥अथमहातिलपात्रम्॥ ॥कौर्मे॥ ताम्रपात्रेतिलान्कृत्वापलषोडशकल्पिते॥ससुवर्णंनशक्त्यावा
विप्रायप्रतिपादयेत्॥ नाशयेत्त्रिविधंपापंवाङ्मनःकायसंभवम्॥ तिलपूर्णंताम्रपात्रंसहिरण्यंद्विजायवै॥ प्रातर्दत्वातुविधिवद्दुःस्व
प्नंविनिहंतिसः॥ तिलपात्रंत्रिधाप्रोक्तंकनिष्ठोत्तममध्यमं॥ ताम्रपात्रंदशपलंजघन्यंपरिकीर्तितम्॥ द्विगुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचोत्त
मंस्मृतं॥स्वर्णमेकंजघन्यंतुद्विगुणंमध्यमंमतम्॥ त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सुवर्णपरिकीर्तितम्॥ पलसंख्यानिष्कद्वयमिता॥ सपादनिष्क
द्वयमित्यन्ये॥ अत्रदेशाचारतोव्यवस्था॥ दानवाक्यंतुनित्यतिलपात्रदानवत्॥ मंत्रस्तु॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमा

निच ॥ तिलपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति ॥ ॥इतिमहातिलपात्रदानं ॥ ॥ कौर्मे ॥ अथमातुरानृण्यत्वतिलपूर्णकांस्यपात्रदानं
॥ आदित्यपुराणे ॥ यज्ञसौत्रामणिंकर्तुंयदिशक्तिर्नविद्यते ॥ महासरस्तथावापीकूपंकर्त्तुंचदैर्घिकम् ॥ एवंकृतेमातृऋणान्मुक्तोभव-
तिमानवः ॥ सदक्षिणंकांस्यपात्रंदत्वाचैवप्रमुच्यते ॥ शक्यकांस्यपात्रस्यप्रमाणंपंचविंशतिःपलानि ॥ तिलानामत्रनिर्दिष्टंप्रस्थानांसप्त
कंतथा ॥ सुवर्णमाषाश्चत्वारःपात्रस्योपरिधारयेत् ॥ वस्त्रेणवेष्टयेत्पात्रंविधायचसुभक्तितः ॥ स्नानंकृत्वानिम्नगायांपितृदेवांश्चतर्पये
त् ॥ ततोभिपूजयेदेकंशंकरंहरिमेवच ॥ गोमयेनाथसंलिप्यगृहमध्यंतुसर्वतः ॥ लिखेत्पद्मंद्वादशारंकुंकुमेनाथशोभनं ॥ ततोवन्हिंसु-
संस्थाप्यहोमंकुर्याद्यवैस्तिलैः ॥ पद्मपात्रंप्रतिष्ठाप्यपूजयेद्भक्तिभावतः ॥ ततोब्राह्मणमाहूयबहुपुत्रंसुसंमृतम् ॥ पादौप्रक्षाल्यविधि
वन्मातुःश्राद्धंसमाचरेत् ॥ अथकृत्यम् ॥ यथाशक्तिमाघ्यांवामृतवासरे ॥ ग्रहणेरविभौमाभ्यांसंक्रांतिषुयुगादिषु ॥ तथान्यदपिय
द्युक्तंमाघ्यामुद्दिश्यमातरं ॥ तदक्षय्यफलंसर्वंपुराप्राहमहेश्वरः ॥ जीवंतिभूषयेद्वस्त्रैर्माल्यैरपिविभूषणैः ॥ दत्वाविप्रस्यतत्पात्रंहोमंकु
र्यात्प्रयत्नतः ॥ सोपस्करंसतांबूलंक्षमाप्यचविसृज्यच ॥ अन्येषामपिविप्राणांभोजनानिप्रदापयेत् ॥ ॥अथास्यप्रयोगः ॥ ॥
माघ्यां पूर्वोक्तपुण्यकालेवायजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वोक्तद्वादशारपद्मेकांस्यपात्रंप्रस्थसप्ततिलैः पूरितंस्थापयित्वाहरंहरिंवासंपूज्य

तत्पुरतोग्नौविष्णुंविष्णुमंत्रेणशिवंशिवमंत्रेणवाष्टोत्तरशतंघृताक्ततिलैः यवैश्चहुत्वाब्राह्मणमाहूयोदङ्मुखमुपवेश्यादौपादप्रक्षालनादि
मात्मभ्रास्यंसमाप्याचम्यप्राणानायम्य ॥ अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेब्राह्मणायउक्तोपस्करसंयुतंममातुःगर्भधारणपोषणमलमूत्रादि
नानादुःखोद्भवाद्यानृण्यत्वकामःइदंपंचविंशतिपलात्मकंकांस्यपात्रंप्रस्थसम्मिततिलैःपरिपूरितंमाषचतुष्टयसुवर्णयुतंवस्त्रसंवेष्टि
तंसर्वोपस्करयुतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् ॥ मंत्रास्तु ॥ कांस्यपात्रंमयादत्तंमातुरानृण्यकाम्यया ॥ भगवन्वचनात्तुभ्यंयथाश
क्तिस्तथावद ॥ दशमासाश्चउदरेजनन्याःसंस्थितस्यमे ॥ क्लेशिताबालभावेनस्तनपानाद्विजोत्तम ॥ मलमूत्रादिमल्लेपलिप्ताचक्रु
तामया ॥ भवतोवचनादद्यमममुक्तिर्भवेदृणात् ॥ तिलसंख्याकृतंदुःखंजनन्यामममर्सोवितम् ॥ कांस्यपात्रप्रदानेनकृतकृत्याभवाम्य
हम् ॥ ततःशक्त्याहिरण्यंदद्यात् ॥ पात्रदानेनजननीसंभवादृणात्तंमुक्तोभव ॥ पुनःव्याहृतिभिराज्यहोमंकृत्वाविसृज्ययथाशक्ति
ब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयंसुतोभुंजीतेति ॥ ॥ इतिमातुरानृण्यकृतिलपूर्णकांस्यपात्रदानप्रयोगः ॥ ॥ अथतिलपूर्णकरक
दानम् ॥ ॥ वायवीये ॥ करकंतिलसंपूर्णंमंडलेवन्हिदेवते ॥ शिवंवन्हिवदाराध्यपूजयेत्करवीरकैः पूजातुरक्तचंदनेननिर्यासः
सर्जरसधूपेनधूपयेत् ॥ वन्हिमंडलंत्रिकोणमंडलम् ॥ शिवंवान्हिवदितिवन्हिस्वरूपंशिवम् ॥ ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ ॥ आदर्शन

ततोदद्याद्दीपानांचचतुष्टयम्॥वह्निरूपीयतःशंभुर्वह्निरूपास्तिलास्तथा॥तेजोरूपंकृतंपापंचाक्षुषंचव्यपोहतु॥इतिदत्तेस्यनश्यंतिपा
पान्यग्रेकृतानिच॥परदारपरद्रव्यपुत्रदर्शनजानिच॥शिवादिदर्शनोत्थानिनेत्रदोषकृतानिच॥यएवंकुरुतेदानंशिवभक्त्यायत
व्रतः॥शिवलोकेवसेद्भूयःकल्पत्रयमशंकितः॥ ॥इतितिलपूर्णकरकदानं॥ ॥अथगजदानं॥कौर्मे॥ दद्याद्गजंपुराणोक्तं-
मूल्यंपंचशतानिवा॥वित्तानुसारात्तत्रापिकनिष्ठोत्तममध्यमम्॥तत्रापिस्वरूपतोगजदानमुत्तमम्॥तन्मूल्यंहेममाषशतपंचक
दानंमध्यमम्॥शतत्रयहेममाषदानंकनिष्ठमिति॥रूप्यस्थूणालंकरणंस्वर्णताराविभूषणम्॥सदक्षिणंवित्तशात्यादत्वाशिवपुरं
व्रजेत्॥स्थूणारज्जुः॥तारामौक्तिकजालीगजालंकारः॥ ॥कौर्मे॥ ॥यथालाभोपपन्नेवायःप्रयच्छेत्तिलदंतिनं॥ब्राह्मणायद
रिद्रायस्वर्गलोकेमहीयतइति॥ततोगजदानांगंशिवंद्विजंचसंपूज्यदद्यात्॥ ॥दानवाक्यंतु॥अद्येत्यादिममसर्वपापक्षयोत्त
रसिद्धचारणसेवितार्ककिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नाक्षय्यदेवराजत्वांतेविष्णुपुरावाप्तिकामस्त
त्प्रीतिकामश्चसालंकृतायामुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायेमंगजंकक्षारज्जुस्थिरासनसहितंकांचनमालादिकीर्णंचामरगंध
पुष्पाद्यलंकृतंप्रजापतिदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिकरंधृत्वादद्यात्॥करःशुंडादंडः॥ ॥कृतैतद्गजदानकर्मणःसांगतासि

स्यर्थेइदंस्कवर्णंअग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥ ततोद्विजोगजमारुह्यदेवस्यत्वायथाशाखंकामास्तुतिंप
ठित्वामतिगृण्हामीतिस्वस्तीनिवदेत्॥ यजमानोगजंप्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः॥ ॥ऐरावतस्त्वंतुर्दंतोगजानांनायकस्त्वयः॥ दिवदंतिनांपूज्य
तमः पापंक्षयतुनःप्रभुः॥सुप्रतीकगजेंद्रत्वंसरस्वत्याभिषेचनक॥ इंद्रस्यवाहनश्रेष्ठसर्वदेवैस्त्वपूजित॥गजेंद्रमत्तमातंगदैत्यसैन्यवि
नाशक॥नवदानेनमेशांतिःसर्वदास्त्वमहत्त्व.स्वामिनि॥ ब्राह्मणैस्त्वथास्त्व इत्युक्त्वोभूयसींदद्यादिति॥ ॥इतिगजदानप्रयोगः॥
अथदासीदानं॥ ॥वन्हिपुराणे॥ ॥स्थिरनक्षत्रसंयुक्तेसौम्येसौम्यग्रहान्विते॥दानकालंप्रशंसंतिसंतःपर्वणिवापुनः॥अ
लंकृत्ययथाशक्त्यावासोभिर्भूषणैस्तथा॥ब्राह्मणायप्रदातव्यायजमानेनशक्तितः॥ पंचवर्षाधिकासातुचत्वारिंशत्समावधि॥दासीद्वि
जायदातव्यादासदानेत्वयंविधिरिति॥ ॥दानवाक्यंतु॥ ॥अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायस्कवर्णालंकारवतींगंधपुष्पाद्यर्चि
तांप्रजापतिदैवत्यांअक्षय्यसुखावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिशिरसिधृत्वादद्यात्॥ द्विजप्रार्थनामंत्रस्त्व॥ वन्हिपुराणे॥
इयंदासीमयातुभ्यश्रीवत्सप्रतिपादिता॥सर्वकामकरीभोग्यायथेष्टंभद्रमस्तुमे॥ ततःस्कवर्णदक्षिणांदत्वानमस्कुर्यात्॥ अनुगत्वा
तुसीमायांद्विजंचैवविसर्जयेदिति॥ ॥इतिदासीदानं॥ अथरथदानं॥कौर्मे॥ रथंचतुर्बलीवर्दैरूढंधान्याहृतंतथा॥ वित्तानुसा

गात्सर्वैश्चरथोपकरणैर्युतं॥ सदक्षिणंचविप्रायदत्वा शिवपुरंव्रजेत्॥ धान्यावृतं अष्टादशधान्यावृतम्॥ रथोपकरणानियुगयोक्त्रतोत्रव
रत्नादीनि॥ दक्षिणाचत्रिंशतमाषमितसुवर्णमुत्तमा॥ द्विशतेमध्यमा॥ अधमाशतैकमिति॥ त्रैविध्यमाह॥ ॥हेमाद्रिः॥ ॥
दानवाक्यंतु॥ अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायचतुर्बलीवर्दैर्युक्तंसोपस्करंधान्याष्टादशभिर्युतंविश्वकर्मदैवतंअक्षय्यस्वर्गादि
सुखावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिमंत्रस्तु॥ रथायरथनाथायनमस्तेविश्वकर्मणे॥ विश्वरूपायदेवायअरुणायनमोस्तुते
॥सुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥इतिरथदानं॥ ॥अथगंत्रीरथदानं॥ गारुडे॥ ॥गंत्रींतुरगसंयुक्तांयोददातिद्विजातये॥ सर्व
कामसमृद्धात्मासराजाजायतेभुवीति॥ गंत्रीरथविशेषः साचतुर्भिर्गजैरश्वैर्वृषैर्वोपेताद्वाभ्यांवोपेता॥ दानवाक्यंतुपूर्ववत्॥ मंत्र-
स्तु॥ गंत्रीमिमांप्रयच्छामिविश्वकर्माधिदैवताम्॥ दानेनानेनभगवान्प्रीयतांमेपरःपुमान् इति॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥
इतिगंत्रीसहितरथदानं॥ ॥अथप्रसंगाच्छिबिकादानं॥ ॥हेमाद्रौमात्स्ये॥ मार्गशुक्लैकादश्यांमाघफाल्गुनयोर्वैशाखेवाहिरण्म
यंहरिमभ्यर्च्यरात्रौजागरणंकृत्वाप्रातःकृतनित्यक्रियः॥ ॥अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांशिबिकासुक्तोपस्करांअंगि
रोदैवतांइंद्रलोकावाप्तयेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥तत्रैववन्हिपुराणे॥ ॥देवलोकेविपुलभो

गानंतरमंत्रैर्विष्णुसायुज्यावाप्तिकामोविप्रस्य वर्षाशनंशिबिकावाहकानांन्ववर्षपर्याप्तमन्नंदद्यादितिहेमाद्रिः॥ ॥द्विजप्रार्थनामंत्रस्तु
॥ शिबिकातेमयादत्तायथाशक्त्याविभूषिता॥ द्विजत्वंप्रतिगृण्हीष्ववांछितंतेनमेभवेदिति॥ ॥इतिशिबिकादानं॥ ॥अथमहीदा
नम्॥ कौर्मे॥ ॥गोचर्ममात्रंभूखंडमधिकंवास्वशक्तितः॥ विधीन्सदक्षिणांकृत्वादत्वाशिवपुरंव्रजेदिति॥ त्रिलोकस्वर्णदक्षिणेत्य
र्थः॥ अपिगोचर्ममात्रेणसम्यग्दत्तेनमानवः॥ धौतपापोविशुध्यात्मास्वर्गलोकेमहीयतइति॥ तथादशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडानिवर्त
नं॥ त्रिभागहीनंगोचर्ममानमाहप्रजापतिः॥ तथा॥ गवांशतंवृषश्चैकोयत्रातिष्ठेदयंत्रितः॥ तद्धिगोचर्ममात्रंतुप्राहुर्वेदविदोजनाः॥
तथा॥ षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गेवसतिभूमिदः॥आच्छेत्ताचानुमंताचतान्येवनरकेवसेत्॥ भूमिंयःप्रतिगृण्हातिभूमिंयश्चप्रयच्छति॥
तावुभौपुरुषौलोकेसूर्यमंडलभेदिनौ॥ ॥तथा॥ ॥भूमिप्रदानपुण्यस्यकलांनार्हंतिषोडशीम्॥ दानान्यन्यानिमेशांतिर्भूमिदानाद्भ-
वतिहेति॥ ॥दानवाक्यंतु॥ ॥अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायषष्टिवर्षसहस्राभितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामः सर्वपापक्षय-
कामोवाइमांभूमिंसस्योद्भवांसवृक्षफलपुष्पाद्युपेतांविष्णुदेवतांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिसाक्षतकुशतिलोदकंद्विजहस्तेदद्यात्॥
ब्राह्मणस्तुभूमिंप्रदक्षिणांकुर्वन्प्रतिगृण्हीयात्॥देवस्यत्वेतियथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वास्वस्तीतिवदेत्॥ मांडव्यवचनादन्यस्तु

वर्णदक्षिणामता॥ ॥मंत्रस्तु॥ ॥सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता॥अनंतसस्यफलदाश्चतःशांतिंप्रयच्छमे॥ तथा यस्यांरोहं
तिबीजानिवर्षकालेमहीतले॥भूमेःप्रदानात्सकलामभसंतुमनोरथाइति॥ ॥शिवधर्मेविश्वामित्रः॥ ग्रामंवानगरंवापिविप्रेभ्यो
यःप्रयच्छति ॥क्षेत्रंवासस्यसंपन्नंसर्वपापैःप्रमुच्यतइति॥ ॥भूमिहरणेतुविश्वामित्रः॥ ॥स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेच्चवसुंधरा
म्॥ षष्टिवर्षसहस्राणिविष्टायांजायतेकृमिरिति॥सविष्टायांकृमिर्भूत्वापितृभिःसहमज्जतीतिवा॥ ॥इतिशिवधर्मोक्तभू
दानम्॥ ॥अथगृहदानम्॥ ॥कौर्मे॥शक्तितःसर्ववित्तेनपूर्णंगृहमपित्रिधा॥सदक्षिणंद्विजेदत्वाब्रह्मलोकंव्रजेन्नरइति॥
गारुडे॥ ॥ऐष्टिकंदारुकंवापिमृन्मयंवापिशक्तितः॥सर्वोपकरणोपेतंयोदद्याद्विपुलंगृहम्॥ब्राह्मणायदरिद्रायविदुषेचकुटुं
बिने॥सर्वकामसमायुक्तोब्रह्मसायुज्यमाप्नुयादिति॥ ॥ब्रह्मवैवर्त्ते॥ ॥नगार्हस्थ्यात्परोधर्मोनैवदानंपरंगृहात्॥नान्
तादधिकंपापंनपूज्योब्राह्मणात्परइति॥ ॥गृहनिर्माणप्रकारमाहनारदः॥ ॥स्नानागारंदिशिप्राच्यामाग्नेय्यांपचनालयं॥
याम्यांशयनगेहंचनैर्ऋत्यांशस्त्रमंदिरं॥प्रतीच्यांभोजनागारंवायव्यांपशुमंदिरम्॥भांडागारंतूत्तरस्यामैशान्यांदेवमंदिरमिति॥
कुर्यादितिशेषः॥ तत्रकूपेदिक्विशेषफलंदेवीपुराणे॥ ॥पूर्वमाश्रित्यकर्तव्यःकूपस्यादनिलेपिवा॥नपूर्वव्यत्ययंकुर्यान्मध्येदेवा

लयाद्गृहादिति ॥ कृतं भयप्रदं लोके तथा चास्याग्निजं भयं ॥ वायव्यां चाग्निदेवस्य भयदं जायते कृतमिति ॥ ॥ वराहमिहिरः ॥ पुष्टिं भूतिं
पुत्रहानिं पुरंध्रीनाशं मृत्युं संपदं शस्त्रबाधां ॥ किंचित्सौरम्यं दिक्षु पूर्वादि कुर्यात्कूपो मध्ये गेहमर्थक्षयं चेत्यादि ॥ ॥ मत्स्यपुराणे ॥ ॥ देव
तापंचकं तत्र चत्वारिंशत्समावृतम् ॥ पूजयित्वा यथान्यायं ततो दद्याद्गृहं गृही ॥ पूजयित्वा स्वयं वास्तुशांतिं कृत्वा दद्यादित्यर्थः ॥ अथ
प्रसंगात्संक्षेपेण वास्तु शांतिप्रयोगः ॥ ॥ कर्ता शुभदिने आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य अस्य वास्तोः शुभतासिद्ध्यर्थं वास्तु
शांतिं करिष्ये इति संकल्प्य ॥ तदंगत्वा गणेशपूजा स्वस्तिवाचन मातृकापूजा भ्युदयिकश्चास्याचार्य ब्रह्मर्त्विग्वरणानि कृत्वा यथाविभवं व
स्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ततः आचार्यो यदत्र संस्थितं भू० ॥ अपक्रामंतु० ॥ भूतप्रेतपिशाचाद्या अपक्रामंतु राक्षसाः ॥ स्थानात्तस्माद्व्रजंतु
न्यत्स्वीकरोमि भुवं त्विमामिति ॥ अनेन सर्षपान्विकीर्य पंचगव्येन शुची वो हव्या इत्यृचेन पुनंतु मां देवजना इत्यृचेन गृहमाविपीत
एतान्विंद्रमित्यृचेन गृहं संप्रोक्ष्य गृहमध्ये प्राच्यामैशान्यां वा चतुरस्रं चतुरंगुलोच्चं हस्तमितं स्थंडिलं कृत्वा तस्य ईशानादिकोणचतु
ष्टये चतुरो लोहकीलानारोपयेत् ॥ विशंतु भूतले नागा लोकपालाश्च सर्वशः ॥ अस्मिन्गृहे वतिष्ठंतु आयुर्बलकराः सदेति मंत्रेण निख-
नेत् ॥ ॥ ॥ प्रतिकीलं मंत्रावृत्तिः ॥ ॥ ततः ईशानकोणादिक्रमेण चतुर्षु कोणेषु ॥ अग्निभ्योऽप्यथ सर्पेभ्यो ये चान्ये तत्समाश्रिताः ॥ ते

भ्योबलिंप्रयच्छामिपुण्यमोदनमुत्तममिति मंत्रेण मंत्राहृत्यामाषभक्तबलीन्दत्वा॥स्थंडिलोपरिकुंकुमादिनाहेमरूप्यशलाकयावाप्राप
श्चायताःप्रागंताउदक्संस्थाङ्यंगुलांतराप्रणवादिनमोंतैर्दशभिर्नामभिर्दशरेखाःकुर्यात्॥ॐ ईशानायैनमः॥ॐ यशोवत्यै॰ॐ कांतायै॰
ॐ विशालायै॰ॐ प्राणवाहिन्यै॰ॐ सत्यै॰ॐ सुमत्यै॰ॐ नंदायै॰ॐ सुभद्रायै॰ॐ सुरथायै॰॥१०॥इतिदशरेखाःकृत्वा॥तथाॐ हिरण्यायै॰ॐ सु
व्रतायै॰ॐ लक्ष्म्यै॰ॐ विभूत्यै॰ॐ विमलायै॰ॐ प्रियायै॰ॐ विजयायै॰ॐ बालायै॰ॐ विशोकायै॰ॐ इडायै॰॥१०॥इतिदक्षिणोत्तरायताःउदगंताः
प्राक्संस्थादशरेखाःकुर्यात्॥एवमेकाशीतिपदमंडलंसंपद्यते॥तत्रमध्यस्थनवकोष्ठानिरेखामार्जनेनैकीकुर्यात्॥एतन्नवपदंब्रह्मस्थानं
तस्यचतुर्दिक्षुचत्वारिपदानिविदिक्षुशंखलाकाराणिद्वादशकोणचतुष्टयोभयतश्चाष्टाविंतिविंशत्येकपदानिअ शिष्टानिप्रतिदिशंपंचपंचे
तिविंशतिर्द्विपदानि॥तेषुप्रणवाद्येश्चतुर्थ्यंतैर्नमोंतैर्वक्ष्यमाणनामभिर्देवताआवाह्यस्थापयेत्॥ तत्रैशानकोणपदेवास्तोःशिरसि॥ॐ शि
खिनेनमः॥शिखिनंआवा॰॥तद्दक्षिणैकपदेदक्षिणनेत्रे॥ॐ पर्जन्या॰॥आवाहयामीतिसर्वत्र॥तद्दक्षिणेततोपिपश्चिमतइतिपदद्वयेदक्षि
णश्रोत्रे ॐ जयंतायनमः॥ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणांसे॰ ॐ कुलिशायुधायनमः॥४॥ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणबाहौ ॐ सूर्यायनमः॥
५॥तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणबाहौ ॐ सत्याय॰ ६॥ तद्दक्षिणपदद्वयेदक्षिणकर्पूरे ॐ भृशाय॰॥७ तद्दक्षिणेअसपंक्तिगतेकपदे दक्षि-

णमबाहौ ॐ आकाशाय० ८ आग्नेयकोणपदे दक्षिणबाहवे ॐ अग्नयेन० ९ तत्पश्चिमैकपदे दक्षिणमणिबंधे ॐ पूष्णेन० १० त-
त्पश्चिमे ततोप्युत्तर इति पदद्वये दक्षिणपार्श्वे ॐ वितथाय० ११ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणपार्श्वे एव ॐ गृहक्षताय० १२ तत्पश्चिमपदद्व
ये दक्षिणोरौ ॐ यमाय० १३ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणजानौ ॐ गंधर्वाय० १४ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणजंघायां ॐ भृंगराजाय० तत्पश्चि
मे बाह्यपंक्तिगतैकपदे दक्षिणस्फिजि ॐ मृगाय० नैर्ऋत्यकोणपदैकपदे पादयोः ॐ पितृभ्यो० तदुत्तरैकपदे वामस्फिजि ॐ दौवारिकाय०
१९ तदुत्तरे ततोपि प्रागिति पदद्वये वामजंघायां ॐ सुग्रीवाय० तदुत्तरपदद्वये वामजानौ ॐ पुष्पदंताय० तदुत्तरपदद्वये वामोरौ ॐ जल
धिपाय० तदुत्तरपदद्वये वामपार्श्वे ॐ असुराय० तदुत्तरपदद्वये वामपार्श्वे एव ॐ शेषाय० तदुत्तरे बाह्यपंक्तिगतैकपदे वाममणिबंधे ॐ पापाय० वायव्य
कोणपदे वामप्रबाहौ ॐ रोगाय० तत्प्रागेकपदे वामप्रबाहौ ॐ अहिर्बुध्न्याय० तत्प्राक्ततोपि दक्षिणे चेति पदद्वये वामकूर्परे ॐ मुख्याय० तत्प्राक्पदद्वये वा
मबाहौ ॐ भल्लाटाय० तत्प्राक्पदद्वये वामबाहौ ॐ सोमाय० तत्प्राक्पदद्वये वामांसे ॐ सर्पेभ्योन० तत्प्राक्पदद्वये वामश्रोत्रे ओं दितयेनमः त
त्प्राक् बाह्यपंक्तिगतैकपदे वामनेत्रे ॐ अदितयेन० तत आग्नेय्यकोणपदादधः कोणपदे वामहस्ते ॐ आपायन० नैर्ऋत्यपदादधः कोण-
पदैकपदे ॐ सावित्राय० वायव्यकोणाधः कोणपदे वामहस्ते ॐ जयाय० ईशानकोणपदाधः कोणपदे मेंढ्रे ॐ रुद्राय० मध्यगतनवको

एकब्रह्मपदसंलग्नप्रागादिपदत्रयेदक्षिणस्तनेअर्यम्णे० नद्दक्षिणैकपदेदक्षिणहस्ते ॐ सवित्रेन० तत्पश्चिमेब्रह्मसंलग्नेपदत्रये
जठरदक्षिणभागे ॐ विवस्वतेन० ४० तत्पश्चिमैकपदेदृषणयोः ॐ विबुधाधिपाय० तदुत्तरब्रह्मसंलग्नपदत्रयेवामजठरभागे
ॐ मित्राय० नदुत्तरैकपदेवामहस्ते ॐ राजयक्ष्मणे० तत्पाक्पदत्रयेवामस्तने ॐ पृथ्वीधरायन० तत्प्रागेकपदेउरसि ॐ आपव
त्साय० ततोमध्यनवपदेहृन्नाभ्यो. ॐ ब्रह्मणे० तदुत्तरेवास्तोष्पतेवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् दृषवास्तुप्रतिष्ठापनेविनियोगः
ॐ वास्तोष्पतेप्रतिजानी० इतिस्व.वर्णादिप्रतिमामग्न्युत्तारणपूर्वकं संस्थाप्य मंडलाद्बहिरीशानादिकोणचतुष्टयेषु ॐ चरक्यै०
विदार्यैन० ॐ पूतनायैन० ॐ पापराक्षस्यै०॥ ॥ततः पूर्वादिचतुर्दिक्षु॥ ॐ स्कंदायन० ॐ अर्यम्णेनमः ओं जृंभकाय० ॐ पिलि
पिच्छाय० ततः पूर्वाद्यष्टदिक्षु ॐ इंद्राय० ॐ अग्नयेन० ओं यमाय० ॐ निर्ऋते० ॐ वरुणाय० ॐ वायवे० ॐ कुबेराय० ॐ
ईशानाय० ॥६२॥ ॥इत्यावाह्य॥ वास्तुपीठदेवताभ्योनमइति संपूज्य मंडलादीशान्यांकलशंसंस्थाप्य तत्रवरुणाय० इतिव
रुणंसंपूज्य प्रार्थयेत्॥ यथामेरुगिरेःश्रृंगंदेवानामालयःसदा॥ तथाब्रह्मादिदेवानांगृहेममास्थिरोभवइतिसंप्रार्थ्य॥ ततः स्व
तंत्रस्थंडिलेग्निस्थापनादिचक्षुष्यंतेउदुंबरादिसमित्तिलाज्यैर्वास्तुमंडलदेवताभ्योनाममंत्रैर्वास्तुमंत्रेण चहुत्वास्विष्टकृदा-

दिपूर्णाहुत्यंतं कुर्यात् ॥ ततोमंडलदेवताभ्यः शिखिने एषपायसबलिर्नमम इत्यादिबलीन्दत्वाकृण –
षपाज इतिसूक्तादिनामंडलंत्रिसूत्र्यावेष्टयित्वाकलशोदकेनयजमानमभिषिच्यपुनः संपूज्ययथाशक्ति
दक्षिणांदत्वाब्राह्मणान्भोजयेदितिकेचित् ॥ शारदातिलकेतुहोमोनोक्तः ॥ तिलादिद्रव्याणांविक –
ल्पइतिमयूखकारः ॥ इदानींतुनवग्रहसंकलितमेवप्रयोगंकुर्वंति सांप्रदायिकाः ॥ तद्यथा ॥ य –
थामेरुगिरेः शृंगमितिप्रार्थनोत्तरं वास्तुमंडलान्नैर्ऋत्यांपश्चिमायांवाकुंडेस्थंडिलेवावरदनामान –
मग्निंप्रतिष्ठाप्याग्नेरीशान्यांग्रहान्ग्रहकलशांश्चसंस्थाप्यतत्रवरुणंसंपूज्य देवदानवसंवादइत्या –
द्यैः संप्रार्थ्यान्वादध्यात् ॥ अस्मिन्वास्तुशांतिकर्मण्यन्वाधानंकरिष्ये ॥ अस्मिन्नन्वाहितेत्यादिचक्षु –
ष्यंतमुक्त्वात्रप्रधानं आदित्यं· सोमं· भौमं· बुधं· बृहस्पतिं· शुक्रं· शनिं· राहुं· केतुं· एताः प्रधानदेवताः प्र –
त्येकं अष्टोत्तरशताष्टाविंशतिरष्टाष्टसंख्याकाभिर्वाअर्कादिसमिच्चर्वाज्याहुतिभिः तथा ईश्वरं· उमां· स्कंदं·
विष्णुं· ब्रह्माणं· इंद्रं· यमं· कालं· चित्रगुप्तं अग्निं अपः भूमिं विष्णुं इंद्रं इंद्राणीं प्रजापतिं सर्पान् ब्रह्माणं· –

हेग्रहमंडल अनुक्र –
मणिकेचेशेवटीप
हावे·

विनायकं दुर्गां वायुं आकाशं अश्विनौ वास्तोष्पतिं क्षेत्रपालं इंद्रं अग्निं यमं निर्ऋतिं वरुणं वायुं कुबेरं ईशानं एताः प्रधानदशांशेन तत्तत्समिच्चर्वा
ज्याहुतिभिः तथा शिखिनं पर्जन्यं जयंतं कुलिशायुधं सूर्यं सत्यं भृशं आकाशं वायुं पूषणं वितथं ग्रहक्षतं यमं गंधर्वं भृंगराजं मृगं पितॄन् दौवा
रिकं सुग्रीवं पुष्पदंतं जलाधिपं असुरं शेषं पापं रोगं अहिर्बुध्न्यं मुख्यं भल्लाटं सोमं सर्पं दितिं अदितिं आपं सावित्रं जयं रुद्रं अर्यमणं सवितारं
विवस्वंतं विबुधाधिपं मित्रं राजयक्ष्माणं पृथ्वीधरं आपवत्सं ब्रह्माणं चरकीं विदारीं पूतनां पापराक्षसीं स्कंदं अर्यमणं जृंभकं पिलिपिच्छं एताः
प्रधानदेवताः प्रतिद्रव्यं अष्टोत्तरशतसंख्यया समित्तिल पायसाज्याहुतिभिश्चतसृभिर्ऋग्भिः अष्टोत्तर० समित्तिल चतुर्वारं इषवास्तोष्पतिं-
चतुर्वारं इषवास्तोष्पतिं पंचवारं पंचभिर्बिल्वफलैस्तद्वीजैर्वा यक्ष्ये। शेषेणस्विष्टकृतमित्याद्याज्यभागांते यजमान इदं उपकल्पितं हवनीय-
द्रव्यं अन्वाधानोक्तदेवताभ्यः मयात्यक्तं नममेत्युक्त्वोत्सृजेत्॥ तत आचार्यादयः ग्रहेभ्यो होमं कृत्वा तिलसमिदाज्यपायसैः शिख्या-
दिपिलिपिच्छांताभ्यः त्रिपंचाशद्देवताभ्यो नाममंत्रैः प्रत्येकमष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्याकाभिराहुतिर्वा हुत्वा॥ वास्तोष्पतिमेतैरेव द्रव्यैर्वि
वक्षितसंख्यया हुत्वाश्वलायनो वास्तोष्पतेति चतसृभिः मत्यृचमृगंते स्वाहाकारं पठन्जुहुयात्॥ नाग्ने स्वाहाकारांते होमः॥ यवादिहो
मे तु वास्तोष्पते इति चत्वारो मंत्राः॥ एकैकेन च मंत्रेण सप्तविंशतिराहुतयः॥ इत्यष्टोत्तरशतम्॥ तत एतैश्चतुर्भिर्वास्तोष्पते ध्रुवा-

स्थूणामित्येकयाच ॥ एवंपंचभिः पंचबिल्वफलानि तद्बीजानिवाजुहुयात् ॥ ततआचार्यः स्विष्टकृदादिप्रायश्चित्तहोमांतेयजमानो
लोकपालेभ्योग्रहपीठदेवताभ्यश्च बलिंदत्वापूर्णाहुतिंहुत्वाशिख्यादिपंचचत्वारिंशद्देवताभ्यः ॥ शिखिनेएषपायसबलिर्नममेति ॥
इत्याद्युक्तिपूर्वकं सर्वेभ्योऽपिबलिंदत्वा ॥ शिख्यादिप्रीतयेकांचनंद्विजेभ्यो ब्रह्मप्रीतयेधेनुंचदद्यात् ॥ ततोग्रहकलशवास्तुक
लशोदकेन ऋत्विग्भिरभिषिक्तोयजमानः ॥ ऋत्विग्भ्योदक्षिणांदत्वा वाद्यादितूर्यघोषपूर्वकं आचार्यऋत्विग्भिः सकुटुंबोयजमा
नः रक्षोघ्नपावमानमंत्रैर्गृहंत्रिसूत्र्यावेष्टयित्वासमंताद्व्रीहियवमतीभिरद्भिर्हिरण्यमवधायशंतातीयेनशंनइंद्राग्नीतिपंचद-
शऋग्भिरितिनारायणवृत्तिः शंतातीयेन ईळेद्यावापृथिवीइतिपंचविंशतिऋग्भिः समुच्चयेतिवेत्यन्ये ॥ तेन नवाशंकानचो-
नरं ॥ त्रिः प्रदक्षिणान्परिव्रजन्प्रोक्षयत्यविच्छिन्नयाचोदकधारयापोहिष्ठामयोभुवइति तृचेन ततोविच्छिन्नक्षीरधारांचपरिनो-
दत्वा वास्तुपीठमध्यनवपदेस्वरूपांपृथ्वींध्यात्वापृथिव्येनमः ॥ ॥ इतिसंपूज्य ॥ सर्वदेवमयंवास्तु सर्वदेवमयंपरं इतिपठित्वा
ततोगृहस्याग्नेयकोणे आकाशपदे यजमानपदेनजानुमात्रंगर्तंखात्वा मध्येगोमयेनोपलिप्यशुभ्रचंदनपुष्पाक्षतैरलंकृत्यसर्व
धान्यबीजानिदध्योदनंचक्षिप्त्वा नवजलपूर्णकलशंशतनेकपुष्पयुतं गंधाद्यैरर्चितमादायजानुभ्यामवनिंगत्वातज्जलंगर्ते ॐ नमो

वरुणायेतिमंत्रेणक्षिपेत्॥ जलेप्रदक्षिणावर्तेपुष्पेचोर्ध्वमुखेशुभम्॥ ततोऽपक्वमृत्पेटिकायांशाल्यादिसप्तधान्यबीजानि दध्योद-
नंशैवालंफलपुष्पाणिचक्षिप्त्वातूर्यघोषेणपूर्वस्थापितवृषवास्तुप्रतिमामानीयपेटिकायांसंस्थाप्यपेटिकांपिधायपठेत्॥ पूजि-
तोसिमयावास्तोहोमाद्यैरर्चनैःशुभैः प्रसीदपाहिविश्वेशदेहिमेगृहजंसुखम्॥ वास्तुमूर्तेनमस्तेस्तुभूशय्याभिरतप्रभो मद्गृ-
हंधनधान्यादिसमृद्धंकुरुसर्वदेति॥ ततोमृत्पेटिकांगर्तेस्थाप्य॥ सशैलसागरांपृथ्वीं यथावहसिमूर्द्धनि तथामांवहकल्या-
णसंपत्संततिभिःसहेति॥ इतिसंप्रार्थ्यतथैवमृदागर्तंपूरयेत्॥ मृदआधिक्येऽधिकंफलम्॥ साम्येसमं॥ न्यूनत्वेन्यूनम्॥
गर्तोपरिगोमयेनोपलिप्य गंधपुष्पाक्षतादिनिक्षिपेत्॥ ततआचार्यब्रह्मऋत्विजश्चसंपूज्य तेभ्योदक्षिणांदत्वा॥ ग्रहपीठदे-
वतावास्तुपीठदेवताश्चसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेव०॥ ॥अभ्यारमिदद्रयो०॥ यांतुदेवगणाइतिविसृज्यग्रहपीठवास्तुपी-
ठाद्याचार्यायदद्यात्॥ ततःआचार्यःप्रणीताविमोकादिशिष्टंकर्मसमाप्याग्निंविसर्जयेत्॥ ततोयजमानोब्रह्मशिरख्याद्युद्देशे-
नशतंशक्त्यावाब्राह्मणान्भोजयिष्ये इतिसंकल्प्य विप्रान्संपूज्य भूयसींदत्वा॥ प्रमादात्कुर्वतांक०॥ यस्यस्मृत्येत्युक्त्वा-
कर्मेश्वरार्पणंकृत्वा॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वातेभ्यशिवंवास्त्वितिभिरुक्त्वाशिवंवास्त्वितिविप्रास्त्रिर्ब्रूयुः॥ ततोयथासुखं-

स्कृद्युतोभुंजीतेति ॥ एवंविधिनाप्रतिसंवत्सरं वास्तुपूजनं कार्यम् ॥ तेन ग्रहसंबंधिदुःखं नाप्नुयादित्युक्तं दानविवेके ॥ ॥ म-
हादेवतनूजेन श्रीदिवाकरसूरिणा ॥ रचिता वास्तुशांतेस्तु पद्धतिर्बुधतोषदा ॥ ॥ इति पौराणवास्तुशांतिप्रयो-
गः ॥ ॥ इदानीं सूत्रोक्ताशांतिरभिधीयते ॥ सा च द्विजातीनां पूर्वोक्तयाससमुच्चीयते ॥ पूर्वोक्तायांत्वशक्तौ स्वगृह्योक्तै-
व कर्तव्या ॥ तथापि सिद्धेः ॥ बह्वल्पं वा स्वगृह्योक्तं यस्य कर्म प्रकीर्तितम् ॥ तस्य तावति शास्त्रार्थे कृते सर्वः कृतो भवेदिति वचना-
त् ॥ येषां गृह्यं नास्ति तेषां शूद्राणां च पूर्वोक्तैव ॥ तस्याः सर्वसाधारण्येन विधानात् ॥ अतश्च न शूद्रमात्रविषयत्वम् ॥ तस्मात्
गृह्योक्ता पूर्वायाससमुच्चीयते सांप्रदायिकैः ॥ ॥ अथाश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिप्रयोगः ॥ तद्यथा ॥ काष्ठादिनिर्मितं सं-
पन्नं धान्यादिसर्वोपस्करयुतं शोभने मुहूर्ते ब्राह्मणैः सह तूर्यघोषेण गृहं प्रविश्यागारमध्ये प्राङ्मुख उपविश्य दर्भेषु दर्भान्धारयमा-
णः ॥ पत्न्या सह आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य मम अस्य वास्तोः शुभतासिध्यर्थं वास्तुशांतिं करिष्ये इति संकल्प्य तदंग-
त्वेन गणपतिपूजनं पुण्याहवाचनं मातृकापूजनं नांदीश्राद्धं च कृत्वा पूर्वोक्तवास्तुपीठदेवतास्थापनार्चनहोमबलिदानत्रिसूत्र्यागृह-
वेष्टनाभिषेचनब्राह्मणभोजनसंकल्पांतं कृत्वा आश्वलायनगृह्योक्तां वास्तुशांतिं कुर्यात् ॥ शुचिदेशे चतस्रः शिलाः संस्थाप्य-

तास्कदूर्वां निधायतत्रमणिकसंज्ञंमृद्भांडंसंस्थाप्यएतैर्मंत्रैः ॥ पृथिव्याअधिसंभवेति ॥अरंगरोवावदीति ॥ त्रेधाबद्धोवरत्रया ॥ इ-
रामुहप्रशंसति ॥ अनिरामपबाधतामिनिवा ॥ ततोमणिकेजलमासिंचेदनेनमंत्रेण ॥ ऐतुराजावरुणोरेवतीभिरस्मिंस्थानेतिष्ठतु
मोदमानः ॥ इरांवहंतोघृतमुक्षमाणामित्रेणसाकंसहसंविशंत्विति ॥ ततस्तज्जलंपात्रांतरेआदायतस्मिन्दूर्वांशमीशाखाउदुंबरशाखा-
व्रीहियवान्फलंहिरण्यंचक्षिप्त्वादूर्वाभिःशाखाभ्यांचसर्वंगृहंप्रागादितःप्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षेदनेनसूक्तेनशंनइंद्राग्नीतिपंचदश
र्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥ गृहप्रोक्षणेवि० ॥ सकृत्सूक्तपाठः ॥ इतिनारायणवृत्त्यनुरोधात् ॥ वस्तुतस्तु ॥शंनातीयेने-
ति ॥ ईळेद्यावेतिवर्गपंचकेरित्यन्ये ॥ एवंसतिसमुच्चयेनकोपिविरोधः ॥ तद्यथा ॥ ईळेद्यावेतिपंचविंशत्यर्चस्यसूक्तस्यास्यसूक्तस्यआ
त्रेयोभौमोद्योपादोर्लिंगोक्तदेवता जगत्यांत्यैत्रिष्टुभौगृहप्रोक्षणेविनि० ॥ ईळेद्यावापृथिवी० ॥ वर्ग ५ ॥ अत्रापिसकृदेवसूक्तपाठः
ततः प्रागादितस्मिन्नविच्छिन्नामुदकधारांदद्यादनेनापोहिष्ठेतितृचेन ॥ आपोहिष्ठेतितृचस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगाय
त्री ॥ गृहस्यसमंताद्धारायांविनियोगः ॥ आपोहिष्ठामयोभु० ३ अत्रापिसकृदेवमंत्रपाठः ॥ ततोवास्तुपीठान्नैर्ऋत्यपश्चिमा
यांवाकुंडेस्थंडिलेवागृह्याग्निंवरदनामकंसंस्थाप्य चत्वारिशृंगेतिध्यात्वास्मिन्वास्तोष्पतिस्थालीपाकेअन्वाधानंकरि० ॥अस्मिन्नन्वाहि

तेऽग्नावित्यादि चक्षुषी आज्येनेत्यंतमुक्त्वात्र प्रधानं वास्तोष्पतिं चतुर्वारं चरुणा शेषेण स्विष्टकृतमित्यादि सद्योयक्ष्ये इत्यंतमुक्त्वान्वा-
धायइध्माबर्हिषी सन्नह्य परिसमूहनादि पूर्णपात्रनिधानांतं कृत्वा वास्तोष्पतये चतुः कृत्वा तूष्णीं निरूप्य तत्संख्यया तथैव प्रोक्ष्या
वघातााद्याज्यभागांतं कृत्वावदानधर्मेण चरुमवदाय वास्तोष्पत इति चतसृणां वसिष्ठो वास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्॥ अंत्यागायत्री वा
स्तोष्पति प्रधानचरुहोमे विनियोगः॥ ॐ वास्तोष्पते० दे स्वाहा॥ अत्र ऋगंते स्वाहाकारं पठन्जुहुयात्॥ नस्वाहाकारांते हो
मः गृह्येतु प्रत्यृचं हुत्वेत्युक्तेः॥ एवं सर्वत्र वास्तोष्पतय इदं न मम॥ १॥ पुनः चरुमवदाय ॐ वास्तो ष्पते प्रति० वास्तोष्पतय इदं
॥२॥ वास्तोष्पते शग्म० वास्तोष्पतय इ०॥ ॐ अमीवहा वास्तो० वास्तोष्पतय इ० ४॥ सर्वत्र त्यागः॥ ततः स्विष्टकृदादि होमशेषं स-
माप्य शिष्टेन चरुणान्येन स्वादुव्यंजनपायसादियुतेन शतं तदर्धं वा शक्त्या वा भोजयेत्॥ होमात्पूर्वमन्यः पाको न कार्यः॥ ततः
शिवं वास्तु शिवं वास्तु शिवं वास्त्विति त्रिः प्रत्युक्तः सुहृद्युतो भुंजीतेति॥ विशीर्णगृहसज्जीकरणेपीष्यते वास्तोष्पतिस्थाली
पाकः साधारणशांतिवत्॥ ॥इत्याश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिः॥ ॥अथ गृहदानप्रयोगः॥ ॥यजमानः कृतनि
त्यक्रियः पुण्यकाले गृहमध्ये दक्षिणभागे चंदनेनाष्टदलपद्मं विलिख्य तदुपरि प्रस्थमात्रं तिलान्निक्षिप्य तदुपरि शय्यां सोप-

स्करांस्थापयित्वाशय्योपरिसौवर्णमयींलक्ष्मीनारायणप्रतिमांअग्न्युत्तारणपूर्वकंपंचामृतादिनाअभिषिच्यसंपूज्यप्रतिगृहीतारंचस
पत्नीकंशुस्वातंकरेगृहीत्वामंगलतूर्यघोषेणवक्ष्यमाणमंत्रैर्गृहंप्रवेशयेत्॥ ॥तेचमंत्राः॥ ॥एह्येहिनारायणदिव्यरूपसर्वा-
मरैर्वंदितपादपद्म॥शुभाशुभानंदशुचामधीशलक्ष्मीयुतस्त्वंचगृहंगृहाण॥नमःकौस्तुभनाथायहिरण्यकवचायच॥
क्षीरोदार्णवस्कृतायजगत्स्रात्रेनमोस्तुते॥नमोहिरण्यगर्भायविश्वगर्भायवैनमः॥चराचरस्यजगतोगृहभूतायवैनमः॥
भूर्लोकप्रमुखालोकास्तवदेहेव्यवस्थिता॥नंदंतियावत्कल्पांतंतथास्मिन्भवनेगृही॥त्वत्प्रसादेनदेवेशपुत्रपौत्राहतोगृहे॥
पंचयज्ञक्रियायुक्तोवसेदाचंद्रतारकमितिततस्तंपूर्वस्थापितशय्यायामुदङ्मुखमुपवेश्यसपत्नीकंयथाविभववस्त्रालंकारा
दिभिःसंपूज्यस्वयमासनेप्राङ्मुखोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणःपत्न्यासहप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यममसमस्तपाप
क्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिब्रह्मलोकमहीयमानकामःशिलाकाष्ठपक्वेष्टिकादिनिर्मितयथोपपत्तिसंपादितताम्रादिभा-
जनसर्वधान्यलवणघृततैलगुडशर्करागोमहिषीबलीवर्द्दासदासीमंचकतूलिकाहूर्यवितानादर्शतांबूलायतनैलालवंगा
दिवर्षपर्याप्तसर्वोपकरणान्वितंसदीपिकाप्रद्योतितंविश्वकर्मदैवतंशुक्रदैवत्यंचेदंगृहंगोत्रायशर्मणेअमुकशाखाध्यायिने-

सपत्नीकायसालंकृतायस्वरूपूजितायलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्वापठेत्तुमंत्रोतु ॥ इदंगृहंगृहा-
णत्वंसर्वोपस्करसंयुतं ॥ तवविप्रप्रसादेनममसंतुमनोरथाः ॥ गृहंममविभूत्यर्थंगृहाणत्वंद्विजोत्तम ॥ प्रीयतांमेजगद्योनिर्वास्तु
रूपीजनार्दनः ॥ ॥ ततःप्रतिगृहीतागृहमध्यस्तंभंबहिर्द्वारदेहलींवासंस्पृश्यदेवस्यत्वेतियजुषाप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशा
स्त्रंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततःसुवर्णसहस्रमारभ्यएकसुवर्णपर्यंतंयथाशक्त्यावित्तशाठ्यविवर्जितांदक्षिणांदद्यात् ॥ ततःपादुकोपा
नहछत्रचामरादिकंदत्वासंपन्नंगृहोपस्करदीत्युक्त्वासर्वंक्रसंपन्नंसंपूर्णमेवास्त्वितिप्रतिवचनंदद्यात् ॥ ततोब्राह्मणान्संपूज्य
भूयसींदक्षिणांदत्वाशिषोगृण्हीयात् ॥ प्रमादात्कुर्व० ॥ यस्यस्मृत्येतिकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ ॥ गृहदानफलंउक्तंमात्स्ये ॥ ॥
यएवंसर्वसंपन्नंपक्केष्टंविनिवेदयेत् ॥ कल्पकोटिशतंयावद्ब्रह्मलोकेमहीयते ॥ शैलजंदारुजंवापियोदद्यात्विधिपूर्वकं ॥ वसो
क्षीरार्णवेरम्येनारायणसमीपतः ॥ मृन्मयंवापियोदद्यात्गृहंसोपस्करान्वितम् ॥ परेषुलोकपालानांप्रतिमन्वंतरंवसेदिति ॥ अ
त्रप्रविश्यसंस्पृश्य वाप्रतिगृण्हीयात्इत्युक्तेः ॥ प्रविश्यगृहद्वारदेहलींप्रविश्यदेहल्यांप्रतिगृहःकर्तव्यः ॥ तथैवसंस्पृश्यस्थूणांद्वा
रदेहलींवासंस्पृश्यप्रतिगृण्हीयादितिसांप्रदायिकाः ॥ ॥ इतिगृहदानप्रयोगः ॥ ॥ अथमठदानंस्कांदे ॥ ॥ कृत्वामठं

प्रयत्नेनशयानाशनसंयुतम् ॥ वेदिकान्तृणादि ॥ पुण्यकालेद्विजेभ्योथयतिभ्योवानिवेदयेत् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनिष्कामो
मोक्षमाप्नुयादिति ॥ ॥इतिमठदानम् ॥ ॥अथधर्मशालादानम् ॥ ॥मार्कंडेयपुराणे ॥ ॥कुर्यात्प्रतिश्रयगृहंपथिकानां-
हितावहम् ॥ निजगेहैकदेशंवासाधूनांयोनिवेदयेत् ॥ प्रतिश्रयोधर्मशाला ॥ तथा ॥ अक्षय्यंपुण्यमुद्दिष्टंतस्यस्वर्गापवर्गदं ॥
सर्वकामसमृद्धोसौदेववद्दिविमोदते ॥ ॥भविष्ये ॥ ॥प्रतिश्रयंसुविस्तीर्णंकारितेसजलेंधने ॥ दीनानाथजनार्थायवदकि
न्नकृतंभवेदिति ॥ ॥इतिधर्मशालादानम् ॥ अथकन्यादानंहेमाद्रौ ॥ ॥सहस्रमेवधेनूनांशतंवानडुहांसमम् ॥ दशा
नडुत्समंयानंदशयानसमोहयः ॥ दशवाजिसमाकन्याभूमिदानंचतत्समम् ॥ तस्मात्सर्वेषुदानेषुकन्यादानंविशिष्यतइति ॥
॥अग्निपुराणे ॥ ॥श्रुत्वाकन्याप्रदानंचपितरश्चपितामहाः ॥ विमुक्ताःसर्वपापेभ्योब्रह्मलोकंव्रजंतितेइति ॥ देवलः ॥ तिस्रः
कन्यायथान्यायंपालयित्वानिवेद्यच ॥ नपितानरकंयातिनारीवास्त्रीप्रसूयिनीति ॥ वसिष्ठः ॥ ॥हाटकक्षितिगौरीणांसप्तज
न्मानुगंफलम् ॥ धर्मेणविधिनादातुमसगोत्रेणयुज्यतइति ॥ ऋष्यशृंगः ॥ वरगोत्रंसमुच्चार्यप्रपितामहपूर्वकं ॥ नामसंकीर्तये
द्विद्वान्कन्यायाश्चैवमेवहि ॥ तिष्ठेदुदङ्मुखोदातातिष्ठेत्पूर्वमुखोवरः ॥ मधुपर्कार्चितायैनांतस्मैदद्यात्सदक्षिणाम् ॥ उदपात्रं

तदादायमंत्रेणानेनदापयेदिति ॥ निष्टेदिनिअनुपविष्टइत्यर्थः ॥ ॥ गौरींकन्यामिमामित्यादिपुत्रपौत्रप्रवर्धिनीमित्यंतंप्रयोगेवक्ष्यामः ॥
भूमिंगावश्चदासींश्चवासांसिचस्वशक्तितः ॥ महिषींवाजिनश्चैवदद्यात्स्वर्णमणीनपीति ॥ ततःस्वगृह्यविधिनाहोमाद्यंकर्मकारयेत् ॥ य
थाचारंविधेयानिमांगल्यकुतुकानिचेति ॥ ॥ अथकन्यादानप्रयोगः ॥ ॥ तत्रादौयथाशास्त्रंमधुपर्केणसंपूज्यवरंप्राङ्मुखंवधूंप्र
त्यङ्मुखींउपवेश्यपित्रादिकःवधूवरदक्षिणतःस्वदक्षिणस्थपत्नीसहितःउदङ्मुखोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणोदेशकालौसंकीर्त्य
ममसमस्तपितॄणांनिरतिशयसानंदब्रह्मलोकावाप्त्यादिकन्यादानकल्पोक्तफलावाप्तयेअनेनवरेणास्यांकन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंत
त्याद्वादशावरान्द्वादशपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्तुंआत्मनश्चश्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतयेब्राह्मविवाहविधिनाकन्यादानमहंकरिष्येइतिसंकु
शाक्षतजलेनसंकल्प्यसपत्नीकउत्थायोदङ्मुखएवकन्यांसंप्रगृह्यपठेत् ॥ कन्यांकनकसंपन्नांकनकाभरणैर्युताम् ॥ दास्यामिविष्णवे
तुभ्यंब्रह्मलोकजिगीषया ॥ विश्वंभरःसर्वभूताःसाक्षिण्यःसर्वदेवताः ॥ इमांकन्यांप्रदास्यामिपितॄणांतारणायच ॥ ॥ इतिमंत्रोपठि
त्वास्वदक्षिणस्थभार्यादत्तपूर्वकल्पितजलधारामविच्छिन्नांनवकांस्यपात्रोपरिधृतकन्यांजल्युपरिस्थवरांजलिदक्षिणहस्तेक्षिपन्वदे
त् ॥ कन्यातारयतु पुण्यंवर्धतां ॥ शिवाआपःसंतु सौमनस्यमस्तु ॥ अक्षतंचारिष्टंचास्तु ॥ दीर्घमायुःश्रेयःशांतिःपुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु ॥

यच्छ्रेयस्तदस्तु ॥ यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु ॥ पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ॥ स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु ॥ ऋद्धिं भवंतो ब्रुवंतु ॥ श्रीरस्त्विति भवंतो ब्रुवंतु ॥ अस्तु श्रीरिति प्रतिवचनं सर्वत्र ज्ञेयं ॥ अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्रोत्पन्नोमुकशर्माहं मम समस्तपितॄणामित्यादि ॥ श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये इत्यंतं पूर्वोक्तमुक्त्वा अमुकप्रवरोपेतायामुकगोत्रायामुकप्रपौत्रायामुकपौत्रायामुकपुत्रायामुकशर्मणे वराय श्रीधररूपिणे कन्यार्थिने अमुकामुकप्रवरोपेताममुकगोत्राममुकप्रपौत्रीममुकपौत्रीममुकस्य मम पुत्रीममुकदेवीनाम्नीं कन्यां श्रीरूपिणीं वरार्थिनीं यथाशक्त्यलंकृतां प्रजापतिदैवत्यां धर्मप्रजासहत्वकर्मभ्यस्तुभ्यमहं संप्रददे कन्यां प्रतिगृह्णातु भवानिति वरहस्ते सकुशास्तजलं क्षिपेत् ॥ प्रजापतिः प्रीयतामिति मनसा स्मरेत् नममेति न वदेदिति केचित् ॥ ततो दाता ॥ ॥ गौरीं कन्यामिमां विप्र यथाशक्तिविभूषिताम् ॥ गोत्राय शर्मणे तुभ्यं दत्तां विप्र समाश्रय ॥ कन्ये ममाग्रतो भूयाः कन्ये मे देवि पार्श्वयोः ॥ कन्ये मे पृष्ठतो भूया स्त्वद्दानान्मोक्षमाप्नुयाम् ॥ मम वंशकुले जाता पालिता वत्सराष्टकम् ॥ तुभ्यं विप्र मया दत्ता पुत्रपौत्रप्रवर्द्धिनी ॥ धर्मे च ॥ अर्थे च ॥ कामे च ॥ नातिचरितव्या त्वयेयम् ॥ नातिचरामीति वरः ॥ एवं समस्तेत्यादिना नातिचरामीत्यंतं कन्यादानं त्रिवारं कार्यमिति शौनकः ॥ ततो वरः देवस्य त्वा॰ भ्यां प्रतिगृह्णामि ॥ ॐ स्वस्तीत्युक्त्वा कन्याया दक्षिणांसमभिमृश्य क इदं कस्मा अदादिति यथाशाखं कामस्तुतिं पठे

त्वामहं गृह्णामि ...

लाएथ्वीप्रतिगृण्हात्विति जपित्वा गृहस्थाश्रमांतर्गतश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्धये धर्मप्रजासहत्वसिध्यर्थं च कन्यां प्रतिगृण्हामीति वदे
त्॥ ततो दाता देशकालौ संकीर्त्य कृतस्य कन्यादानकर्मणः सांगतासिध्यर्थं इदं सुवर्णं अग्निदैवतं दक्षिणात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति वर
हस्ते दद्यात्॥ ॐ स्वस्तीति वरः॥ ततो दाता एवमेव जलपात्रभाजनभोजनानि गोमहिष्यश्वगजदासीदासभूवाहनालंकारादि यथावि
भवं संकल्प्य दद्यात्॥ ततो ब्राह्मणभोजनं संकल्प्य भूयसीं च दद्यात्॥ कर्मेश्वरार्पणं कुर्यादन्यदपि यथाचारं कार्यं॥ ॥ विस्तरस्तु
प्रयोगरत्नादौ ज्ञेयः॥ ॥ कन्यागृहे भोजननिषेधो मदनरत्ने वन्हिपुराणे॥ ॥ अप्रजायां तु कन्यायां न भुंजीत कदाचन॥ दौहित्रस्य मु
खं दृष्ट्वा किमर्थमनुशोचतीति कन्यादानप्रयोगः॥ ॥ अथ कपिलादानम्॥ ॥ सा च दशधोक्ता वाराहे॥ स्वर्णकपिला पूर्वा द्वितीया
गौरपिंगला॥ तृतीया चैव रक्ताक्षी चतुर्थी गुडपिंगला॥ पंचमी बहुवर्णा स्यात् षष्ठी च श्वेतपिंगला॥ सप्तमी श्वेतपिंगाक्षी अष्टमी कृष्ण
पिंगला॥ नवमी पाटला प्रोक्ता दशमी पुछपिंगला॥ एता दशविधाः ख्याताः कपिलास्ते महामुने॥ सर्वा ह्येता महाभागास्तारयंति न संशय इति॥ ॥ आदित्यपुराणे॥ ॥ सहस्रं योगवां दद्यात् कपिलां त्वेक एव हि॥ सममेव पुरा प्राह ब्रह्मा ब्रह्मविदां वर इति॥ तथा॥ रौ
प्यशृंगी रौप्यखुराः सवत्सा याः भवंति हि॥ सुरभी लोकमासाद्य रमते तावतीः समा इति॥ ॥ महाभारते॥ ॥ समानवत्सां क

पिलांधेनुंदद्यात्पयस्विनीं॥सुश्वेनवस्त्रसंवीतांब्रह्मलोकेमहीयतइति॥ ॥अथकपिलादानप्रयोगः॥ ॥पुण्यकालेकृतनित्यक्रि
योद्येत्यादि॥ ममगोसहस्रदानफलावाप्तिसवत्सकपिलायाःरोमपरिमित वत्सरपर्यंतकामधेनुलोकनिवासकामइमांकपिलांस्व
र्णशृंगींरौप्यखुरांताम्रपृष्टींकांस्योपदोहांघंटाभरणांश्वेतवस्त्रयुगछन्नांचंदनस्रग्विभूषितांसोपस्करांरुद्रदेवत्यांगोत्रायशर्मणेस्व
पूजितायब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥ ॥मंत्रस्तुमात्स्ये॥ ॥कपिलासर्वदेवानांपूजनीयासिरोहिणी॥तीर्थ
देवमयीयस्मादतःशांतिंप्रयछमे॥ ॥इतिमंत्रांतेप्रदक्षिणंकुर्यात्॥ ॥ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥उक्तोपस्करकपिलादा
नफलंमात्स्ये॥ ॥वस्त्रंचतुर्गुणंदत्वादक्षिणांचचतुर्गुणां॥एतैरलंकृतांधेनुंघंटाभरणभूषिताम्॥कपिलांविप्रमुख्यायदत्वामोक्ष-
मवाप्नुयादिति॥ ॥तथा॥ ॥द्विगुणोपस्करोपेतामहतीकपिलास्मृता॥उपस्कराःसुवर्णशृंगवस्त्रदोहनपात्राद्याःसामान्यगोदा
नेवक्ष्यमाणाः॥दत्तासाविप्रमुख्यायस्वर्गमोक्षफलप्रदा॥सप्तजन्मकृतात्पापा न्मुच्यतेनात्रसंशयः॥यान्यानर्थयतेकामांस्तांस्ता-
न्प्राप्नोतिमानवइति॥ ॥महाकपिलादानप्रयोगस्तु॥ ॥अद्येत्यादिममसप्तजन्मकृतपापनाशपूर्वकंपुत्रपौत्रादिसहिताय-
शर्मणेसालंकृतांइमांमहाकपिलांद्विगुणोपस्करोपेतांरुद्रदेवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वास्व

मापयेत् ॥ मंत्रस्तुपूर्वमेवोक्तः ॥ ॥ इतिमहाकपिलादानप्रयोगः ॥ ॥ इतिमहादशदानानि ॥ ॥ अथदशधेनुदानानि ॥ ॥

यास्तुपापविनाशिन्यःकथितादशधेनवः ॥ तासांस्वरूपंवक्ष्यामिनामानिचनराधिप ॥ प्रथमागुडधेनुःस्याद्घृतधेनुस्तथापरा ॥ तिलधेनु

स्तृतीयातु चतुर्थीजलधेनुका ॥ क्षीरधेनुस्तुविख्यातामधुधेनुस्तथापरा ॥ सप्तमीशर्कराधेनुर्दधिधेनुस्तथाष्टमी ॥ रसधेनुस्तुनवमी

दशमीस्यात्स्वरूपतः ॥ कुंभान्घृतादिधातूनामितरासांतुराशयः ॥ सुवर्णधेनुमप्यत्रकेचिदिच्छंतिमानवाः ॥ नवमींतिलतैलेनतथान्ये

पिमहर्षयः ॥ रसधेनुस्थानेसुवर्णधेनुंजलधेनुवत्पूजयेत् ॥ ॥ एतद्विधानमपिमात्स्ये ॥ ॥ अजिनंतुचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भु

वि ॥ गोमयेनोपलिप्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः ॥ तत्रैणंवाजिनंतद्वद्वत्सस्यपरिकल्पयेत् ॥ ॥ लघुकृष्णाजिनम् ॥ ॥ प्राङ्मुखींकल्प

येद्धेनुमुदक्पादांसवत्सकाम् ॥ प्राङ्मुखींप्राक्शिरस्कं ॥ सवत्सां उत्तरभागस्थितवत्ससहिताम् ॥ उत्तमागुडधेनुःस्यात्सदाभारचतुष्ट

या ॥ वत्संभारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृता ॥ अर्धभारेणवत्सःस्यात्कनिष्ठाभारकेणतु ॥ चतुर्थांशेनवत्सःस्याद्गृहवित्तानुसारतः ॥ तु

लापलशतंप्राहुर्भारःस्याद्विंशतिस्तुलाः इतिभारःपलसहस्रात्मकोभवतीत्युक्तंपरिभाषायाम् ॥ धेनुवत्सौघृतस्यैतौसितसूक्ष्मांबरावृतौ

॥ शुक्तिकर्णाविक्षुपादौशुचिमुक्ताफलेक्षणौ ॥ सितसूत्रशिरालौतौसितकंबलकंबलौ ॥ ताम्रगुडकपृष्ठौतौसितचामररोमकौ ॥ ॥

ककुद्मदेशोगुडकः॥ पिद्रु मफ्रूयुगोपेतौनवनीतस्तनान्वितौ॥ क्षौमपुछौकांस्यदोहाविंद्रनीलकतालुकौ॥ सुवर्णशृंगाभरणौराजतक्षुर
संयुतौ॥ नानाफलमयैर्दंतैर्घ्राणगंधकरंडकौ॥ गंधकरंडकः कर्पूरादिपात्रविशेषः॥ एवंरचित्वाधूपदीपादिभिरभ्यर्चयेद्रुक्ममुक्तादीनिभा
रतोमानाधिक्येफलाधिक्यम्॥ ॥अथास्यप्रयोगः॥ ॥यजमानःकृतनित्यक्रियःपुण्यकालेशुचिरद्येत्यादिममसमस्तपापक्ष
यद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंगुडधेन्वादिदानंकरिष्येइतिसंकल्प्यविप्रंवस्त्राभरणादिभिःसंपूज्यप्रदक्षिणीकृत्यसर्वपापक्षयकामइमा
ममुकधेनुंगोत्रायशर्मणेब्राह्मणायसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतितद्धस्तेसकुशतिलजलंगोपुछंदद्यात्॥ विप्रस्कंदेवस्त्वेतिप्र
तिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत्॥ ॥ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ प्रार्थनामंत्रास्तु॥ ॥यालक्ष्मीःसर्वभूतानांयाच
देवेष्ववस्थिता॥ धेनुरूपेणसादेवीवांछितंमेप्रयछतु॥ देहस्थायाचरुद्राणीशंकरस्यसदाप्रिया॥ धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोह
तु॥ विष्णोर्वक्षसियालक्ष्मीःस्वाहायाचविभावसोः॥ चंद्रार्कशक्रशक्तिर्याधेनुरूपास्तुसाश्रिये॥ चतुर्मुखस्ययालक्ष्मीर्यालक्ष्मीर्धनदस्य
च॥ यालक्ष्मीर्लोकपालानांसाधेनुर्वरदास्तुमे॥ स्वधात्वंपितृमुख्यानांस्वाहायज्ञभुजांतथा॥ सर्वपापहराधेनुस्तस्माछांतिंप्रयछमे
इति॥ एवमामंत्र्यब्राह्मणायतांधेनुंनिवेदयेत्॥ एतदेवविधानंसर्वधेनूनाम्॥ प्रत्यक्षधेनुव्यतिरिक्तानामित्यर्थः॥ उक्तरचनायास्तत्रा

नुपयोगात् ॥ ततोभूयसींदत्वाब्राह्मणान् भोजयेदिति ॥ ॥ एतदेवविधानंस्यात्तएवोपस्कराःस्मृताः ॥ अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपा
तेतथापुनः ॥ गुडधेन्वादयःसर्वाउपरागादिपर्वसु ॥ यथाशक्तिप्रदातव्याभुक्तिमुक्तिफलप्रदाइति ॥ अत्रद्रोणपरिमाणा तिलधेनु
रुक्ताकल्पतरौ ॥ तत्प्रकारंतुविष्णुधर्मोत्तरे ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेवस्त्राजिनकुशावृते ॥ धेनुंतिलमयींकृत्वासर्वरत्नैरलंकृतां ॥
धेनुंद्रोणेनकुर्वीतआढकेनतुवत्सकम् ॥ स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांगंधघ्राणवतींतथा ॥ कुर्याच्चशर्कराजिह्वांगुडास्यामाविकंबलाम्
॥ इक्षुपादांताम्रपृष्ठींशुक्तिमुक्ताफलेक्षणाम् ॥ प्रशस्तपत्रश्रवणांफलदंतमयींशुभाम् ॥ स्रग्दामपुच्छांकुर्वीतनवनीतस्तना
न्वितां ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नांघंटाभरणभूषिताम् ॥ ईदृक्संस्थानसंपन्नांकृत्वाश्रद्धासमन्वितः ॥ कांस्योपदोहनांदद्यात्केशवःप्री
यतामिति ॥ ॥ इतिकर्तव्यता ॥ ॥ मंत्रास्तुगुडधेनूक्ताएव ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु ॥ वान्हिपुराणे ॥ तिलाश्चपितृदैवत्यानिर्मि
ताश्चेहगोसवे ॥ ब्रह्मणातन्मयीधेनुर्दत्ताप्रीणातुकेशव इति मंत्रांतरमुक्तम् ॥ प्रतिमातिलधेन्वादीनांविक्रयाद्युक्तंहेमाद्रौ
ब्रह्मवैवर्त्ते ॥ दानकालेतुदेवत्वंप्रतिमानांप्रकीर्तितम् ॥ धेनूनामपिधेनुत्वंश्रुत्युक्तंदानयोगतः ॥ दातुर्वैदानकालेतुधेनवःपरि
कीर्तिताः ॥ विप्रस्यव्ययकालेतुद्रव्यंतदितिनिश्चयः ॥ दानसंबंधिविप्रेणद्रव्यमागच्छतागृहं ॥ तत्सर्वंविदुषातेनविक्रेयंस्वेच्छया

विभो॥कुटुंबभरणंकार्यंधर्मकार्यंचसर्वशः॥अन्यथानरकंयातीत्येवमाहपितामहइति॥ ॥इतितिलधेनुदानं॥ अथघृतधेनु
दानंविष्णुधर्मोत्तरे॥ ॥तिलाभावेतथादद्यात्घृतधेनुंप्रयत्नतः॥वासुदेवंजगन्नाथंघृतक्षीराभिषोर्जितं॥संपूज्यपूर्ववत्पुष्पैर्धूप-
दीपादिभिर्नरैः॥ ॥तत्रैवविधानमाह॥ ॥गव्यस्यसर्पिषःकुंभंपुष्पमालादिभूषितम्॥कांस्यापिधानसंयुक्तंसितवस्त्रयुगेन
च॥हिरण्यसहितंतद्वन्मणिविद्रुममौक्तिकैः॥ ॥अत्रपलसहस्रपरिमाणंकुंभः॥ ॥द्वादशपलाधिकपंचशतपलाधिकोवा॥
इक्षुयष्टिमयान्पादान्खुरान्रौप्यमयांस्तथा॥सौवर्णेचाक्षिणीकुर्याच्छृंगेचागरुकाष्ठजे॥सप्तधान्यमयेपार्श्वेपत्तोर्णेनवकंबले॥
पत्तोर्णधौतकौशेयं॥कर्पूरघ्राणं॥फलमयान्स्तनान्॥शर्करयाजिह्वा॥गुडक्षीरमयंमुखम्॥क्षौमंपुछं॥रोमाणिसितसर्षपैः॥ता
म्रपृष्ठीं॥एतादृशींकृत्वाविधिनासंपूज्य॥तथाब्राह्मणंयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यदद्यात्॥विधिस्तुप्राग्वत्॥मंत्र
स्तुस्कांदे॥घृतंगावःप्रसूयंतेघृतंभूम्यांप्रतिष्ठितं॥घृतमग्निश्चदेवाश्चघृतंमेसंप्रदीयतामिति॥ ॥दानफलमपितत्रैव॥घृ
तक्षीरवहानद्योयत्रपायसकर्दमाः॥तेषुलोकेषुसर्वेषुसपुण्येषुप्रजायते॥सकामानामियंपुष्टिःकथितानृपसत्तम॥पुष्टिःफ
लं॥विष्णुलोकंनरायांतिनिष्कामाधेनुदानतइति॥दक्षिणातुहिरण्यमेवहेमाद्रिः॥सुवर्णप्रभृतिशक्त्यावेत्युक्तंमदनरत्ने॥ ॥

इतिघृतधेनुदानम् ॥ ॥ अथजलधेनुदानं ॥ स्कांदे ॥ जलकुंभंनरव्याघ्रसुवर्णरजतान्वितम् ॥ सुवर्णशृंगरजतखुरान्वितामि
ति ॥ ॥ रत्नगर्भमशेषैस्तुग्राम्यैर्धान्यैःसमन्वितं ॥ सितवस्त्रयुगछन्नांदूर्वापल्लवशोभिताम् ॥ कुष्टमांसीमुरोशीरबालकाम
लकैर्युतां ॥ प्रियंगुपत्रसहितंसितवस्त्रोपवीतिनम् ॥ सछत्रंसदुपानत्कंदर्भविष्टरसंज्ञितं ॥ चतुर्भिःसंभृतेभूपतिलपात्रैश्चतु
र्दिशं ॥ स्थगितंदधिपात्रेणघृतक्षीरवतासुखे ॥ ॥ तिलपात्राणिताम्रमयानि ॥ ॥ दधिपात्रंकांस्यमयं ॥ उपोषितोवासुदेवं
जलेशयंअभ्यर्च्यसंकल्प्यजलधेनुंविप्रंचवस्त्रादिभिःसंपूज्यसवत्सांजलधेनुंगुडधेनुंचदद्यात् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमं
त्रैःप्रार्थयेत् ॥ ॥ इतिजलधेनुदानं ॥ अथक्षीरधेनुदानं ॥ ॥ स्कांदे ॥ क्षीरधेनुंप्रवक्ष्यामितांनिबोधनराधिप ॥ अनुलिप्ते
महीपृष्ठेगोमयेननराधिप ॥ गोचर्ममानमात्रेणकुशानास्तीर्यसर्वतः ॥ तस्योपरिमहाराजन्यसेत्कृष्णाजिनंततः ॥ ततोगो
मयेनकुंडलिकांकृत्वाक्षीरकुंभंतत्रस्थाप्यचतुर्थांशेनवत्सकं ॥ शृंगाणिचंदनागरुकाणि ॥ प्रशस्तपत्रश्रवणातिलपात्रोपरिन्यस्ता ॥ मु
खंगुडमयंहेमवान् ॥ जिह्वाशर्करयाफलैर्दंताः ॥ मुक्ताफलेक्षणा ॥ इक्षुपादा ॥ दर्भरोमासितकंबलकंबला ॥ एतादृशींसवत्सामभ्यर्च्य
द्विजंचवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यअद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायइमांक्षीरधेनुंपूर्वोक्तसोपस्करयुतांसमस्तपापक्षयकामस्तु

भ्यमहंसंप्रददेनममेतिवदेत् ॥ देवस्यत्वास्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्कृतिंपठेत् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैःप्रार्थयेत् ॥ ॥
इतिक्षीरधेनुदानम् ॥ अथमधुधेनुदानंस्कांदे ॥ मधुधेनुंप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिन
कुशोत्तरे ॥ कल्पयेत् ॥ धेनुं द्विजंचपूर्ववदभ्यर्च्यअद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायसौवर्णखुरवींअगरुचंदनशृंगींताम्रपृष्ठींसू
त्रपुच्छांइक्षुपादांसितकंबलकंबलांगुडखुरवींशर्कराजिह्वांमौक्तिकनेत्रांफलदंतांदर्भरोमांप्रशस्तपत्रश्रवणांनवनीतस्तनींसप्तधा
न्योपेतांततश्चत्वारिपात्राणिचतुर्दिक्षुविन्यसेत् ॥ वस्त्रयुग्मेनाच्छाद्यघंटाभरणभूषितांकांस्यदोहांसुपूजितांपुच्छदेशोपविष्टाय मधुवाता
ऋतायतइतिमंत्रमुक्त्वाइमांमधुधेनुंसर्वपापक्षयकामस्त्वभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ ॥ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वा ॥ यालक्ष्मीरि
त्यादिपूर्वोक्तमंत्रैःप्रार्थयेत् ॥ ॥इतिमधुधेनुदानं ॥ ॥अथशर्कराधेनदानं ॥ ॥ स्कांदे ॥ तद्वच्चशर्कराधेनुंशृणुराजन्यथार्थतः
॥अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ भारचतुष्टयपरिमितां तच्चतुर्थांशोवत्सः ॥ भारद्वयेअष्टमांशइति ॥ स्वशक्त्यावाकार्या ॥
सर्वधान्यानिचतुर्दिक्षुसंस्थाप्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृतायइमांशर्कराधेनुंसुवर्णशृंगींमौक्तिकनयनांगुडखुरवींपिष्टम
यींजिह्वांकंबलपट्टसूत्रेणवेष्टितांकंठाभरणभूषितांइक्षुपादांरौप्यखुरींनवनीतस्तनींप्रशस्तपर्णश्रवणांसितचामरभूषितांपंच

रत्नसमायुक्तां दर्भरोमां कांस्यदोहनां गंधपुष्पाद्यैर्चितां समस्तपापक्षयकामस्त्वभ्यमहं संप्रददे न मम इति सुवर्णदक्षिणां दद्यात्॥ ततो

यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः संप्रार्थ्य भूयसीं दद्यात्॥ ॥विप्रसुरवं नेक्षेदिति॥ ॥पंचरत्नानि तत्परार्के॥ कनकं हीरकं नीलं पद्मरागं च मौ

क्तिकम्॥ पंचरत्नमिदं प्रोक्तमृषिभिः पूर्वदर्शिभिरिति॥ ॥इति शर्करधेनुदानं॥ अथ दधिधेनुदानं ॥स्कांदे॥ तत्र भूलेपने कुश-

कृष्णाजिने आस्तीर्णे सप्तधान्योपरि दधिकुंभं संस्थाप्य चतुर्थांशेन वत्सं कृत्वा गोत्रायशर्मणे सालंकृताय सौवर्णमुखीं प्रशस्तपत्र श्र

वणां मुक्ताफलेक्षणां चंदनागरुशृंगीं सुरवं विशेषगंधद्रव्यैर्युक्तां शर्करया कृतजिह्वां क्षीरखंडेन कृतघ्राणां फलमयदंतां सितकंबलछ

न्नां दर्भरोमां सूत्रमयपुच्छां रौप्यमुखीं वानवनीतस्तनीमिक्षुपादां सर्वाभरणभूषितां वस्त्रयुग्मेनाच्छादितां गंधपुष्पाद्यैर्चितां इमां द

धिधेनुं सर्वपापक्षयकामो दधिक्रांव्णाइति मंत्रं पठित्वा तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति॥ गुडधेनूक्तमंत्रेण वा दद्यात्॥ ततः सुवर्णदक्षिणां

दत्वा यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः प्रार्थयेत्॥ ॥इति दधिधेनुदानं॥ ॥अथ रसधेनुदानम्॥ स्कांदे॥ रसधेनुं महाराज कथयामि

समासतः॥ अनुलिप्ते मही पृष्ठे कृष्णाजिनकुशोत्तरे॥ इक्षुरसस्य घटं पूरयित्वा तच्चतुर्थांशेन वत्सं संपाद्य॥ अद्येत्यादिगोत्रायश

र्मणे सालंकृताय इमां रसधेनुं सुवर्णशृंगाभरणयुतां रौप्यखुरां वस्त्रपुच्छां इक्षुपादां पुष्पकंबलां ताम्रपृष्ठीं पुष्परोमां व्रीहियुतां चतु

र्दिक्षुदीपसमायुक्तांसर्वगंध विभूषितांपूर्वादिदिक्षुतिलपात्रचतुष्टयावृतांसुपूजितायसर्वपापक्षयपूर्वकैकविंशत्कुलोद्धारणकाम
स्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ सुवर्ण दक्षिणांदद्यात्॥ मंत्रास्तु॥ गुडधेनूक्ताएवशेषोपस्कराश्च॥ एवमुच्चारयित्वातुदीयतेवैद्वि
जन्मने॥ दशपूर्वान्परांश्चैवआत्मानं चैकविंशतिरिति॥ ॥इतिरसधेनुदानं॥ अथस्वरूपतोगोदान॥ अंगिराः॥ ॥गौर
कस्यैवदातव्याश्रोत्रियायकुटुंबिने॥साहितारयतेपूर्वान्सप्तसप्तचसप्तचेति देवलः॥ सुशीलांलक्षणवतींयुवतींवत्ससंयुतां॥ब
हुदुग्धवतींस्निग्धांधेनुंदद्याद्विचक्षणे॥ ॥अथगोदानप्रयोगः॥ ॥कृताकृतनित्यक्रियःपुण्यकाले अद्येत्यादियथाशक्तिय
थाज्ञानंगोदानमहंकरिष्येइतिसंकल्प्यसवत्सांधेनुंद्विजंचयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यगोशृंगमूलादिस्तनांतस्थानादिषुदे
वताःपूजयेत्॥ तद्यथा॥शृंगमूलेब्रह्मविष्णुभ्यांनमः॥ब्रह्मविष्णूपूजया॰॥ शृंगाग्रेसर्वतीर्थेभ्योनमःसर्वतीर्थानिपूजयामि॥ ॥
एवंसर्वत्र॥ शिरोमध्येशिवाय॰॥ललाटेदेव्यैन॰॥नासिकायांषण्मुखाय॰॥नासापुटयोःकंबलाश्वतर नागाभ्यां॰कर्णयोरश्विभ्यां॰
चक्षुषोःशशिभास्कराभ्यां॰॥दंतेषुवायवे॰॥ जिह्वायांवरुणा॰॥हुंकारेसरस्वत्यै॰॥ गंडयोःपक्षमासाभ्यां॰॥ओष्ठयोःसंध्याद्वया॰॥
ग्रीवायांइंद्राय॰॥कुक्षिदेशेरक्षोभ्यो॰उरसिसाध्येभ्यो॰॥पादेषुधर्माय॰॥जंघासु अधर्माय॰॥खुरमध्येगंधर्वेभ्यो॰॥खुराग्रेपन्नगे-

भ्यान०॥ खुरपश्चिमाग्रे अप्सरोभ्यो०॥ पृष्ठे एकादशरुद्रेभ्यो०॥ सर्वसंधिषु वसुभ्यो न०॥ श्रोणितटे पितृभ्यो०॥ लांगुले सोमाय न०॥ गुल्फे आ
दित्यरश्मिभ्यो०॥ गोमूत्रे गंगायै०॥ गोमये यमुनायै०॥ क्षीरे सरस्वत्यै०॥ दध्नि नर्मदायै०॥ घृते अग्नये०॥ रोमसु त्रयस्त्रिंशत्तिदेवकोटिभ्यो
न०॥ उदरे पृथिव्यै०॥ पयोधरेषु चतुः समुद्रेभ्यो० चतुरः समुद्रान्पूजयामि॥ एता देवता अंगेषु संपूज्य अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे सुपूजिता
य पृथ्वीदानसमफलकामः सर्वपापक्षयकामो विष्णुप्रीतिकामो वा इमां प्रत्यक्षधेनुं सुवर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्रपृष्ठीं घंटाग्रैवेयां सुक्ता
लांगूलां कांस्योपदोहनीं सितवस्त्रद्वयोपेतां सर्वाभरणभूषितां सोपस्करां रुद्रदेवत्यां तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥ इति॥ तिलपात्रे घृताक्तं गोपु
छं कृत्वा विप्रहस्ते स तिलकुशोदकं दद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ यज्ञसाधनभूता या विश्वस्याघौघनाशिनी॥ विश्वरूपधरो देवः प्रीयतामनया
गवा॥ ततो दाता दानप्रतिष्ठासिध्यर्थं सुवर्णं दक्षिणां दत्वा प्रार्थयेत्॥ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च॥ नमो ब्रह्मसुता
भ्यश्च पवित्राभ्यो नमो नमः॥ पूजितासि वसिष्ठेन विश्वामित्रेण धीमता॥ सुरभि हर मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतमिति॥ गावो मे अ
ग्रतः संतु गावो मे संतु पृष्ठतः॥ गावो मे हृदये संतु गवां मध्ये वसाम्यहमिति॥ पठित्वा धेनुं द्विजं च प्रदक्षिणीकृत्य किंचिदनुव्रजेदिति
॥ इति गोदानप्रयोगः॥ ॥ अथ श्वेतवर्णादिगोदानफलमुक्तं पाद्मे॥ ॥ श्वेता सुतप्रदा प्रोक्ता चंद्रलोकप्रदायिनी॥ कृष्णा

स्वर्गप्रदाज्ञेयागौरीस्यात्कुलवर्धिनी ॥ कपिलासर्वपापघ्नीनानावर्णाच्चमोक्षदेति ॥ ॥अथसमानवर्णगोवत्सदानफलं ॥ ॥
महाभारते ॥ ॥रोहिणींतुल्यवर्णांतुसवत्सांचपयस्विनीं ॥ प्रदत्वावस्त्रसंवीतांसूर्यलोकेमहीयते ॥ समानवत्सांकृष्णांतुधेनुं॰ रक्त
वर्णांवस्त्रसंवीतामस्मिन्लोकेमहीयते ॥ वातरेणुसवर्णांतुसवत्सांकांस्यदोहनीं ॥ प्रदायवस्त्रसंवीतांवारुणंलोकमश्नुते ॥ हिरण्य
वर्णांपिंगाक्षींसवत्सांदक्षिणायुतां ॥ प्रदद्याद्वस्त्रसंवीतांकौबेरंलोकमाप्नुयात् ॥ पलालधूम्रवर्णांतुसवत्सांप्रदद्यात्सित्वलोकेमहीयते
॥ सवत्सांपीवरांदत्वाशितिकंठमलंकृतां ॥ विश्वेदेवमसंबाधंस्थानश्रेष्ठंमपद्यते ॥ समानवत्सांगौरींतुधेनुं॰ सवत्सांकांस्यदोहां
तुवसूनांलोकमाप्नुयात् ॥ वत्सोपपन्नांनीलांगींसर्वरत्नसमन्वितां ॥ गंधर्वाप्सरसांलोकान्दत्वाप्राप्नोतिमानव इति ॥ संकल्पे
तुतत्फलंसंकीर्त्यदद्यात् ॥ ॥इतिसमानवर्णगोवत्सदानफलं ॥ ॥अथकृष्णाधेनुदानं ॥ मात्स्ये ॥ ॥अद्येत्यादिसंक
ल्पादिपूर्ववत् ॥ ॥मंत्रस्तु ॥ कृष्णाधेनोनमस्तुभ्यंब्रह्मविष्णुशिवात्मके ॥ त्रिजन्मार्जितपापानिध्रुवंदानात्प्रणाशयेति ॥अथहे
मशृंगीदानम् ॥ ॥ मात्स्ये ॥ दशसौवर्णिकेशृंगेखुराःपंचपलान्विताः ॥ पंचाशत्पलिकंकांस्यंताम्रंचापितथैवच ॥ वस्त्रंचत्रिगु
णंधेन्वादक्षिणाच्चचतुर्गुणेति ॥ ॥एवंविधिवद्दातुःफलमुक्तंनंदिपुराणे ॥ ॥ विधिनातुयदादत्तापात्रेधेनुःसदक्षिणा ॥ दाता

तारयतेजंतून्कुलानामयुतंशतमिति ॥ ॥ महाभारतेपि ॥ ॥ प्रासादायत्रसौवर्णाः शय्यारत्नोज्ज्वलास्तथा ॥ वराश्चाप्सरसो
यत्रतत्रगच्छंतिगोप्रदाः ॥ तथा ॥ यावंतिरोमाणिभवंतिधेन्वास्तावंतिवर्षाणिमहीयतेसः ॥ स्वर्गाच्च्युतश्चापिततोत्रलोकेकुलेस
मुत्पत्स्यतिगोमतांतथा ॥ सालंकृतांसवत्सांचधेनुंसंपूज्यभक्तितः ॥ सरत्नपूर्णापृथिवीतेनदत्तानसंशयइति ॥ ॥ इतिस्वरूप
पतोगोदानम् ॥ ॥ अथकार्पासधेनुदानम् ॥ ॥ मात्स्ये ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामिधेनुंकार्पासिकींशुचि ॥ सर्वविश्वस्यतुष्ट्यर्थंब्रह्मणा
चांशकंकृतं ॥ साचकार्पासभारेणश्रेष्ठाधेनुःप्रकीर्तिता ॥ मध्यमाचतदर्धेनतदर्धेनकनीयसी ॥ पूर्ववस्त्रंचधान्यंचहिरण्यंचतथै
वच ॥ वत्सकंतुचतुर्थांशान्मानमात्राभिधीयते ॥ कुर्वीतपूर्ववद्धस्तवस्त्रधान्यादुपस्कृतमिति ॥ ॥ ततोवराहोक्ततिलधेनुदानव
त् ॥ ॥ क्रियाकलापादिसंकल्पादारभ्यदानांतंकृत्वाप्रार्थयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ हेमकुंदेंदुसदृशेक्षीरार्णवसमुद्भवे ॥ सोमप्रियेरुधेन्वा
ख्येसौरभेयिनमोस्तुते ॥ दत्तेयमिंदुनाथायशशांकायमृतायच ॥ अत्रिनेत्रप्रजातायसोमराजायवैनमः ॥ यस्त्वेवंपरयाभक्त्या-
ब्राह्मणायप्रयच्छति ॥ सयातिचंद्रलोकंतुसोमेनसहमोदतइति ॥ ॥ इतिकार्पासधेनुदानं ॥ अथलवणधेनुदानम् ॥ ॥
भविष्ये युधिष्ठिरंप्रतिकृष्णः ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिलवणस्येहकल्पितां ॥ गोमयेनानुलिप्तेतुदर्भसंस्तरसंस्थितम् ॥ आविकं

चर्मविन्यस्यपूर्वाशाभिमुखस्थितम् ॥ वस्त्रेणाच्छादितांकृत्वाधेनुंकुर्वीतबुद्धिमान् ॥ आढकेनैवकुर्वीतबहुवित्तोपकल्पितां ॥ गांविप्रं
चयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य ॥ अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांलवणधेनुंफलस्तनीं सिंधुशुक्तिवर्णांसक्तु
पिंडकपोलांयवास्यांकंबलपट्टसूत्रग्रैवेयकांताम्रपृष्ठींगुडपानांकंबललांगूलांमधुयोनिकांसर्वाभरणभूषितांसर्वपापक्षयकामो-
विष्णुप्रीतिकामोवातुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिपुत्रभार्यादियुतःप्रदक्षिणीकृत्यदद्यात् ॥ शेषंमधुधेनुवत् ॥ मंत्रस्तु ॥ लवणेवैरसाः
सर्वेतिष्ठंतिसर्वदेवताः ॥ सर्वदेवमयेदेविलवणाख्येनमोस्तुतेइति ॥ पुराणांतरेषुषोडशप्रस्थमिता ॥ चतुर्थांशेनवत्सइत्युक्तं ॥ ॥
॥ इतिलवणधेनुदानं ॥ ॥ अथसुवर्णधेनुदानं ॥ वन्हिपुराणे ॥ ॥ स्वर्णधेनुश्चाप्यत्रसुवर्णैश्चचतुर्दश ॥ स्वर्निर्णिक्तसुवर्णै
श्चसप्तभिर्मध्यमामता ॥ चतुर्भिश्चकनिष्ठास्याच्चतुर्थांशेनवत्सकः ॥ गुडधेनुविधानेनदत्तासर्वफलप्रदा ॥ ॥ अत्रविशेषोरौप्ये
पावत्सइतिकेचित् ॥ तथा ॥ अद्येत्यादिप्रवालशृंगींघृतपात्रस्तनवतींपद्मरोमांकर्पूरागरुनासिकांमिष्टान्नरसवासितांशंखशृंगां
तरांशुक्तिललाटस्थांनारिकेलश्रवणांगुडजानुकांपंचगव्यापानवतींकांस्यपृष्ठांपट्टसूत्रलांगूलांसप्तधान्यसमायुक्तांफलपुष्पो
पेतांछत्रोपानत्समन्वितांसुवर्णधेनुंरुद्रदैवत्यांसहस्राश्वमेधफलावाप्तिकामःकुलसहस्रस्यस्वर्गेनिवासकामश्चगोत्रायशर्मणे

स्रूपूजितायतुभ्यमहसंप्रददे ॥ नममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सुवर्णधेनुंविप्रायप्रतिपादयेदृशीनर ः ॥ हिरण्यरेताः पुरुषः पुराणः कृष्णपिंगलः ॥ तप्तहेमच्छविः स्रष्टाविश्वात्माप्रीयतांममेति ॥ अनेनैवतुमंत्रेणधेनुदानंप्रकीर्तितं ॥ अश्वमेधसहस्रस्यफलमाप्नोत्यसंशयं ॥ कुलानांचसहस्रस्यस्वर्गंनयतिगोप्रदइति ॥ ॥ इतिसुवर्णधेनुदानं ॥ अथवंध्यात्वहरंस्रुवर्णधेनुदानम् ॥ वायुपुराणे ॥ ॥ चतुर्विधाचयावंध्याभवेदूत्सवियोजनात् ॥ वक्षेतस्याः प्रतीकारंतत्स्वरूपंनिबोधमे ॥ वंध्याचतुर्विधाप्रोक्तावंध्या ॥ काकवंध्यास्त्रीप्रसूः ॥ मृतप्रजाइति ॥ काकवंध्यातुकाकवदेकापत्या शेषास्पष्टाएव ॥ धेनुरूपंविशेषमाह ॥ ॥ हेमाद्रौकर्मविपाके ॥ ॥ हिरण्येनयथाशक्त्या सवत्सांकारयेद्दूढां ॥ धेनुंपलेनवत्सांचपादेनगुरुरब्रवीत् ॥ यथाशक्त्येति ॥ पलेनवातदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनरिति ॥ कर्मविपाकोक्तपरिभाषाप्रकारेण ॥ धेनुंरौप्यखुरांरत्नपुच्छेनियोज्य घंटासुभयोरपिगलेबध्वारक्तमयतिलकंललाटेबध्नीयात् ॥ एतादृशींसमभ्यर्च्य पायसनैवेद्यंदत्वामोदकानपूपान्गुडलवणजीरकस्रुवर्णदक्षिणांकंचुकंचनवेणुमयशूर्पेनिधायएकवायनकंधेनवेअन्यापयोपतिपुत्रवतीभ्योब्राह्मणीभ्यः षडष्टौवादद्यात् ॥ ततोवेदपारगमलोलुपंब्राह्मणंऋणग्रस्तंदरिद्रंकुटुंबिनमाहूयदत्वायथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यततोधेनुंसोमोधेनुमितिमंत्रेणसवत्सांचसंपूज्यअग्निमुपसमाधायसमिदाज्यचरुद्रव्यैः सोमोधेनु

मितिमंत्रेणप्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्यं याहुत्वास्वयमुदङ्मुखःप्राङ्मुखवायोपविश्यगोपुच्छं तद्धस्तेनिधायदद्यात्॥ अद्येत्यादिगोत्राय
शर्मणेस्वपूजितायइमांसालंकृतांसुवर्णधेनुंसवत्सांरौप्यखुरांरत्नपुच्छांघंटायुतकंठांरत्नतिलकांवायनोपेतांवस्त्रयुग्मछन्नांमुक्ता
लांगूलांममजीवत्पुत्रसंतानप्रतिबंधकीभूतसकलदुरितनिरासनपूर्वकंआयुष्मत्सत्पुत्रावाप्तिकामांवंध्यात्वहरामिमांसुवर्णधेनुंयथाश
क्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिसकुशतिलोदकंदद्यात्॥ मंत्रस्तुवायवीये॥ धेनुरंगिरसःसत्रेवसिष्ठेसुरभिस्त
था॥दुहिताचसुताभानोरग्नेश्चवरुणस्यच॥ याश्चगावःप्रवर्तंतेवनेषूपवनेषुच॥ प्रीणंतुताममसदापुत्रपौत्रप्रवर्धनाः॥ प्रयछंतु
दिवारात्रमविछेदंचसंततेः॥ ततोदेवस्यत्वास्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत्॥ ततःस्वर्णदक्षिणांदत्वा॥प्रार्थयेत्तांत्र
स्त॥ वंध्यात्वंकाकवंध्यात्वंकन्याप्रसवएवच॥ तथैवमृतवंध्यात्वंदोषंममचतुर्विधम्॥ दानेनानेनहरतुयासाकामदुघाममे-
ति॥ इतिगांप्रार्थयित्वाप्रदक्षिणीकृत्यविसृज्यभूयसींदक्षिणांदत्वायथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वाजीवत्पुंसंतानावाप्तिर-
स्त्वितितान्संप्रार्थ्यजीवत्पुंसंतानावाप्तिरस्त्वितितेब्रूयुः॥ ततःस्वयंसुहृद्युतोभुंजीतेति॥ ॥इतिवंध्यात्वहरस्वर्णधेनुदान
म्॥ ॥अथोभयतोमुखीदानम्॥ ॥मात्स्ये॥ रुक्मशृंगींरौप्यखुरांमुक्तालांगूलभूषितां॥ कांस्योपदोहनांराजन्सवस्त्रां

द्विजपुंगवे॥ प्रसूयमानां योदद्याद्धेनुं द्रविणसंयुतां॥ यावद्वत्सो योनिगतो यावद्गर्भं न मुंचति॥ तावद्गौः पृथिवी ज्ञेया सशैलवनकानना॥
देवलः॥ अलंकृत्योक्तविधिना सुवर्णत्रिफलान्विता॥ देयार्चा द्विपलामध्या पलेकादक्षिणाधमा॥ वाराहे तु॥ सुवर्णसाहस्रं तदर्धार्धं
मुख्यमुक्तं॥ सुवर्णस्य सहस्रेण तदर्धेनापि वा पुनः॥ तस्याप्यर्धं शतं वापि पंचाशच्च ततोऽर्धकम्॥ यथाशक्त्यापि दातव्या वित्तशाठ्यवि
वर्जितेति॥ हेमाद्रौ॥ उभयतोमुखीं स्वर्णनिष्केण दत्वा सद्यः शुध्येत् पातकेभ्यश्च मर्त्य इति॥ सुवर्णनिष्कदक्षिणायुतेनापि अत्र नि
ष्कश्चत्वारिंशन्माषक एव ग्राह्यः॥ अत्यशक्तो विंशतिमाषकं वा दद्यादित्यर्थः॥ दरिद्रेण॥ ॥अथ दानप्रयोगः॥ ॥कृतचिरघेत्यादि
उभयतोमुखीदानं कर्तुं गोब्राह्मणपूजां च करिष्ये॥ इति संकल्प्य॥ द्विजं कुटुंबिनं दरिद्रं वेदपारगं सुशीलं वृत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारा
दिभिः संपूज्य तथा गामपि संपूज्य ॐ त्वं महीम वनिं विश्वधेनां तुर्वीतये वय्याय क्षरंती॥ अरमयो नमसैजदर्णः सुतरणाँ अकृणोरिंद्र सिंधून्॥ इति
गामनुमंत्र्य प्रदक्षिणीकृत्य अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे अमुकशाखाध्यायिने इमां धेनूपस्करां उभयतोमुखीं ससमुद्रशैलवनोपेतपृथ्वी
दानसमफलावाप्तये धेनुवत्सरोमसंख्ययुगदेवलोकमहिमत्वपितृपितामहप्रपितामहकुलशततनरकोत्तारणपूर्वकघृतक्षीरव
हबहुकुल्याकदधिपायसकर्दमदेशाधिकरणकोत्तारके प्सितकामो ब्रह्मलोकावाप्तिकामो रुद्रदैवत्यां इमां तुभ्यमहं संप्रददे न मम

मेतिसम्भृततिलपूर्णकांस्यपात्रयुतगोपुछंतद्धस्तेसकुशजलंदत्वाप्रार्थयेत्॥ मंत्रस्तु॥ इमांगृहाणोभयमुखींभवाञ्चातामम्मास्तुवै
॥ ममवंशविशुद्ध्यर्थंसदास्वस्तिकरोभवेदितिविप्रोदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत्॥ ततःसुवर्णस
हस्रमारभ्यपंचविंशतिचतुर्हिंसुवर्णमितांदक्षिणांदद्यात्॥ ततोनन्यूनामिति॥ ततोविप्रस्तु॥ ॐ इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयव
सिनीमनुषेदशस्या॥ व्यस्तभ्नारोदसीविष्णावेतेदाधर्थपृथिवीमभितोमयूखैः॥ १॥ ॐ स्योनापृथिवीभवानृक्षरानिवेशनी॥ यछा
नःशर्मसप्रथः॥ ॥इतिमंत्रद्वयंपठित्वावदेत्॥ ॥ प्रतिगृण्हामिमांधेनुंकुटुंबार्थेविशेषतः॥ स्वस्तिर्भवतुमेनित्यंरुद्रमातर्नमो
स्तुते॥ इतिनत्वागृहीतायाःदक्षिणेनपाणिनावत्समाकृष्यपठेत्॥ ॐ गर्भेनुसन्नन्वेषामवेदमहंदेवानांजनिमानिविश्वा॥ शतंमापु
रआयसीररक्षन्नधश्येनोजवसानीरदीयमितिमंत्रेणवत्समाकृष्येत्॥ निष्कासितेसूतिकृत्यांतरमाह॥ ततोयजमानःप्राणाना
यम्यअद्येत्यादि॰ कृतस्योभयतोमुखीदानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंदेवादिमंत्रैस्तपर्णंहोमंचकरिष्ये॥ इतिसंकल्प्य॥ स्थंडिलेग्निं
प्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात्॥ अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वात्रप्रधानंपृथिवींत्रिःगौरींसकृदाज्येनप्रजाप-
तिंचतुरशीत्याआज्येनशेषेणस्विष्टकृतमित्यादिसद्योयक्ष्यइत्यंतमुक्त्वासमिद्द्वयमग्नावाधायइध्मावर्हिषीपरिसन्नह्यपरिसमू

हनादिवक्षःस्थंतंकृत्वाकुशास्तृतभूमौअग्नेःपश्चाद्देवसाक्षताभिरद्भिःवक्ष्यमाणमंत्रैर्देवादींस्तर्पयेत्॥ तेचमंत्राः॥ ॐयेदेवासोदिव्ये
कादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ॥ अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वम्॥ देवांस्तर्पयामि॥ ॐउशंतस्त्वानि-
धीमह्युशंतःसमिधीमहि॥ उशन्नुशतआवहपितॄन्हविषेअत्तवे॥ पितॄंस्तर्पयामि॥ ॐइमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमं
सचतापरुष्णया॥ असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमया॥ सरितस्तर्पयामि॥ ॐअद्रिभिःसुतोमतिभिश्च-
नोहितःप्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः॥ रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे॥ पर्वतांस्तर्प०॥ ॐवनस्पतेश
तवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम॥ यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानःप्रणिनायमहतेसौभगाय॥ वनस्पतींस्तर्पयामि॥ ॐसमु
द्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः॥ इंद्रोयावज्रीवृषभोरराद ताआपोदेवीरिहमामवंतु॥ समुद्रांस्तर्पया०॥ ॐस्
अहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः॥ हस्तघ्नोविश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः॥ नागांस्तर्पया०
ॐमधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः॥ माध्वीर्नःसंत्वोषधीः॥ ओषधीस्तर्पया०॥ इत्यष्टाभिस्तर्पयित्वा चतस्रआज्याहुतीर्जुहु
यात्॥ ॐईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयेग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टये॥ याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऊतिभिरश्विनागतम्॥

स्वाहा॥पृथिव्याइदंनमम॥ॐमहीद्यौःपृथिवीचनइमंयज्ञंमिमिक्षतां॥पिपृतान्नोभरीमभिःस्वाहा॥पृथिव्याइदंनमम॥२॥ॐउ
र्वीपृथ्वीबहुलेदूरेअंतेउपब्रुवेनमसायज्ञेअस्मिन्॥दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावारक्षतंपृथिवीनोअभ्वात्स्वाहा॥पृथिव्याइदं०॥
ॐगौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी॥अष्टापदीनवपदीबभूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन्त्स्वाहा॥गौर्याइदं०
४इतिचतस्रआज्या हुतीर्हुत्वाततःसमस्तव्याहृतिभिश्चतुरशीत्याज्याहुतीर्हुत्वाप्रजापतयइदंनममेतित्यजेत्॥ततःस्विष्टकृ
दादिहोमशेषंसमाप्यभूयसींदक्षिणांदत्वागामनुव्रज्यगोमतींजपेत्॥ ॥महाभारते॥गावोमामुपतिष्ठंतुहेमशृंग्यःपयोमुचः॥
सुरभ्यःसौरभेयश्चसरितःसागरंयथा॥गावःपश्याम्यहंनित्यंगावःपश्यंतुमांसदा॥गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयम्
॥घृतक्षीरप्रदागावोघृतयोन्योघृतावहाः॥घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे॥घृतंमेहृदयेनित्यंघृतंनाभ्यांप्रतिष्ठितं॥घृतं
मेसर्वतश्चैवघृतमध्येवसाम्यहम्॥गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः॥गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहं॥गावःसुरभ-
योनित्यंगावोगुग्गुलसन्निभाः॥गावःप्रतिष्ठाभूतानांगावःस्वस्त्ययनंमहत्॥अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमं॥पावनंसर्वभू-
तानांरक्षंतिचवहंतिच॥हविषामंत्रपूतेनतर्पयंत्यमरान्दिवि॥ऋषीणामपिहोतॄणांगावोहोमेप्रतिष्ठिताः॥सर्वेषामेवभूतानांगा

वः शरणमुत्तमं ॥ गावः पवित्रं परमं गावो मंगलमुत्तमं ॥ गावः सर्वस्य लोकस्य गावो धन्याः सनातनाः ॥ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयी-
भ्य एव च ॥ नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमो नमः ॥ पुनः प्रदक्षिणां कृत्वा धेनुं द्विजवरं च ततः इति जपित्वा नमस्कृत्य विसृज्य पायसा-
दिना सम्यक् द्वादश ब्राह्मणान् भोजयित्वा तेभ्यो दक्षिणां दत्वा स्वस्त्ययनं वाचयित्वा सुहृद्युतो भुंजीतेति ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीदा-
नप्रयोगः ॥ ॥ अथ प्रसंगादुभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं ॥ ममोभयतोमुखीप्रतिग्रहदोषपरिहारार्थं कृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तं य-
थाप्रत्याम्नायेन करिष्ये ॥ इति संकल्प्य कृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तं कुर्यादित्युक्तं दानोद्योते रुणस्मृतौ रहस्यप्रायश्चित्तेष्वशक्तस्य ॥ ॥ इ-
त्युभयतोमुखीप्रतिग्रहे प्रायश्चित्तं ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीगोदाननिरूपणं ॥ अथ दश दानानि मदनरत्ने ॥ जातूकर्ण्यः ॥ ॥
उत्क्रांत्यादीनि दानानि दश दद्यान्मृतस्य तु ॥ गोभूतिलहिरण्याज्यं वासो धान्यगुडानि च ॥ रौप्यं लवणमित्याहुर्दश दानान्यनुक्रमादिति
एतानि दश दानानि नराणां मृत्युजन्मनोः ॥ कुर्यादभ्युदयार्थं च प्रेतेपि हि परत्र चेति ॥ ॥ हेमाद्रिः ॥ ॥ तत्रादौ गोदानं ॥ दानविधि-
रुक्तः पूर्वोक्त एव मम सर्वपापक्षयार्थं इमां गां धेनूपस्करां रुद्रदैवत्यां सुवर्णादिदक्षिणायुतां गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय तुभ्यमहं संप्र-
ददे न ममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ यज्ञसाधनभूता या विश्वस्याघप्रणाशिनी ॥ विश्वरूपधरो देवः प्रीयतामनया गवा ॥ गवामंगेषु ति-

प्रार्थयेदपि ॥ ॥इतिगोदानं ॥ ॥अथभूमिदानं ॥ मात्स्ये ॥ नियर्तनमिनाभूमिर्देया ॥ दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडानिवर्तनमितिस्मरणा
त् ॥ दानान्यन्यानिसर्वाणिकनकादीनियानिच ॥ तानिभूमिप्रदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीमिति ॥ ॥अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणे
ऽस्तुपूजितायषष्टिवर्षसहस्रपरिमितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामःसर्वपापक्षयकामइमांभूमिंबहुसस्यप्रदांविष्णुदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्र
ददेनममेतिदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता ॥ अनंतसस्यफलदाअतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ यस्यांरोहंति
बीजानिकालेचैवमहीतले ॥ त्वत्प्रसादाच्चसकलाममसंतुमनोरथाइति ॥ ॥इतिभूमिदानम् ॥ अथतिलदानं ॥ ॥
तिलास्तुद्रोणत्रयमितादेयाः ॥ पंचमणपरिमिताभवंति ॥ अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेइमेतिलाःसोमदेवताविष्णुदेवतावासर्वपा
पक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ महर्षेर्गोत्रसंभूताःकश्यपस्यतिलाःस्मृताः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनममपा
पंव्यपोहतु ॥ ॥इतितिलदानं ॥ अथहिरण्यदानं ॥ तच्चनिष्कत्रयमितंकनिष्ठं ॥ द्वादशमाषकोनिष्कः ॥ अद्येत्यादिगोत्राय
शर्मणेइदंहिरण्यंअग्निदैवतंसमस्तपापक्षयकाम स्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभा
वसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ॥इतिहिरण्यदानं ॥ ॥अथाज्यदानं ॥ घृतंतुप्रस्थमितंदद्यात् ॥ विं

शतिशेर कर्मितं भवति ॥ अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे इदमाज्यं विष्णुदैवतं समस्तपापक्षयकाम स्तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥ मंत्रस्तु ॥ कामधेनोः समुद्भूतं सर्वक्रतुषु संस्थितं ॥ देवानामाज्यमाहारमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ ॥ इत्याज्यदानं ॥ अथ वस्त्रदानं ॥ सूक्ष्मवस्त्रद्वयं बहुमूल्यमष्टहस्तमितं दद्यात् ॥ ॥ गोत्राय शर्मणे समस्तपापक्षयकामः इमे बार्हस्पत्यदैवते वाससी तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥ मंत्रस्तु ॥ शीतवातोष्णसंत्राणं लज्जाया रक्षणं परम् ॥ देहालंकरणं वस्त्रमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ ॥ इति वस्त्रदानं ॥ ॥ अथ धान्यदानं ॥ ॥ सार्द्धखारीद्वयं व्रीहयो देयाः ॥ तच्च सार्द्धशतद्वयमणपरिमितं मणाः षट्कं चेति ॥ गोत्राय शर्मणे इदममुकसंख्यं प्रजापतिदैवत्यं समस्तपापक्षयपूर्वकैहिकामुष्मिकशिवफलावाप्तिकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वदेवमयं धान्यं सर्वोत्पत्तिकरं महत् ॥ प्राणिनां जीवनोपायमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ ॥ इति धान्यदानं ॥ अथ गुडदानं ॥ गुडं पलषष्टिमितं दद्यात् ॥ अद्येत्यादि मम समस्तपापक्षयपूर्वकं गृहे लक्ष्म्याः स्थैर्यत्वसिद्धिकामो गोत्राय शर्मणे रूप्यं जितनायं गुडो रसवर्यः सोमदैवतः सदक्षिणस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम ॥ मंत्रस्तु ॥ गुड मिक्षुरसोद्भूतं मंत्राणां प्रणवो यथा ॥ दानेनानेन मे तस्मात्परा लक्ष्मीः स्थिरा गृहे ॥ ॥ इति गुडदानम् ॥ अथ रजतदानं ॥ ॥ पलत्रयमितं रौप्यं दद्यात् ॥ अद्येत्यादि म

मसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुपितृप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेस्रूपूजितायइदंरजतंविष्णुदेवतंसदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनम
मेति॥ मंत्रस्तु॥ प्रीतिर्यतःपितॄणांचविष्णुशंकरयोःसदा॥ शिवनेत्रोद्भवंरूप्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ ॥इतिरजतदानम्॥ ॥
अथलवणदानं॥ लवणंसार्द्धखारिकंदद्यात्॥ अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेसुपूजि
तायइदंलवणंसर्वरसोत्कृष्टंसोमदैवत्यंसदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंवि
ना॥ शंभोःप्रीतिकरंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे॥ ॥इतिलवणदानं॥ इतिदशदानानि॥ ॥अथपंचधेनुदानानि॥ तत्रादौपा
पापनोदधेनुदानं॥ ब्राह्मे॥ दानोपस्करास्तुगोदानोक्ताएव॥ अद्येत्यादिममात्मनोमनोवाक्कायकर्मभिराजन्मोपार्जितपा
पापनोदकामोगोत्रायशर्मणेस्रूपूजितायइमांकृष्णांपापापनोदधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनमम-
ति॥ मंत्रस्तु॥ आजन्मोपार्जितंपापंमनोवाक्कायकर्मभिः॥ तत्सर्वंनाशमायातुपापधेनुप्रदानतः॥ ततःस्वर्णंदक्षिणांदद्या
त्॥ ॥इतिपापापनोदधेनुदानं॥ अथऋणापनोदधेनुदानं॥ ब्राह्मे॥ अद्येत्यादिममआजन्मोपार्जितैहिकामुष्मिक
समस्तऋणपातकच्छेदकामोगोत्रायशर्मणेस्रूपूजितायइमांसमस्तऋणापनोदरक्तधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यां

तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिऋणापनोदधेनुदानम् ॥ ॥ अथप्रायश्चित्तधेनुदानं ॥ ब्राह्मे ॥ ॥
अद्येत्यादि मयाजन्मप्रभृतिअद्ययावदाचरितसमस्तपातकस्याकृतप्रायश्चित्तस्यामरणांतपापापनोदकामोगोत्रायशर्मणेसुपू
जितायप्रायश्चित्तत्वेनइमांकपिलांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ प्रायश्चित्तेसमुत्पन्नेनि
ष्कृतिर्नकृताक्वचित् ॥ तस्यपापस्यशुद्ध्यर्थंधेनुमेनांददामिते ॥ ततः सुवर्णदक्षिणादद्यात् ॥ ॥ इतिप्रायश्चित्तधेनुदानं ॥
अथवैतरणीदानम् ॥ ॥ ब्रह्मवैवर्त्ते ॥ यासावैतरणीनामयमद्वारेमहानदी ॥ शतयोजनविस्तीर्णापृथुलेसामहासरित् ॥ अ
गाधानंतरूपाचदृष्टमात्राभयप्रदा ॥ पतंतितत्रवैमर्त्याः क्रंदमानाः सुदारुणम् ॥ उष्णोवर्षातिशीतेचमारुतेवातिवाप्यशम् ॥ दा
तारंतारयेद्यस्मात्तस्माद्वैतरणीस्मृतेति ॥ दानकालोपितत्रैवमदनरत्ने ॥ ॥ अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपातेदिनक्षये ॥ अन्येषुपु
ण्यकालेषुदीयतेदानमादरात् ॥ पाटलामथवाकृष्णांदद्याद्वैतरणींतुगां ॥ स्वर्णशृंगींरौप्यखुरांकांस्यपात्रोपदोहनां ॥ कृष्णावस्त्र
युगच्छन्नांसप्तधान्यसमन्वितां ॥ कार्पासद्रोणशिखरेआसीनांहेममीयमप्रतिमांलोहदंडयुतांमहिषारूढांपाशहस्तांकृत्वाइ
क्षुदंडमयमुडुपंपट्टसूत्रेणबध्वाउडुपेधेनुंकृत्वाछत्रोपानत्समायुक्तांवैतरणींगांमृत्युकालेवादद्यात् ॥ तद्यथा ॥ ममयमद्वा

रस्थितवैतरण्यास्व्यनद्युत्तरणार्थंगोत्रायशर्मणेस्रूपूजितायइमांकृष्णांगांसवत्सांयमप्रतिमायुक्तांकृष्णावस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्य
युतांरक्तमाल्याद्यलंकृतांस्वर्णशृंगाद्युपस्करोपेतांकार्पासद्रोणशिखरांसछत्रोपानत्कांरुद्रदैवत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥
इतितिलजलघृतयुतंगोपुच्छांद्विजहस्तेदद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ यमद्वारपथेघोरेघोरावैतरणीनदी॥ तांततुकामोददाातेकृष्णांवैतर-
णींतुगामिति॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदत्वाप्रार्थयेत्॥ ॥विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठभूदेवगतिपावन॥ तत्तुंवैतरणीमेनांदत्तांकृष्णांतुगां
भिमाम्॥ ततःपुच्छंस्वकरेधृत्वानुव्रजेत्सप्तपदानि॥ ॥धेनुप्रार्थनामंत्रस्तु॥ धेनुकेत्वंप्रतीक्षस्वयमद्वारेमहापथे॥उत्तितीर्षुरहं
देविवैतरण्यैनमोस्तुतेइतिप्रणम्यभूयसींदक्षिणांदद्यात्॥ कृष्णायाअभावेअन्यवर्णापिदेयागोरभावेद्रव्यंदेयम्॥ पित्रादेरशक्तौ
पुत्रादिर्दद्यात्॥ ॥तत्राद्यमंत्रे॥ ॥उत्तितीर्षुरयंमातःपठन्॥ तत्तुंवैतरणीमस्येति॥ पततियेतांतुतमस्येति॥ ॥इतिवैत
रणीदानम्॥ अथउत्क्रांतिधेनुदानंब्राह्मे॥ ॥उत्क्रांतिवैतरिण्योश्चदशदानानिचैवहि॥ प्रेतेपिकृत्वातंप्रेतंशवधर्मेणदाहयेदि
ति॥ तद्यथा॥योमुमूर्षुःपुरुषःस्वयंचेतनवेलायांश्रोत्रियंवेदपारगंब्राह्मणमाहूय॥अद्येत्यादिममसुखेनप्राणोत्क्रमणप्रतिबं
धकोक्तनिष्कृत्यनुक्तनिष्कृतिर्जनितसकलपापक्षयद्वारासुखेनप्राणोत्क्रमणसिद्ध्यर्थमिमामुत्क्रांतिसंज्ञकांधेनुंयथाशक्तिसोपस्क

शंरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ अत्युत्क्रांतौप्रवृत्तस्यसुरवोत्क्रमणसिद्धये ॥ तुभ्य
मेनांसंप्रददेधेनुमुत्क्रांतसंज्ञकामिति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुतत्स्वरूपभूतंगोमूल्यंवादद्यात् ॥ पित्रादेरश
क्तौतुपुत्रादिर्दद्यात् ॥ तत्रममेतिपदस्थानेपित्रादेरितिवदेत् ॥ ॥इत्युत्क्रांतिधेनुदानम् ॥ ॥इयमेवमोक्षधेनुरितिके-
चित् ॥ तद्यथा ॥ मोक्षदोवासुदेवस्तुवेदशास्त्रेषुगीयते ॥ तत्प्रीतयेद्विजाग्र्यायमोक्षधेनुंददाम्यहम् ॥ इत्युक्त्वा अद्येत्यादिम
मसमस्तपापक्षयपूर्वकसंसारमोक्षावाप्तिकामःश्रीपापहामहाविष्णुप्रीतिकामश्चइमांमोक्षधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदे
वत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ मोक्षंदेहिहृषीकेशमोक्षंदेहिजनार्दन ॥ मोक्षधेनु
प्रदानेनममोक्षोस्तुवेगतइति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुपूर्वोक्तमनुसंधेयम् ॥ ॥इतिमोक्षधेनुदानं
॥ अथमहिषीदानम् ॥ ॥हेमाद्रौभविष्ये ॥ महिषीदानमाहात्म्यंकथयामियुधिष्ठिर ॥ पुण्यंपवित्रंमायुष्यंसर्वकामप्रदं
तथा ॥ दानकालोपितत्रैव ॥ चंद्रसूर्यग्रहेकार्त्तिक्यांअयनेसितचतुर्दश्यांसंक्रांतौसर्वारिष्टनाशायचित्तप्रशस्तयेदेया ॥ ॥
प्रथमप्रसूतांदोषवर्जितांदद्यात् ॥ तत्रादौयमस्वरूपायेमहिषेनमइतिनत्वाप्रार्थयेत् ॥ महिषीब्रह्मसूताचलक्ष्मीरूपेण

संस्थिता॥ प्रार्थितासि मया देवि यममार्गं निवारयेति ॥ तथा॥ महिषी यमरूपा त्वं विश्वामित्रविनिर्मिते॥ पूजिता हर मे पापं स
र्वदानफलप्रदे॥ इंद्रस्याप्सरसो देवि महिषीरूपविष्णुना॥ सर्वभाग्यप्रदे देवि दीर्घशृंगि नमोस्तु त इति॥ अद्येत्यादि॰ मम
दीर्घायुष्यैहिकामुष्मिकयज्ञयाजित्वपितृतारणात्मशतभार्याविंशतिधेनुदानसमफलावाप्तिसर्वदोत्तमफलपुत्रपौत्रबहुत्वसूर्यलो
कनिवासमहाराज्यावाप्तिकामश्च मम सर्वारिष्टनिवारणार्थं शनैश्चरजनितपीडाशांत्यर्थं गोत्रायशर्मणे स्तुपूजिताय इमां म
हिषीं सालंकृतां रक्तमाल्यवस्त्राहृत्तां स्वर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्रदोहां हेमतिलकांस्यसप्तधान्ययुतां घंटाभरणां सधेनूपस्करां
यमदेवत्यां तुभ्यमहं संप्रददे न मम इति सकुशतिलजलं तद्धस्ते दद्यात्॥ विप्रो देवस्य त्वेति पठन् पृष्ठदेशं स्पृष्ट्वा स्वस्तीति
प्रतिगृह्य यथाशाखं कामस्तुतिं पठेत्॥ दानात्तु ॥ इंद्रादिलोकपालानां या राज्यमहिषी शुभा॥ महिषीदानमाहात्म्यात्सा
स्तु मे सर्वकामदा॥ धर्मराजस्य साहाय्ये यस्याः पुत्रः प्रतिष्ठितः॥ महिषासुरस्य जननी या सास्तु वरदा मम इति दत्वा प्रदक्षि
णीकृत्य ब्रह्मणे तां पयस्विनीमिति॥ दक्षिणा तु दशपंचत्रिरेको वा स्तु वर्णः अतिनिकृष्टो ज्ञेयः॥ ततो भूयसीं दक्षिणां द
त्वा कर्मेश्वरार्पणं कुर्यात्॥ ॥हेमाद्रौ भविष्यपुराणे॥ ॥अनेन विधिना दत्वा महिषीं द्विजपुंगवे॥ सर्वान्कामानवाप्नो-

त्तिइहलोकेपरत्रचेति ॥ ब्राह्मणःसर्वकामस्तुक्षत्रियोजयकाम्यया ॥ धनकामस्तुवैश्योवैशूद्रोभिलषितामियात् ॥ महिषदान
मप्येवमेवज्ञेयं ॥ इतिमहिषीदानं ॥ ॥ अथमेषीदानं ॥ भविष्ये ॥ शृणुपार्थपरंदानंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ यद्दत्वाविवि
धंपापंसद्योविलयमृच्छति ॥ अयनेविषुवेग्रहणेदुःस्वप्नदर्शने ॥ चित्तवित्तानुसारेणकालेतीर्थेगृहेवाकार्यम् ॥ शंकरंब्र-
ह्माणंविष्णुंगौरींगायत्रींश्रीसहितांयथाशक्तिसुवर्णप्रतिमांकृत्वाशच्यासहेंद्रंग्रहांल्लोकपालांश्चकृत्वासंपूज्यतत्पश्चि-
मतः स्वगृह्येनाग्निंप्रतिष्ठाप्यस्थापितदेवतामंत्रैस्तिलाज्यैरष्टोत्तरशताष्टाविंशतिरष्टसंख्याकाहुतीर्हुत्वाततोमेषींद्विजंच
वस्त्रालंकारादिभिर्यथाविभवंसंपूज्य ॥ अद्येत्यादिसर्वपापक्षयदुःस्वप्नसूचितारिष्टविनाशपुत्रपौत्रधनकीर्तियशःकाम
इमांमेषींसुवर्णतिलकाद्यंकितांकौशेयपरिधानांसप्तधान्यसमायुक्तांपुष्पोपहारांसन्मुखस्थापितलवणांब्रह्मविष्णुशिवा
दिप्रतिमायुक्तांसुक्तोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायइमांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्वासुवर्णंदक्षिणांदद्यात् ॥ मंत्रस्तु
॥ वाङ्मनःकायजनितंयत्किंचिन्ममदुष्कृतम् ॥ तत्सर्वंविलयंयातुत्वद्दानेनोपसंचितमिति ॥ प्रतिमास्थापनंतिलकुंभे
॥ मेषीमत्स्यक्षांसुवर्णनिर्मितांवा ॥ विप्रोदेवस्यत्वेतिमंत्रेणप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ प्रतिगृहीत्वाविप्रसंभा

षणांमुखावलोकनंचवर्जयेत्॥ ॥भविष्ये॥ ॥शतेनकारयेत्तांतुसुवर्णस्यप्रयत्नतः॥ यथाशक्त्याथवाकुर्याद्वित्तशाठ्यंनकार
येत्॥ ॥इतिमेषीदानम्॥ ॥अथअजादानम्॥ सुमंतुः॥ ॥अजापालोमहीपालोह्यजादानैर्दिवंगतः॥ अयनेविषुवे
चैवयुगादौग्रहणेषुच॥अमावास्यामजादानंपौर्णमास्यांचशस्यते॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिविश्वामित्रेणनिर्मितं॥अजांवि-
प्रंचयथाविभववंवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य॥अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणेइमांअजांसप्तधान्योपरिस्थितांवस्त्रमाल्योपशो
भितांवज्रनेत्रांहेमशृंगींताम्रपृष्ठींरौप्यपादांसदोहनपात्रांसपुत्रांत्वाष्ट्रदेवतांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥कुशोतिलोदकंद
त्वादद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ मंत्रवासेअजेश्लक्ष्णेयज्ञसंपत्करेशुभे॥त्वष्ट्रात्वंदहमेपापंजन्मांतरशतैःकृतमिति॥ तथा॥ त्वं
पूर्वंब्रह्मणासृष्टापवित्रंभवतीपरम्॥त्वत्प्रसूतोस्थितायज्ञास्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे॥देवस्यत्वेतिमंत्रेणप्रतिग्रहः॥ ततःसुव-
र्णंदक्षिणांदद्यात्॥ ॥इत्यजादानम्॥ अथमंदाग्निहरंमेषदानं॥ बौधायनः॥ ॥अग्नेर्मांद्यंभवेत्तस्ययस्मैताग्नेर्वि
नाशकः॥ वक्ष्यामितत्प्रतीकारंयथोक्तंब्रह्मणापुरा॥ पलार्धेनतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः॥राजतंकारयेत्सौम्यंअग्नेर्वा
हनमुत्तमम्॥सौवर्णाश्चखुराःकार्याःश्वेतवस्त्रेणवेष्टयेत्॥ तत्रश्वेतपुष्पंश्वेतगंधमधूत्कटंधूपंदद्यात्॥द्रोणद्वयतं

डुलराशौस्थितं पूजयेत् ॥ मेषादाग्नेय्यादिशि समिदाज्यतिलैर्होमः कार्यः ॥ ॥ अथास्य प्रयोगः ॥ ॥ पुण्यकाले अद्येत्यादि० म
मपूर्वकर्मविपाकोत्थत्रेताग्निनाशजनिताग्निमांद्यत्वनिरासक्षिप्रजाठराग्निप्रबलत्वसिध्यायुरारोग्यतासिध्द्यर्थं मेषदानं
करिष्ये इति संकल्प्य मेषप्रतिमां मेषं वा प्रत्यक्षं संस्थाप्य आग्नेय्यां स्वगृह्योक्तविधिनाग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाधाय त्रिरग्निक्रमे-
णसमिदाज्यतिलैरष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टसंख्यया वा जुहुयात् ॥ एतैर्मंत्रैः ॥ समिदाज्यघृताक्ततिलाहुतिभिः ॐ अग्निर्मू
र्धादि० भिः स्वाहा ॥ अग्नय इ० ॥ ॐ अग्ने नय सुपथा रा० स्वाहा० ॥ अग्नय इ० ॥ २ ॥ ॐ अग्निनाग्निः स० स्यः स्वाहा ॥ अग्नय इ० ॥ ३ ॥ इति
त्रिभिर्मंत्रैर्विवक्षितसंख्यया समिदाज्यतिलैर्हुत्वा स्विष्टकृदादि प्रणीताविमोकांतं कृत्वा कुंभोदकेर्यजमानोऽभिषिंचेत् तेमंत्रैः
॥ बोधायनः ॥ आपोहिष्ठेत्यपि तृचा हिरण्येति तृचेन ॥ पवमानानुवाकेन मार्जयेद्रोगिणं ततः ॥ शन्नोवातानुवाकेन शांतिं चा
पि प्रकल्पयेत् ॥ तस्मै हुतवते रोगी प्राङ्मुखायह्युदङ्मुखः ॥ सदक्षिणं पूजिताय दत्वा वाहनमुत्तममिति ॥ गोत्रायशर्मणे इदं
सोपस्करं मेषं प्रत्यक्षं राजतं वा वरुणदैवतं संकल्पोक्तफलकामस्तुभ्यमहं संप्रददे न मम प्रीतिं दत्वा प्रार्थयेत् ॥ बोधायनः ॥ देवानां यो
मुख्यं हव्यवाहनः सर्वपूजितः ॥ तस्य त्वं वाहनं पूज्यं देवेशैर्द्रैर्महर्षिभिः ॥ अग्निमांद्यं पूर्वकर्मविपाकोत्थं तु यन्मम ॥ तत्सर्वं नाश-

यक्षिप्रंजाठराग्निंप्रवर्द्धयेति ॥ विप्ररक्त ॥ शृंगेदेवस्यत्वेति प्रतिगृह्ययथाशारवंकामरक्तातिंपठेत् ॥ ततःसुवर्णंदक्षिणांदत्वायथाश
क्तिभूयसींदक्षिणांदत्वाब्राह्मणांश्चभोजयित्वासुहृद्युक्तोभुंजीतेति ॥ ॥इतिमंदाग्निहरंमेषदानम् ॥ अथदशाचलदानानि
मात्स्ये ॥ ॥प्रथमोधान्यशैलःस्याद्द्वितीयोलवणाचलः ॥ गुडाचलस्तृतीयःस्याच्चतुर्थोहेमपर्वतः ॥ तिलशैलःपंचमःस्यात्षष्ठः
कार्पासपर्वतः ॥ सप्तमोघृतशैलःस्यादष्टमोरत्नपर्वतः ॥ नवमोराजतःशैलोदशमःशर्कराचलइति ॥ ॥कालमाहमात्स्ये ॥
अयनेविषुवेचैवव्यतीपातेदिनक्षये ॥ शुक्लपक्षेतृतीयायामुपरागेशशिक्षये ॥ विवाहोत्सवयज्ञेषुद्वादश्यामथवापुनः ॥ शु
क्लायांपंचदश्यांवापुण्यर्क्षेवाविधानतः ॥ धान्यशैलादयोदेयायथाशास्त्रंविधानतः ॥ तीर्थेवायतनेवापिगोष्ठेवायगवांगणे ॥
तत्रचतुरस्रंद्वादशहस्तंमंडपंउदङ्मुखंप्राङ्मुखंवाप्राच्यामुदीच्यांवाएकमेवद्वारंनचत्वारि ॥ तोरणमप्येकमेव ॥ मंडलंगो-
मयेनोपलिप्यकुशानास्तीर्य ॥ तन्मध्येपर्वतंकुर्यात्विष्कंभैःपर्वतैर्युतम् ॥ धान्यद्रोणसहस्रेणभवेद्गिरिरिहोत्तमः ॥ मध्यमः
पंचशतिकःकनिष्ठःस्यात् त्रिभिःशतैर्मेरुर्व्रीहिमयोमहान्मध्येतद् परिमंदारपारिजातककल्पवृक्षाद्योहेममयास्त्र
यः ॥ मध्येकल्पतरुर्मंदारपारिजातौदक्षिणोत्तरयोः ॥ पूर्वपश्चिमयोर्हरिचंदनसंतानौ ॥ मुक्ताफलवज्रगोमेदकपुष्पराग-

गारुत्मतनीलरत्नवैडूर्यसरोजरागरत्नानि हृद्दशः पूर्वादिदिगवस्थितरजतश्रृंगेषुनिवेश्यानि ॥ मंदारः श्रीखंडखंडैरभितः
प्रवाललतान्वितः शुक्तिशिलातलः स्यात् ॥ शर्कराचलेतुहरिचंदनसंतानौ आवश्यकौ ॥ तत्रपूर्वादिदिक्षुब्रह्मविष्णुरुद्रसूर्य
प्रतिमाः पक्षिसंघान्मुनिसंघांश्चहैमान्प्रागादिदिक्षु चतुष्टयेक्रमेणमुक्ताफलहीरकैः गोमेदपुष्परागैः मरकतनीलैः वैडूर्यपद्म
रागैः समसंख्याकैर्भूषितरौप्यश्रृंगचतुष्कंतद्बहिर्दिगष्टकेरौप्यमिंद्रादिलोकपाल प्रतिमाष्टकंसमंतात्श्रीखंडैर्लतानांस्थाने
प्रवालानिशिलानांशुक्तीः ॥ प्रागादिषुमेघानांश्वेतपीतकर्बुररक्तवस्त्राणि ॥ वंशानामिक्षून् ॥ जलस्यघृतंगंधपुष्पनाना
फलानिचपरितः संस्थाप्यपंचवर्णवितानकंचोपरिबध्नीयात् ॥ ततोयवैर्मेरोः षोडशांशेन प्राच्यांमंदारंतदुपरिनररूपंग
पात्रपंकदंबंचसौवर्णकदंबमूलेहैमः कामदेवः अरुणोदसरः स्थानेदुग्धपूर्णरौप्यपात्रं ॥ रौप्यंचैत्ररथाख्यंवनंगंधपुष्पफ
लवस्त्राणिचस्थापयेत् ॥ याम्येमेरुषोडशांशेनगोधूममयं गंधमादनंतदुपरिसौवर्णजंबूवृक्षंतन्मूलेसौवर्ण मुदङ्मुखं
धनदंमानससरः स्थानेसघृतंरौप्यपात्रंरौप्यंगंधर्वाख्यंवनंनानाफलवस्त्रमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ पश्चिमेमेरुषोडशां-
शतिलमयंविपुलाख्यंपर्वतंतदुपरिसौवर्णपिप्पलंतन्मूलेप्राङ्मुखंसौवर्णहंसप्रतिमांसितोदसरः स्थानेदधिपूर्णरौ

प्यपात्रंरौप्यंवैभ्राजंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ उत्तरेमेरुषोडशांशमितमाषैःस्रुपार्श्वपर्वतंतदुपरिसौवर्णंवटंतन्मूलेद
क्षिणाभिमुखींसवत्सांस्रुवर्णधेनुंभद्रसरःस्थानेमधुपूर्णंरौप्यपात्रंरौप्यंसावित्रंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ एवंवक्ष्य
माणपर्वतेष्वपिमेरुद्रव्यचतुर्थांशेनलवणादिद्रव्येणप्रागादिषुविष्कंभपर्वताज्ञेयाः तत्राचार्यस्त्वेकः ॥ ऋत्विजश्चत्वारः ॥ प्राच्या
मेकमेवकुंडमितितत्रैवजुहुयुः ॥ ॥ अथयजमानःकृतनित्यक्रियःपुण्यकालेअद्येत्यादि०अप्सरोगंधर्वयुतविमानकरणक-
स्वर्गलोकगमनसाग्रमन्वंतरकालदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वकामईश्वरप्रीतिकामोवाशेवाधान्यपर्वतदानंक
रिष्येइतिसंकल्प्य तदंगत्वेनगणेशपूजननांदीश्राद्धानिचकृत्वाआचार्यमृत्विजश्चवृत्वामधुपर्कादिनासंपूज्यमंडपपूज
नाद्याचार्यनियोगांतंकुर्यात् ॥ ततआचार्योनवग्रहस्थापनादिकुंडसमीपस्थितकलशस्थापनांतंकुर्यात् ॥ अथऋत्विजःप्राक्
कुंडेग्रहादिद्वात्रिंशद्देवताभ्यस्तत्तन्मंत्रैर्घृताक्ततिलैःपृथक्यवघृताभ्यांमीलिताभ्यांकुशैश्चेतित्रिभिःसाधनैःप्रत्येकमष्टवारं
हुत्वादशलोकपालेभ्योष्टवसुभ्यएकादशरुद्रेभ्योद्वादशादित्येभ्यश्चप्रत्येकमष्टाष्टसंख्ययासमिच्चर्वाज्याहुतिभिर्जुहुयुः ॥
ततःपुरुषसूक्तेनब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यःसमित्तिलैर्वासूर्यकामदेवधनदहंसकामधेनुभ्यस्तिलैर्घृतेनवाअष्टोत्तरशतंजुहुयुः ॥

॥ ततश्चतुःपंचाशद्देवताभ्यस्तिलैर्घृतेनचेति ॥ ततोयजमानोमेरुमवरुह्यपूजयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ त्वंसर्वदेवगणधामनिधिर्विरु
द्धमस्मद्गृहेष्वमरपर्वतनाशयाशु ॥ क्षेमंविधत्स्वकुरुशांतिमनुत्तमांनःसंपूजितपरमपाहिसनातनस्त्वं ॥ त्वमेवभगवानीशोब्रह्मा
विष्णुर्दिवाकरः ॥ मूर्तामूर्त्तपरंबीजमतःशांतिंकुरुप्रभो ॥ यस्मात्वंलोकपालानांविश्वमूर्त्तेश्चमंदिरं ॥ रुद्रादित्यवसूनांचततःशां
तिंप्रयच्छमे ॥ यस्मादशून्यममरैर्नारीभिश्चशिरस्तव ॥ तस्मान्मामुद्धराशेषदुःखसंसारसागरात् ॥ मंदरस्यतु ॥ यस्माच्चैत्ररथेनत्वंभद्राश्वप्रमुखेनच ॥ शोभसेमंदरक्षिप्रमतःपुष्टिकरोभव ॥ ॥ गंधमादनस्यतु ॥ ॥ यस्माच्चूडामणिर्जंबुद्वीपेत्वंगंधमादन ॥ गंधर्ववनशोभावानतःकीर्तिर्दृढास्तुमे ॥ ॥ विपुलस्यतु ॥ ॥ यस्मात्वंकेतुमालेनवैभ्राजेनवनेनच ॥ हिरण्मयाश्वत्थशिरास्तथापुष्टिर्दृढास्तुमे ॥ सुपार्श्वस्यतु ॥ उत्तरैःकुरुभिर्यस्मात्सावित्रेणवनेनच ॥ सुपार्श्वशोभसे नित्यमतःश्रीरक्षयास्तु
मे ॥ ततःसर्वैर्जागरणेकृतेप्रातःस्नात्वाकृतनित्यक्रियःकुंडसमीपस्थकलशजलेनसपरिवारंयजमानमभिषिंचेयुः ॥ ततोयज-
मानोगृहीतकुसुमोमेरुंप्रदक्षिणीकृत्योपतिष्ठेत् ॥ अन्नंब्रह्मरसःप्रोक्तमन्नेप्राणाःप्रतिष्ठिताः ॥ अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्ने
नवर्द्धते ॥ अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः ॥ धान्यपर्वतरूपेणपाहितस्मान्नमोनमइत्युपस्थायपुष्पांजलिंप्रक्षिप्यनमस्कृ

त्यप्राङ्मुखोपविश्योदङ्मुखेभ्यो गुर्वादिभ्यः क्रमेण गिरीन्दद्यात्॥ अद्येत्यादि॰ गोत्रायशर्मणे सालंकृताय गुरवे अप्सरोगंधर्व-
युतविमानकरणकस्वर्गलोकगमनानंतरं साग्रमन्वंतरशतावधिसमयदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वप्राप्तिकाम इमं धान्य
मयमेरुसौवर्णमंदरादिवृक्षपंचकसौवर्णब्रह्मविष्णुरुद्रार्कादिप्रतिमायुक्तमुक्ताहीरकादिभूषितंरौप्यशृंगचतुष्कशोभितंरूप्यम
येंद्रादिदशलोकपालप्रतिमायुतंरौप्यमयनितंबान्वितंइक्षुवंशमितकंदरदिक्चतुष्टयस्थापितरौप्यपात्रस्थितं घृतोदकप्रस्रव-
णंदिक्चतुष्टयस्थापितकर्पूररक्तवस्त्राबुदधरंनानाफलमाल्यवितानाद्युपकरणसहितंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥च
तुर्विंशतिधेनुपक्षे गावोष्टौ गुरवे॥ चतस्रश्चतुर्ऋत्विग्भ्यः॥ दशपक्षेतु गुरवे षट्ऋत्विग्भ्यः एकैका॥ एकधेनुपक्षे गुरवे एकामेव-
कपिलाम्॥ ऋत्विग्भ्यः स्वर्णंदक्षिणांदद्यादिति मदनरत्नादयः॥ एवं पूर्वस्थितमंदराख्यंविष्कंभंसप्रतिमंसोपस्करंगोत्रायश
र्मणे ऋत्विजे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात्॥ एवमेवदक्षिणस्थगोधूममयंगंधमादनपर्वतं॥ तथापश्चिमस्थंतिलमयं
विपुलाख्यं पर्वतं॥ ततउत्तरदिक्स्थमाषमयंसुपार्श्वनामाख्यं पर्वतंऋत्विग्भ्योदद्यात्॥ लवणाचलादिदानप्रयोगेषुधान्य
पदस्थानेलवणादिपदंप्रक्षेप्यम्॥ तत्तत्फलानितु तत्रतत्रवक्ष्यामः॥ ततोग्रहवेद्यांयजमानोदेवताः संपूज्याहितदेवता-

श्च संपूज्यनमस्कुर्यात् ॥ गुरुस्तासांदेवतानांविसर्जनंकुर्यात् ॥ ततोयजमानोमंडपग्रहपीठंप्रतिमोपस्करादिसर्वंगुरवेप्रति
पाद्यभूयसींदत्वा ॥ प्रमादात्कुर्वतां० यस्यस्मृत्येतिचविष्णुंस्मृत्वाकर्मेश्वरार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषोगृहीत्वास्वयंस्कृहृद्यु
क्तोभुंजीतेति ॥ ॥इतिधान्यमेरुपर्वतसाधारणप्रयोगः॥ ॥अथलवणाचलदानं ॥ पाद्मे ॥ उत्तमःषोडशद्रोणःकर्त्तव्योलवणाच
लः ॥ मध्यमःस्यात्तदर्द्धेनचतुर्भिरधमःस्मृतः ॥ वित्तहीनोयथाशक्त्याद्रोणादूर्ध्वंतुकारयेत् ॥ चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वतान्कारयेत्पृथक्
॥ अयंन्यायःसर्वविष्कंभपर्वतेषुज्ञेयः इतिमदनः ॥ विधानंतुपूर्ववत् ॥ हेमतरून्लोकपालान्कामदेवादीन्पूर्ववत् ॥ तथैवसंपूज्यप्रार्थये
त् ॥ मंत्रास्तु ॥ सौभाग्यरससंभूतोयतोयंलवणोरसः ॥ तदात्मकत्वेनचमांपाहिपापान्नमोनमः ॥ यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंवि
ना ॥ प्रियंचशिवयोर्नित्यंतस्माच्छांतिंप्रयच्छमे ॥ विष्णुदेहसमुद्भूतंयस्मादारोग्यवर्धनं ॥ तस्मात्पर्वतरूपेणपाहिसंसारसागरात् ॥ अ
द्येत्यादि० कल्पपर्यंतंउमालोकप्राप्त्यनंतरंपरमगतिप्राप्तिकामईश्वरप्राप्तिकामोवालवणाचलदानंकरिष्येइतिसंकल्पः ॥ अयमेव
विशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववत् ॥ इतिलवणाचलदानं अथगुडाचलदानंपाद्मे ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिगुडपर्वतमुत्तमं ॥ यत्प्रदानात्ततःस्वर्गं
प्राप्नोतिसुरपूजितं ॥ उत्तमोदशभिर्भारैर्मध्यमःपंचभिर्मतः ॥ त्रिभिर्भारैःकनिष्ठःस्यात्तदर्धेनाल्पवित्तवान् ॥ तुलास्त्रियांपलशतं

भारस्स्याद्विंशतिस्तुलाइत्यमरः॥ विधिस्तु पूर्ववत्॥ प्रार्थनामंत्रास्तु॥ यथादेवेषुविश्वात्माप्रवरश्चजनार्दनः॥ सामवेदस्तुवेदानां
महादेवस्तुयोगिनाम्॥ प्रणवः सर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा॥ तथारसानांप्रवरः सदैवेक्षुरसोमतः॥ ममतस्मात्परांल
क्ष्मींददस्वगुडसर्वदा॥ यस्मात्सौभाग्यदायिन्याभ्रातात्वंगुडपर्वत॥ निवासश्चापिपार्वत्यास्तस्मान्मांपाहिसर्वदा॥ दानवाक्यं
तु॥ ॥अद्येत्यादि॰॥ ॥सकलपापक्षयोत्तरगंधर्वपूज्यमानत्वपूर्वककल्पशतावधिगौरीलोकप्राप्त्यनंतरंसप्तलापराजिता
युतायुरारोग्यपूर्वकसमहीपाधिपतित्वकामईश्वरप्रीतिकामोवेतिसंकल्पेदानेचविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववदिति॥ ॥इतिगु
डाचलदानम्॥ अथसुवर्णाचलदानम्॥ पाद्मे॥ ॥उत्तमः पलसाहस्रोमध्यमः पंचभिः शतैः॥ तदर्द्धेनाधमस्तद्वदल्पवित्तो
पिशक्तितः॥ अल्पवित्तः पलादूर्ध्वंकुर्यादिति॥ धान्यपर्वतवद्विधानम्॥ पर्वतंसंपूज्यप्रार्थयेत्॥ मंत्रोतु॥ नमस्तेब्रह्मगर्भा-
यब्रह्मबीजायवैनमः॥ यस्मादनंतफलदस्तस्मात्पाहिशिलोच्चय॥ यस्मादग्नेरपत्यंत्वंयस्मात्तेजोजगत्पते॥ हेमपर्वतरूपेण
तस्मात्पाहिसदाममेति॥ ॥दानवाक्यं॥ ॥अद्येत्यादि॰सकलपापक्षयोत्तरशतकल्पावधिआनंदकारकब्रह्मलोकभो
गानंतरपरमपदप्राप्तिकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषः॥ अत्रसर्वंगुर्वादिभ्यएवदेयं॥ तदल्पद्रव्यविषयं॥ बहुद्र-

ष्येषुतुलापुरुषदानवदर्द्धं चतुर्थंशंवाग्गुरवेदत्वाऽन्यद्दिशिष्टेभ्योदेयमितिहेमाद्रिः॥ इतिसुवर्णाचलदानं॥ अथतिलाचलदान॥ पाद्ये॥ उत्तमो
दशभिर्द्रोणैः पंचभिर्मध्यमोमतः॥ त्रिभिः कनिष्ठोराजेंद्रतिलशैलः प्रकीर्तितइति॥ वृक्षविष्कंभादितुसर्वं पूर्ववत्॥ मंत्रास्तु॥ य-
स्मान्मधुवनेविष्णोर्देहस्वेदसमुद्भवाः॥ तिलाः कुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छन्नोभवत्विह॥ हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवाभिरक्षणं॥ भवादु
द्धरशैलेंद्र तिलाचलनमोस्तुते॥ दानवाक्यंतु॥ अद्येत्यादि॰ सकलपापक्षयदीर्घायुष्यपुत्रपौत्रसमन्वितानंतरपितृदेवगंधर्वपूर्वकपू-
ज्यमानत्वपूर्वकद्युलोकगमनानंतरमक्षय्यवैष्णवपदप्राप्तिकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषोन्यत्सर्वं पूर्ववत्॥ इतितिलाचलदानं
॥ अथार्द्धोदयव्रतेतिलपर्वदानं॥ स्कांदे॥ पूर्वाण्हेसंगमेस्नात्वाशुभिर्भूत्वासमाहितः॥ सर्वपापविशुद्ध्यर्थं नियमस्थोभवेन्नरः॥ निय
ममंत्रस्तु॥ त्रिदैवत्यव्रतंदेवाः करिष्येभुक्तिमुक्तिदं॥ भवंतुसन्निधौमेद्यत्रयोदेवास्त्रयोग्नयइति॥ तथा॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानांसौवर्णीः
पलसंख्यया॥ प्रतिमास्तुप्रकर्तव्यास्तदर्धेनद्विजोत्तम॥ सार्धंशतत्रयंशंभोद्रोणानांतिलपर्वतः॥ कर्त्तव्यः पर्वतोविष्णोर्ब्रह्मणः पूर्वसं
ख्यया॥ शय्यात्रयंततः कुर्यादुपस्करसमन्वितं॥ संपूज्यविप्रवर्येभ्योदत्वेप्सितमवाप्नुयादिति॥ ॥ अथास्यदानप्रयोगः॥ यजमानः
कृतनित्यक्रियः पुण्यकालेतीर्थादौस्नात्वाचम्यअद्येत्यादि॰ ममेप्सितफलावाप्तयेमेरुदानसमफलावाप्तयेचार्द्धोदयेतिलपर्वतदा–

नंकरिष्यइतिसंकल्प्यवेदपारगान्ब्राह्मणान्वृत्वायथाविभववंवस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्यततस्तिलपर्वतेब्रह्मादीनांप्रतिमाःस्वर्णमयाः
संस्थाप्यषोडशोपचारैःसंपूज्यब्रह्मादीनामंगपूजांकुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ नमोविश्वसृजेतुभ्यंसत्यायपरमात्मने ॥ देवायदेवपतयेयज्ञा-
नांपतयेनमः ॥ ॥ॐ ब्रह्मणेनमः ॥ पादौपूजयामि ॥ इत्यक्षतगंधपुष्पाणिचप्रक्षिपेत् ॥ ॐ हिरण्यगर्भाय॰ उरू॰ ॐ परमात्मने॰
जानुनीपूज॰ ॐ वेधसेन॰ जंघेपू॰ ॐ पद्मोद्भवाय॰ गुह्यंपू॰ ॐ हंसवाहना॰ कटीपू॰ ॐ शतानंदाय॰ वक्षःपू॰ ॐ सावित्रीपतयेन॰ बा
हूपू॰ ॐ ऋग्वेदाय॰ पूर्ववक्त्रंपूज॰ ॐ यजुर्वेदाय॰ दक्षिणवक्त्रंपू॰ ॐ सामवेदाय॰ पश्चिमवक्त्रंपू॰ ॐ अथर्ववर्णवेदाय॰ उत्तरवक्त्रंपू॰
ॐ चतुर्वक्त्राय॰ वक्त्राणिपू॰ ॐ हंसायन॰ नेत्राणिपू॰ ॐ कमलासनाय॰ शिरांसि॰ ॐ लोकेशाय॰ सर्वांगंपू॰ ॥ ॥ततोलोकपालान्प
रितस्तत्तन्मंत्रैःपूजयेत् ॥ ततोविष्णवंगपूजा ॥ हिरण्यरूपपुरुषप्रधानाव्यक्तरूपधृक् ॥ प्रसीदस्वसुरवानंतपूजांगृहाणमत्कृतांइति
संप्रार्थ्यपूजयेत् ॥ ॐ अनंतायन॰ पादौपूज॰ ॐ विश्वरूपवते॰ उरू॰ ॐ मुकुंदाय॰ जानुनीपू॰ ॐ गोविंदाय॰ जंघेपू॰ ॐ प्रद्युम्नाय॰
गुह्यंपू॰ ॐ पद्मनाभाय॰ नाभिंपू॰ ॐ लंबोदरा॰ उदरंपूज॰ ॐ कौस्तुभवक्षसेन॰ वक्षःपूजया॰ ॐ चतुर्भुजाय॰ बाहूपू॰ ॐ विश्वसु
रवाय॰ सुरवंपूजयामि ॐ सहस्रशिरसे॰ शिरांसिपू॰ ॐ सर्वेश्वरा॰ सर्वांगंपू॰ ॥ ॥ततःशिवांगपूजा ॥ ॥ आदित्यचंद्रनयन

दिग्वासोदैत्यसूदन ॥ पूजांदत्तांमयाभक्त्यागृहाणकरुणाकरेति ॥ तथा ॥ महेश्वरमहेशानंनमस्तेत्रिपुरांतक ॥ जीमूतकेशाय
नमोनमस्तेवृषभध्वजेति ॥ आद्यमंत्रेणसंप्रार्थ्यद्वितीयेननत्वापूजयेत् ॥ ॐ ईशानायनमः ॥ पादौपू० ॐ शंकराय० ऊरूपू० ॐ
उमाकांताय० गुह्यंपू० ॐ नीललोहिताय० नाभिंपू० ॐ कृत्तिवाससे० उदरंपू० ॐ नागयज्ञोपवीतिने० बाहूपू० ॐ पंचवक्त्रायन०
वक्त्राणिपू० ॐ त्रिलोचनाय० नेत्राणिपू० ॐ रुद्रायनमः शिरःपूजया० ॐ विश्वेश्वराय० सर्वांगंपूजयामि ॥ ॥ ततः पंचामृताद्यु
पचाराः ॥ पीठत्रयंकमंडलुंश्वेतवस्त्रयुगंब्रह्मणेपीतांबरद्वयंविष्णवेलोहितवस्त्रयुगंशंकराय ॥ कमलैरक्तुलसीपत्रैर्बिल्वपत्रै-
श्चक्रमेणसंपूज्यततोब्रह्मविष्णुशिवानांनाममंत्रेणाष्टोत्तरशतंतिलैर्घृताक्तैर्हुत्वागामेकांदद्यात् ॥ ततस्तिलपर्वतंप्रतिमात्रयं
शय्यात्रयंचदद्यात् ॥ संकल्पोक्तफलंसंकीर्त्यगोत्रायशर्मणेस्रूपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रोतु ॥ यस्मान्मधुवनेवि
ष्णोर्देहस्वेदसमुद्भवाः ॥ तिलाःकुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छन्नोभवत्विह ॥ हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवाभिरक्षणम् ॥ भवादुद्ध
रशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते ॥ अन्यत्सर्वंतिलाचलदानवत्कुर्यात् ॥ यत्किंचिद्दीयतेदानंमेरुतुल्यंतुतद्भवेदिति ॥ तथाचात्रदा-
नविशेषोनिर्णयामृतेस्कांदे ॥ चतुःषष्टिपलंमुख्यममत्रंतत्रकारयेत् ॥ तत्रअर्धोदये ॥ चत्वारिंशत्पलंवापिपंचविंशतिमे

वधा॥ तत्तुकांस्यमयमुक्तं तत्रैव॥ एवंसु घटितंकार्यंकांस्यभाजनमुत्तममिति॥ स्कांदे॥ निधायपायसंतत्रपद्ममष्टदलंलिखेत्॥ प-
द्मस्यकर्णिकायांतु कर्षमात्रंसुवर्णकम्॥ तदभावेतदर्धंवातदर्द्धंवापिकारयेत्॥ कृत्वातुतंदुलैः शुक्लैः पद्ममष्टदलंभुवि॥ अ-
मत्रंस्थापयेत्तत्र ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम्॥ ॥तेषांपूजाततः कार्या श्वेतमाल्यैस्सुशोभनैः॥ वस्त्रादिभिरलंकृत्यब्राह्मणायनिवेद
येदिति॥ अद्येत्यादि० ससमुद्रसमग्रसम्यक्पृथ्वीदानसमफलावाप्तिकामो गोत्रायशर्मणे सालंकृताय इदंपायसपूरितकां-
स्यपात्रअष्टदलपद्मस्थितंससुवर्णवस्त्रादिभिरलंकृतं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं विष्णुदैवत्यंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥
सुवर्णपायसामत्रंयस्मादेतत्त्रयीमयम्॥ आवयोस्तारकंयस्मात्तद्ब्राह्मणद्विजोत्तमेति॥ कांस्यपात्रदानफलमुक्तंस्कांदे॥ ॥
समुद्रमेखलांपृथ्वींसम्यक्दातुश्चयत्फलं॥ तत्फलंलभतेमर्त्यः कृत्वादानममत्रकमिति॥ अमत्रंपात्रं॥ इत्यर्थोदयेतिलाचल
दानं कांस्यपात्रदानंच॥ ॥अथकार्पासाचलदानं॥ ॥कार्पासपर्वतस्तद्वद्विंशद्भारैरिहोदितः॥ दशभिर्मध्यमः प्रोक्तः कनि-
ष्ठः पंचभिः स्मृतः॥ अल्पधनोभारैकेणवाकुर्यात्॥ विधिस्तुधान्यपर्वतवत्॥ दानंतुप्रभातायांशर्वर्यांअरुणोदयेसूर्योदया
त्प्राक्नाडिकाचतुष्टयमध्येइत्यर्थः॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तराकल्पावधिरुद्रलोकनिवासानंतरंभूलोकराज्यकाम —

इतिसंकल्पेदानवाक्येचवदेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ त्वमेवावरणंयस्मान्लोकानामिहसर्वदा ॥ कार्पासाचल तस्मात्त्वमघौघध्वंसनो-
भवेति ॥ ॥इतिकार्पासाचलदानम् ॥ ॥अथघृताचलदानम् ॥ पाद्मे ॥ विंशत्याघृतकुंभानामुत्तमःस्याद्घृताच-
लः ॥ मध्यमस्तत्वदर्धेनतदर्द्धेनाधमःस्मृतइति ॥अल्पवित्तस्तद्वाभ्यांवापिकुर्वीतेतिविष्कंभादिपर्वताश्चतुर्थांशेनकार्याः
॥ कुंभःपलसहस्रात्मकइत्युक्तंदानविवेके ॥ घृतकुंभःपात्रएव ॥शालितंदुलपूर्णपात्राणिकुंभानामुपरिनिवेशयेत् ॥ अहत
शुक्लवस्त्रैरावेष्टयेत् ॥इक्षुदंडफलान्वितः ॥ अन्यत्सर्वधान्यपर्वतवद्बोध्यम् ॥उदयास्ताकूपटिकाचतुष्टयमध्येदद्यात् ॥अद्ये-
त्यादि॰सकलपापक्षयपूर्वकहंससारसयुक्तकिंकिणीजालमाल्यर्कवर्णविमानकरणशंकरलोकगमनपूर्वकसिद्धचारणवि
द्याधरार्चितत्वविशिष्टपितृसहिताभूतसंप्लवावधिकविचरणकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यम् ॥ मंत्रौतु ॥ संयोगाद्घृ
तमुत्पन्नंयस्मादमृततेजसः ॥तस्माद्घृतार्चिर्विश्वात्माप्रीयतांममशंकरः ॥ यस्मात्तेजोमयंब्रह्मघृतेनचप्रतिष्ठितं ॥ घृतपर्वत
रूपेणतस्मान्नःपाहिभूधरेति ॥ ॥इतिघृताचलदानम् ॥अथरत्नाचलदानम् ॥ पाद्मे ॥अथातःसंप्रवक्ष्यामिरत्नाचलम
नुत्तमं ॥ मुक्ताफलसहस्रेणपर्वतःस्यादिहोत्तमः ॥ मध्यमःपंचशतिकस्त्रिशतानाधमःस्मृतः ॥ चतुर्थांशेनविष्कंभादयः ॥

कज्जगोमेदैः पूर्वेमंदरः ॥ इंद्रनीलैःपद्मरागयुतैः दक्षिणेगंधमादनः ॥ वैडूर्यविद्रुमैःपश्चाद्विपुलाचलः ॥ ससौवर्णैःपद्मरागैःस्तूपार्श्वेउत्त रइति ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि॰ अनेकजन्मकृतब्रह्महत्यादिपापक्षयोत्तराःसुरेश्वरपूजितत्वपूर्वक साग्रकल्पशतावधि विष्णुलोकनिवासानंतरं आयुरारोग्यरूपगुणोपेतसप्तद्वीपाधिपत्यकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यं ॥ मंत्रोतु ॥ यथादेवगणाः सर्वेरत्नेष्वेवव्यवस्थिताः ॥ त्वंचरत्नमयोनित्यमतःपाहिसदाचल ॥ यस्माद्रत्नप्रसादेनतुष्टिंप्रकुरुतेहरिः ॥ रत्नाचलप्रदानेनत स्मान्नःपाहिपर्वतइति ॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत् ॥ ॥ इतिरत्नाचलदानं ॥ अथरौप्याचलदानम् ॥ पाद्मे ॥ ॥ दशभिःपलसा हस्रैरुत्तमोरजताचलः ॥ पंचभिर्मध्यमःप्रोक्तस्तदर्द्धेनाधमःस्मृतः ॥ अशक्तोविंशतिपलादूर्ध्वंकुर्यात् ॥ विष्कंभादयस्तुतुरी- यांशेनेति ॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत् ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि॰ सकलपापक्षयपूर्वकदशसाहस्रगोदानसमफलावाप्तिपूर्व- कगंधर्वाप्सरोगणपूज्यमानत्वविशिष्टवैभवेनयावदाभूतसंप्लवसोमलोकनिवासकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचवक्तव्यं ॥ मं त्रस्तु ॥ पितॄणांवल्लभंयस्माद्धरींद्रोःशंकरस्यतु ॥ रजतंपातुतस्मान्नःशोकसंसारसागरादिति ॥ ॥ इतिरौप्याचलदानं ॥ अथशर्कराचलदानं पाद्मे ॥ ॥ अष्टभिःशर्कराभारैरुत्तमःस्यान्महाचलः ॥ चतुर्भिर्मध्यमःप्रोक्तस्तदर्द्धेनाधमःस्मृतः ॥

भारेणत्वथवास्यविन्तोपिभारार्द्धेनापिवापुनः॥ चतुर्थांशेनविष्कंभादयः॥ मंदारपारिजातकल्पवृक्षादयोहेमाएवपूर्ववत्॥ पूर्वपश्चिमे
हरिचंदनसंतानौ॥ प्रत्यङ्मुखोकामदेवोमंदरे॥ धनदउदङ्मुखोगंधमादने॥ प्राङ्मुखावेदमूर्तिर्विपुलाचले॥ हैमीसुपार्श्वेद
क्षिणामुखीसुरभी॥ अन्यत्सर्वंधान्यपर्वतवत्॥ अद्येत्यादि॰सकलपापक्षयानंतरंकल्पशतावधिविष्णुलोकनिवासानंतरं
सप्तद्वीपाधिपत्योत्तरंजन्मायुतयावदच्छिन्नायुरारोग्यकामइतिसंकल्प्यदानवाक्येचवक्तव्यं॥ मंत्रस्तु॥ आरोग्यामृतसारो-
यंपरमःशर्कराचलः॥ तन्ममानंदकारीत्वंभवशैलेंद्रसर्वदा॥ अमृतंपिबतांयेतुनिपेतुर्भुविशीकराः॥ देवानांतत्समुत्थो-
यंपाहिनःशर्कराचलः॥ मनोभवधनुर्मध्यादुद्भूताशर्करायतः॥ तन्मयोसिमहाशैलपाहिसंसारसागरादिति॥ सर्वत्रब्राह्म
णभोजनंशक्त्याकार्यमेव॥ तदापूर्वेद्युःकृतोपवासःपरेद्युर्दानानंतरमक्षारलवणंभुंजीत॥ एवंप्रसन्नचित्तोदानंदद्यादि
ति॥ ॥इतिशर्कराचलदानं॥ इतिदशाचलदानानि॥ अथशिखरदानानि॥ ॥विष्णुधर्मे॥ ॥गुडेक्षुवस्त्रलवणधा-
न्यकाजाजिशर्करा॥ खर्जूरतंडुलद्राक्षाक्षोद्रंमलयजेनच॥ फलैर्मनोहरैरम्यैःशिखराणिप्रदापयेत्॥ माघेमार्गशीर्षेवैशा
खेरोहिणीयुतायांतृतीयायां प्रोष्ठपदशुक्लतृतीयायांचदद्यात्॥ शिखरप्रमाणंतुआत्मसमप्रमाणं॥ प्रादेशाभ्यधिकं

शरीरार्धप्रमाणं सप्रादेशं शरीरप्रमाणं वा ॥ ॥अथास्य दानप्रयोगः॥ ॥उक्तकाले यजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वाण्हे ॥अद्येत्यादि॰ दुःखदौर्भाग्यत्वाभावपूर्वककल्पकोटिशतत्रयावच्छिन्नगौरीभवननिवासानंतरं पृथ्वीपतित्वकामः श्वेतगुडशिखरदानमहं करिष्य इति संकल्प्य गणेशपूजनादि नांदीश्राद्धांतं कृत्वा आचार्यवरणादि यथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिर्मधुपर्कपूजांतं कृत्वा गोमयेनोपलिप्तायां भुवि इक्षुपत्राण्यास्तीर्य मूले द्विहस्तविस्तारं उपरि हस्तमात्रविस्तारं इक्षुदलमयकुसूलं कृत्वा तदभ्यंतरे रक्तवस्त्रेण वेष्ट्य गुडादिदेयद्रव्येण पूरयेत् उपरि इक्षुपत्रकूटमास्तीर्य तत्र क्षौमादिवस्त्रोपरि शंखेंदुवर्णाभां चंद्रमौलिं पद्मासनाक्षस्रक्कमंडलुवरदाऽभयकरां हैमीं गौरीं सशिखरां सूत्रेणावेष्ट्य कुंकुमादिना पूजयेत् ॥ ॥अथांगपूजा ॥ ॐ भवान्यै नमः पादौ पूजयामि ॥ ॐ कामिन्यै न॰ जानुनी पूज॰ ॐ कामदेव्यै न॰ ऊरू पू॰ ॐ जगत्स्थित्यै॰ नाभिं पू॰ ॐ आनंदायै न॰ हृदयं पू॰ ॐ नंदायै न॰ स्तनौ पूज॰ ॐ शस्त्रास्त्रधारिण्यै॰ बाहून्पूज॰ ॐ शितिकंठायै॰ कंठं पूज॰ ॐ सुमुख्यै॰ मुखं पूजया॰ ॐ ललितायै॰ शिरः पूज॰ ॐ त्रिलोचनायै॰ नेत्राणि पू॰ ॐ चंद्रशेखरायै॰ भालं पूज॰ ॐ सर्वात्मकायै॰ सर्वांगं पूजया॰ ॥ ॥ इत्यंगपूजा ॥ ॥ततोंजलिना पुष्पाण्यादाय प्रदक्षिणीकृत्य पठेत् ॥ यस्मान्निवासः पार्वत्याः शिखरत्वं सुरैर्वृतः ॥ तस्मान्मां

पाहि भगवन्त्वं गौरीशिखरः सदेति ॥ पुष्पांजलिं समर्प्य नमस्कृत्य गीतवाद्यनिर्घोषैर्जागरं कुर्यात् ॥ ततः प्रभाते स्नानादि कृत-
नित्यक्रियः शिखर पश्चिमभागे प्राङ्मुख उपविश्य ॥ अद्येत्यादि संकल्पोक्त फलं संकीर्त्य गोत्राय शर्मण इदं गुडशिखरं गौ-
रीप्रतिमासहितं सोपस्करं तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति दद्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणां दद्यात् ॥ भूयसीं च दत्वा ब्राह्मणान्संभोज्य
तद्दिने क्षीरं घृतं वा वाग्यतो मुक्तकेशस्तूष्णीं प्राश्नीयात् ॥ इक्षुवस्त्रादि शिखरदाने तु तत्तद्द्रव्येण कुसूलपूरणं संकल्पादौ
तत्तत्संदं तत्र तत्र वक्तव्यमिति शेषः ॥ ॥ अन्यत्सर्वं पूर्ववदिति ॥ ॥ इति गुडशिखरदानं ॥ इति नानाशिखरदानानि ॥
अथ समस्तपापक्षयकरं त्रिशूलदानं कर्मविपाकसारे ॥ श्रुताध्ययनसंपन्नं पावितारमकिंचनं ॥ ब्राह्मणं दांतमाहूय
दानार्थं न ददाति यः ॥ मनुष्याणां हिंसकश्च जठरे शूलवान्भवेत् ॥ ॥ वायुपुराणे ॥ ॥ कृष्णपक्षे चतुर्दश्याममावास्यां
वा सितेतरे ॥ कुर्याद्वादशनिष्केण त्रिशूलं लक्षणान्वितं ॥ स्वर्णमानं तु ॥ निष्कचतुष्कः सौवर्णिकः षट्पंचाशदधिक
शतद्वयपलमूल्यो वा ॥ नाभौ निधाय संपूर्णतिलाम्रां ताम्रनिर्मितं ॥ पात्रमाढकमानं स्यात्तत्र शूलं न्यसेत्सुनः ॥ ततः शैवपं-
चाक्षरेण रुद्रप्रकाशकवैदिकमंत्रेण त्रिशूलाय नमः इति नाममंत्रेण वा त्रिशूलं संपूज्य हेमं विरूपाक्षं कमलोपरि संपू-

ज्य ॥ अघोरेभ्यइतिमंत्रेणपूजांतेप्रणिपत्य ॥ ततोधिप्रंप्रत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य ॥ अद्येत्यादि॰ ममबुत्ध्यबुध्दि-
पूर्वककायवाङ्मनःकृतकर्मोद्याजन्मार्जितान्यजन्मोपार्जितमनुष्यहिंसनदानार्थाहृतब्राह्मणनिराकरणजन्योदरशूलजनितपी-
डापनोदकामइमंस्वर्णमयत्रिशूलंविरूपाक्षप्रतिमायुतंसोपस्करंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रास्तु
॥ भगवन्भगनेत्रघ्नदक्षयज्ञप्रमर्दन ॥ तवायुधप्रदानेनपापनश्यतुशंकर ॥ युगांतयेनलोकानांत्वमंतकविनाशनः विदग्धंयत्स्वपा
पेनपापोयंचव्यपोथयद्येनदग्धंक्षणार्द्धेनत्रिपुरंक्रूरदुर्जयम् ॥ तेनपाशुपतेनाशुममशूलंविनाशय ॥ यदबुद्धिकृतंपापंमनोवा-
कायमानसं ॥ तत्सर्वंक्षयमेवाशुशूलदानप्रभावतइति ॥ ततःसुवर्णपरिमितांदक्षिणांदत्वाद्विजभोजनसंकल्पंविधायभूय
सींदत्वाकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ त्रिशूलदानं ॥ अथदारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानं ॥ ॥ वायवीये ॥ दारिद्रोजायतेमर्त्योदा-
नविघ्नंकरोतियः ॥ ऐश्वर्यंजायतेयेनकर्मणातच्छृणुष्वमे ॥ पलार्द्धेनतदर्द्धेनचतुर्थांशेनवापुनः ॥ अत्रसार्द्धमाषद्वयादारभ्यपंचाश
न्माषावधिर्यावित्तशाठ्यराहित्येनपुष्पकविमानस्थांकुबेरमूर्त्तिंपार्श्वयोःपद्मशंखाकारयुतांकृत्वाशुभेन्हि अद्येत्यादि॰ ममेह
जन्मनिपूर्वजन्मनिवादानविघ्नजनितदारिद्र्यविनाशपूर्वकयथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंकुबेरमूर्त्तिदानंकरिष्येइतिसंकल्प्य ॥ गो

मयोपलिप्तेहिचतुरेकद्रोणतंदुलराशौकुबेरप्रतिमांराजाधिराजेतिसंपूज्यततआग्नेय्यांस्वगृह्यविधिनाग्निंप्रतिष्ठाप्यसमिदाज्यच
रुभिःप्रत्येकमष्टोत्तरशतंराजाधिराजायेतिमंत्रेणहुत्वातत्संख्ययाघृताक्ततिलैर्व्याहृतिभिश्चहुत्वाकुबेरमूर्तिंदद्यात्॥ अद्येत्या
दिममेहजन्मनिजन्मांतरेवाकृतदानविघ्नजनिततीव्रदारिद्र्यविनाशपूर्वकंयथेप्सितधनप्राप्त्यर्थंचइमांकुबेरमूर्तिंपुष्पकविमानस्थां
पार्श्वयोःपद्मशंखाकारयुतांसोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ उत्तराशापतेदेवकुबेरन
रवाहन॥ पद्मशंखनिधीनांत्वंपतिःश्रीकंठवल्लभः॥ दानविघ्नान्मयाप्राप्तंदारिद्र्यंममदुःखदं॥ तत्सर्वंत्वद्दानेनपापमाशुविना-
नाशयेति॥ इतिदारिद्र्यहरंकुबेरमूर्तिदानं॥ ॥अथउमामहेश्वरमूर्तिदानं॥ भविष्ये॥ अद्येत्यादि॰ सशैलवनकाननससप्तसा
गरपृथ्वीदानसमफलावाप्तयेइमामुमामहेश्वरमूर्त्तिंसालंकृतांसोपस्करांसोपकरणांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति
मंत्रस्तु॥ शिवशक्त्यात्मकंयस्माज्जगदेतच्चराचरम्॥ तद्दानेनमेवश्यापृथिवीस्यात्सनिश्चला॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥
इतिउमामहेशमूर्तिदानम्॥ ॥अथलक्ष्मीनारायणमूर्तिदानं॥ स्कांदे॥ ॥संकल्पादिपूर्ववत्॥ मंत्रस्तु॥ लक्ष्मीनिवासदे
वेशशंखचक्रगदाधर॥ तद्दानात्स्थिरालक्ष्मीर्मद्गृहेस्यात्सदाध्रुवम्॥ ॥सुवर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥इतिलक्ष्मीनाराय

णमूर्तिदानं॥ ॥अथहरिहरमूर्तिदानम्॥ ॥संकल्यादिपूर्ववत्॥ मंत्रस्तु॥ शिवोनामशिवःसाक्षात्तथानारायणोपिच ॥अस्यदानाद्धरिहरौप्रसन्नौस्तांसदामम॥ ॥इतिहरिहरमूर्तिदानं॥ ॥अथसूर्यमूर्तिदानं॥ ॥सूर्यारुणसंवादे॥ ॥ संकल्यादिपूर्ववत्॥ मंत्रस्तु॥ ग्रहाणामधिपःसूर्यःपद्महस्तःप्रभाकरः॥ दानेनास्यरविर्वासुःशांति श्रीदःसदामम ॥स्वर्णदक्षिणांदद्यात्॥ ॥इतिसूर्यमूर्तिदानं॥ ॥अथगणपतिमूर्तिदानं॥स्कांदे॥ ॥ यमानमंतिईशाद्यावि श्वनाथमुमासुतं॥ विघ्नेशरक्षप्रचुरंतुष्यदास्याम्यभीष्टद॥ इतिसंप्रार्थ्यसंकल्यादिकृत्वादद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ गणनाथो विघ्नहरोगौरीसूनुरभीष्टदः॥अस्यदानेनमेशांतिःप्रसन्नोस्तुविनायकइति॥ ॥इतिगणेशमूर्तिदानं॥अथजगदं बिकादानं॥ ॥देवीपुराणे॥ ॥संकल्यादिपूर्ववत्॥ मंत्रस्तु॥आदिमायामहाशक्तिर्विश्वमाताजगन्मयी॥दाने नास्याःप्रसन्नास्तुसर्वदाममशांभवीति॥ ॥इतिजगदंबिकादानं॥अथसरस्वतीमूर्तिदानं॥ वायवीये॥ संकल्या दिपूर्ववत्॥ मंत्रस्तु॥ वीणापुस्तकसंयुक्तावाङ्मूर्त्तिःसमलंकृता॥गृहाणत्वंद्विजश्रेष्ठवाक्सिद्धिरस्तुकुलेममेति॥ ॥इतिसरस्वतीमूर्तिदानं॥ ॥अथशालग्रामदानंहेमाद्रौपाद्मे॥ शालग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमम्॥ ॥

भूचक्रं तेन दत्तं स्यात्सशैलवनकाननमिति ॥ अद्येत्यादि० सशैलवनकाननभूचक्रदानसमफलकाम इमं शालग्रामं घंटाशंखादिसोप
स्करणतुलसीपत्राद्यर्चितं सवस्त्रफलताम्रादिपात्रे स्थितं यथाशक्तिसोपस्करं सालंकृतं गोत्रायशर्मणे सालंकृताय तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति
मंत्रस्तु ॥ महाकोशनिवासेन चक्राद्यैरुपशोभितः ॥ शालग्रामप्रदानेन मम संतु मनोरथा इति ॥ सुवर्णदक्षिणा सर्वत्र न राजतम् ॥ एवं
संकल्पादि सर्वदेवमूर्तिशिलादानेष्वपि योजनीयम् ॥ मणिः शालग्राम इति हेमाद्रिणा व्याख्यातम् ॥ घोरप्रतिग्रहेष्वच गणितमिति
इति शालग्रामदानं ॥ अथ शिवनाभिदानम् लैंगे ॥ संकल्पादि पूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ शालग्रामशिला पुण्या भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ शिवनाभेः
प्रदानेन पूर्णाः संतु मनोरथा इति तथा ॥ महाकोशनिवासत्वं शालग्राम महेश्वर ॥ प्रीयतां तव दानेन ब्रह्मा विष्णुर्महेश्वराः ॥ इति शिवनाभि
दानं ॥ अथ लिंगदानं लैंगे ॥ संकल्पादि पूर्ववत् मंत्रस्तु ॥ सालंकारमहालिंगनिवासत्वं वृषध्वज ॥ प्रीयतां तव दानेन शिवो गौर्या सुतस्तथ
इति तथा ॥ कैलासवासो गौरीशो भगवान्भगनेत्रभित् ॥ चराचरात्मको लिंगरूपी दिशतु वांछितमिति ॥ रुद्राक्षमालासहितं लिंगं दद्या
त् ॥ कोटिगुणं पुण्यं भवति ॥ अथ मारकतलिंगदानम् मंत्रस्तु ॥ इदं मारकतं लिंगं रौप्यपीठसमन्वितम् ॥ धान्यैर्द्वादशभिर्युक्तमेकादशफला
न्वितम् ॥ संप्रदद्याद्दि धानेन पृथ्वीदानफलं लभेत इति ॥ रुद्राक्षमालायुक्तं संकल्पाद्युक्तमेव ॥ काश्मीरलिंगदाने तु मारकतपदस्थाने

काश्मीरपदंवदेत्॥ मंत्रस्तु॥ मृत्युंजयेशगौरीशसूनुभ्यांवृषवाहन॥ संप्रदानेनमेशंभोममसंतुमनोरथाइति ॥ इतिलिंगदानम्॥ अ
थघंटादानम्॥ पाद्मे ॥ अद्येत्यादिममाकल्पघंटानादश्रवणलोकनिवासावाप्तिकामोगोत्रायशर्मणेस्रक्पूजितायइमांघंटांविष्णुदै
वत्यांतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ घंटादेवप्रियानित्यंदैत्यत्रासकरीसदा॥ संप्रदानेनचैतस्याविजयोस्तुसदाममेति॥स्र
वर्णदक्षिणांदद्यात्॥ इतिघंटादानम्॥ अथशंखदानंपाद्मे॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेइमंशंखंस्रक्पूजितायविष्णुदैवतंतुभ्य
महंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ शंखःशुभकरोनित्यंसर्वमंगलदायकः॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति ॥स्रवर्णदक्षिणा
इतिशंखदानम्॥ ॥अथकालचक्रदानम्॥ मृत्युंजयकल्पे॥ अद्येत्यादिमहामृत्युनिवारणार्थंकालचक्रदानमल्पशक्तितोरौप्यह
तंचंद्राकारमनेकमुक्तामालात्मकरश्मियुक्तंकालचक्रंविप्रंगंधालंकारादिभिःसंपूजितंमहामृत्युनिवारणकामःतुभ्यमहंसंप्रददे॥ नम
मेति॥ मंत्रस्तु॥ इदंमेराजतंचक्रंइंदुरश्मिसमाकुलम्॥अपमृत्युविनाशायदत्तमास्तुर्विप्ररूपइति॥ ततःस्रवर्णदक्षिणांदत्वाअग्निं
प्रतिष्ठाप्य ॐ कालचक्रायनमस्वाहेत्यनेनमंत्रेणाष्टोत्तरशतघृताक्ततिलैर्हुत्वापायसादिनाद्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयमक्षा
रलवणंसहहुंजीतेति इतिकालचक्रदानं॥ अथापरंअपमृत्युहरंयमसूर्तिदानंमृत्युंजयकल्पे॥ लोहपात्रेस्थितंकांस्यंतत्रपद्यंतु

राजतम्॥ तस्मिन्कालेश्वरः स्वर्णैः पुरुषाकारतांगतः॥ तद्रूपंतु॥ ईषत्पीतोदंडहस्तोरक्तदिक्पाशहस्तकः॥ कुंद्धोवस्त्रालंकृतः स्याद्रोगि
णामभयप्रदः॥ अलंकृतः स्वर्णालंकारैः त्रिलोहाकारैर्दूतैर्वृतः॥ त्रिलोहंकांस्यंताम्रंपित्तलाख्यम्॥ पुरुषाकारैर्दूतैर्दंडहस्तैः कृत्वा
यमंमहिषपृष्ठेअष्टम्यांचतुर्दश्यांवादद्यात्॥ दक्षिणातुघृतपूर्णोघटः स्वर्णंवा॥ एवंकृत्वादानेननाशान्मुच्यते॥ नाशोपमृत्युः॥ इ
त्यपमृत्युहरंयममूर्तिदानम्॥ अथकालपुरुषदानम्॥ भविष्ये॥ ज्ञेयोनिष्कशतंपार्थदानेस्वविधिरुत्तमः॥ मध्यमस्तत्तदर्धेनतदर्धेना
धमःस्मृतइति॥ अल्पशक्तौ पंचसौवर्णिकोवा॥ ततोल्पेनतुप्रतिगृहीता दुःखशोकावहः स्यात्॥ चतुर्थ्यांचचतुर्दश्यांभद्रायांक
रणेवाकुर्यात्॥ कालपुरुषस्वरूपमाह॥ रौप्यदशनंस्वर्णनेत्रंखड्गोद्यतकरंमांसपिंडयुतवामकरंजपाकुसुमकुंडलंरक्तवस्त्रंस्र
ग्विणंशंखमालाधरंछुरिकायुतकटिदेशंअतिदीर्घंकृष्णाजिनयुतंनिर्माय॥ अद्येत्यादि॥ अपमृत्युव्याधिसर्वबाधानिवारणाव्या
हतैश्वर्यप्राप्तिधर्मश्रीपुत्रपौत्रादिकर्तृत्वराज्यांतेपरमपदावाप्तिकामः कालपुरुषदानमहंकरिष्येइति॥ कालपुरुषंसंपूज्यविभूष्य
द्विजंवृत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यपुष्पांजलिंगृहीत्वापठेत्॥ सर्वंकलयसेयस्मात्कालस्त्वंतेनचोच्यते॥ ब्रह्मविष्णु
शिवादीनांत्वमसाध्योसिसुव्रत॥ पूजितस्त्वंयथाभक्त्याप्रार्थितश्चयथासुखम्॥ यद्बुध्यतेतत्पविभोतत्कुरुष्वनमोस्तुते॥ इति

संप्रार्थ्य ॥ अद्येत्यादि अपमृत्युव्याधि इत्यादि राज्यपरमपदावाप्तिकामोऽहं संकल्पोक्तफलं संकीर्त्य गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय इमं कालपुरु
षं सालंकृतं उक्तोपस्करं विष्णुदैवतं तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति दत्त्वा पंचसुवर्णाद्यूर्ध्वमानिष्कशतं दक्षिणां दत्त्वा तं विसृज्य तन्मुखं नेक्षेन्न स्पृशेच्च ततः
शांता पृथिवी शिवमंतरिक्षं इति जपित्वा ॥ हस्तौ पादौ प्रक्षाल्य आचम्य भूयसीं दक्षिणां दत्त्वा विप्रान्संभोज्य सुहृद्युतो भुंजीतेति अनेन
विधिना यस्तु दानमेतत्प्रयच्छति ॥ नापमृत्युभयं तस्य न च व्याधिकृतं भयम् ॥ भवत्यव्याहतैश्वर्यः सर्वबाधाविवर्जितः ॥ इति हेमाद्रौ का
लपुरुषदानम् ॥ अथ सर्वसंपत्करदानम् ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ सूर्योपरागादिपुण्यकाले देवालयादिपुण्यदेशे गृहे वा कार्यम् ॥ प्रातस्ति
लकुशमिश्रोदकेन स्नात्वा कृतनित्यक्रियः ॥ आचम्य प्राणानायम्याद्येत्यादि सर्वसंपदायुरारोग्यं समस्तपापनाशपुत्रपौत्रादि कुलवृ
द्धिस्वर्गनिवासमोक्षेष्टसिद्धिकामो मित्रादिप्रतिमादानमहं करिष्ये ॥ गुरुं वृत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततो विंश
द्धस्तां चतुरस्रां भुवं गोमयेनोपलिप्य तत्र प्रागायताश्च तस्र उदगायताश्च तस्रो लेखा लिखित्वा तेषु नवकोष्ठेषु द्रोणमितं तंदुलान्नि
क्षिप्य तेषु नवकुंभान्संस्थाप्य वस्त्रैरावेष्ट्य तेषु सुवर्णत्रयादूर्ध्वपलावधिसुवर्णनिर्मिता नवप्रतिमाः संस्थाप्य पूजयेत् ॥ तत्र पश्चिम
पंक्तौ उदक्संस्थं मित्रं वरुणं सोमं मध्यपंक्तौ ब्रह्माणं चतुर्भुजं विष्णुं उमापतिं चांत्यपंक्तौ दिवाकरं ॥ वृत्रहणं वह्निं च ततो विप्रान्संपू

ज्यैकैकस्मै ॥ अद्येत्यादिसंपदादिकामांतंसंकल्प्योक्तफलसुल्लिरव्यगोत्रायशर्मणेस्तपूजितायइमां मित्रप्रतिमांस्तपूजितांतुभ्यम
हंसप्रददेनममेतिदत्वाततोवरुणप्रतिमांशुरवेदत्वादेयद्रव्यसमंस्तवर्णदक्षिणांवस्त्रयुगंचदद्यात् ॥ ततः
सोमब्रह्मविष्णुशिवदिवाकरवृत्रहवह्निप्रतिमाश्चब्राह्मणेभ्योदत्वास्तवर्णदक्षिणांचतेभ्योदत्वाब्राह्मणां
श्चभोजयित्वाभूयसींचदत्वास्तहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इतिसर्वसंपत्करदानम् ॥ अथकृष्णाजिनदानम् ॥
सौरपुराणे ॥ कृष्णाजिनंचमहिषीमेषीचदशधेनवः ॥ ब्रह्मलोकप्रदायीस्यात्तुलापुरुषएवचेत्तिमात्स्ये ॥
वैशाखीपौर्णमासीचग्रहणेशशिसूर्ययोः ॥ पौर्णमासीतुयामाघेआषाढीकार्तिकीतथा ॥ उत्तरायणंद्वा
दशीवातस्यांदत्तंमहाफलमिति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ पूर्वोक्तकालेगोमयेनोपलिप्तदेशेआविकंकंब
लंतदुपरिसश्रृंगंसखुरंप्राग्ग्रीवंकृष्णाजिनमास्तीर्यस्तवर्णखुरंरौप्यदंतंमौक्तिकपुच्छंस्तवर्णनाभंकृत्वातदुपर्यरत्निप्रमाणांस्तिलान्
संस्थाप्यवाससाछाद्यसगंधरत्नानिचत्वारिपात्राणिकांस्यघृतदुग्धदधिमधुयुतानिचत्वारोमृदश्चप्रागादिदिक्षुदानदेशाद्बहि
श्चंपकशारवामव्रणकुंभंचसंस्थाप्यदेशकालौसंकीर्त्यममसप्तजन्मोपात्तपापनाशकामात्मपितृपुत्रापमृत्युपरिहारभार्याधनदे

वह्निं९	इत्रहणं८	दिवाकरं७
उमापतिं६	विष्णुंचतुर्भुजं५	ब्रह्माणं४
सोमं३	वरुणं२	मित्रं१

शाद्यवियोगकामः सकलेष्टफलावाप्तिब्रह्मलोकावाप्तिकामश्च कृष्णाजिनप्रदानमहं क॰ इति सं॰ ॥ जीर्णपीतवाससास्वांगानि संमृज्य यानिका
नि च पापानि मया लोभात्कृतानि च ॥ लोहपात्रप्रदानेन प्रणश्यंतु ममाशवे ॥ इति मंत्रेण सतिललोहपात्रं कृष्णाजिनस्य वामपादे निवेशयेत्
यानि कानि च पापानि कर्णोत्थानि कृतानि च ॥ कांस्यपात्रप्रदानेन तानि नश्यंतु मे सदा ॥ इति मंत्रेण मधुमयं कांस्यपात्रं कृष्णाजिनस्य द
क्षिणपादे निवेश्य ॥ परापवादपैशून्यादभक्षस्य च भक्षणात् ॥ तदुत्थितं तु मे पापं ताम्रपात्रात्प्रणश्यतु ॥ इति मंत्रेण सतिलं ताम्रपात्रं वाम
हस्ते ॥ कन्यानृतं गवां चैव परदारप्रमर्शनं ॥ रौप्यपात्रप्रदानेन क्षिप्रं नाशं प्रयातु मे ॥ इति मंत्रेण मधुमयं रौप्यपात्रं दक्षिणहस्ते ॥ जन्मजन्म
सहस्रेषु कृतं पापं कुबुद्धिना ॥ सुवर्णपात्रदानात्तन्नाशयाशु जनार्दन ॥ इति मंत्रेण साक्षतं हैमपात्रं मध्ये तथा हेममुक्ताविद्रुमदाडिममातु
लिंगानि निधाय प्रशस्तपत्रे कर्णयोः संस्थाप्य द्विजं दत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य पुनर्देश॰ त्वाममुकगोत्रोमुकशर्मा अहं मम
समस्तजन्मोपात्तादिब्रह्मलोकावाप्त्यंतमुक्तागोत्राय शर्मणे सु॰ पूजिताय तत्प्रायइदं कृष्णाजिनं यथाशक्ति सोपस्करं वृषभध्वजप्रीतये तु
भ्यम॰ ददे न ममेति ॥ एतद्दक्षिणापरिमाणं तु गारुडे ॥ सुवर्णनिष्कशतं तदर्धं तदर्धं वा ॥ ततोन्यूनत्वेनाधिकफलं ॥ अ स्पृश्यः स द्विजो राज
न्निचितिरूपसमो हि सः ॥ दाने च श्राद्धकृत्ये च दूरतः परिवर्जयेदिति गारुडे उक्तं ॥ स्वगृहान्प्रेष्य तं विप्रं मंगलं स्नानमाचरेदिति तद्रूपं कुंभ

सहितंनीत्वाक्षेप्यंचतुष्पथइति ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्वाशिषोगृण्हीयात् ॥ दानेनानेनसकलारिष्टपापनाशोभूमिदानफलंचेतिहेमाद्रिः
होमादिविशेषस्तुग्रंथांतरादवगंतव्यः इति कृष्णाजिनदानं ॥ अथशय्यादानंमहाभारते ॥ यजमानःपुण्यकालेअष्टदलेतिलप्रस्थंनिक्षि
प्यतस्मिन्शय्यामास्तीर्यतस्याःसमंतादीशानादिकोणचतुष्टयेशिरोभागेच पंचकुंभान्क्रमात् ॥ घृतकुंकुमगोधूमजलपूर्णकुंभमुच्छी
र्षेघृतपूर्णकलशंससधान्यानिचसंस्थाप्य ॥ अद्येत्या॰ ममसमस्तपापक्षयपूर्वकाप्सरोगणसेव्ययुतविमानकरणकेंद्रपुरगमनोत्तरषष्टि
सहस्रवर्षाधिकरणकक्रीडनरुद्रीसंघसमावृतस्वर्गलोकमहिमव्रतदुत्तरषष्टियोजनमंडलराज्यभोगानंतरशिवसायुज्यतावाप्तिका
मःशय्यादानमहंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ द्विजंसपत्नीकंवृत्वा यथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य शय्यायांलक्ष्मीनारायण
प्रतिमांस्वर्णमयींसंस्थाप्य संपूज्यसपत्नीकविप्रेणसहशय्यांप्रदक्षिणीकृत्यनमः प्रमाण्यैदेव्यैइतिचतुर्दिक्षुक्रमेणप्रणम्यति
थ्यादिसंकीर्त्यममसर्वपापक्षयेत्यादिशिवसायुज्यतावाप्तिकामोगोत्रायशर्मणेसंपूजितायइमांशय्यांईशानादिकोणचतुष्टय
स्थापनक्रमेणघृतकुंकुमगोधूमजलघृतपूर्णकुंभसमेतांहंसतूलीप्रच्छन्नांश्लक्ष्णगंडोपधानिकांप्रच्छादनपटास्तृतांससधान्ययु
तांतांबूलादर्पणादर्शैलालवंगकर्पूरयुतांस्रग्गंधपरिमलभोग्यवस्तुचंदनागरुदीपिकोपानच्छत्रचामरासनयुतांभोजनभाजन
जलपात्रपंचवर्णवितानांकेशप्रसाधिन्यंजनशलाकापुष्पमालादियुतांलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितांयुक्तोपस्करामंगिरोदेवतां

गोत्रायशर्मणे सुपूजितायसालंकृतायसपत्नीकायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥ शय्योपवेशितविप्रहस्तेसा क्षतकुशोद-
कंक्षिपेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ यथानकृष्णशयनंशून्यंसागरजातया ॥ तथाशय्याममाप्यस्तुशून्याजन्मनिजन्मनिइति ॥ ततःसुवर्णमेवदक्षि
णांदद्यात् ॥ ततोभूयसींदत्वाब्राह्मणांश्चभोजयेदिति ॥ इतिशय्यादानं ॥ अथशयनदानंभविष्ये ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेइदं
शयनंसुखस्पर्शंश्रीविष्णुप्रीतिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ मृदुशयनंसुखदंकेशवस्यप्रियंसदा ॥ दानेनानेनसौभा
ग्यंसर्वदास्तुगृहे ममेति ॥ ततःसुवर्णंदक्षिणा इति शयनदानं ॥ अथकशिपुदानम् ॥ भविष्ये ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेकशिपु
यावज्जीवंशीतवातोष्णनिवारणकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु ॥ मृदुह्यबीजकार्पासपूरितंसुखदंनृणाम् ॥ तस्मादस्यप्र
दानेनसुखंस्यात्सर्वदाममेति इतिकशिपुदानम् अथवस्त्रदानानि ॥ नंदिपुराणे ॥ वस्त्रंयथार्थिनेदद्याच्छुभंवापियदृच्छया ॥ सभ
वेद्धनवान्श्रीमान्बृहस्पतिपुरेवसेदिति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वासोहिसर्वदैवत्यंसर्वप्रायोज्यमुच्यते ॥ वस्त्रदानात्सुवेषःस्याद्रूपद्रवि
णसंयुतः ॥ युक्तोलावण्यसौभाग्यैर्विरोगीचतथाद्विजः दत्वाकार्पासिकंवस्त्रंस्वर्गलोकेमहीयते ॥ दत्वोर्णजंचतत्रापिफलंदशगुणंभ
वेदिति ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेइदंश्वेतवस्त्रंसूक्ष्मंशिवप्रियंदेहालंकरणंबार्हस्पत्यदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददे ॥ नममेति ॥ मंत्रस्तु
सितसूक्ष्मंसुखस्पर्शंईशानादेःप्रियंसदा ॥ देहालंकरणंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमेइति इतिश्वेतवस्त्रदानम् ॥ अथपीतस्य ॥ संकल्पा-

दिसमस्तपापक्षयकामः मंत्रस्तु पीतवासःस्तमंगल्यंदेवानांप्रीतिवर्धनम् दानेनानेनमेपापंहरत्वाशुजनार्दनः इतिपीतवस्त्रदानम् अ
थरक्तवस्त्रदानं भविष्ये॥ संकल्पादि आदित्यप्रीतिकामः मंत्रस्तु रक्तवस्त्रंसदारम्यंआदित्यस्यप्रियंसदा श्रीकरंरूपदंनित्यमतःशांतिं
प्रयच्छमे इतिरक्तवस्त्रदानम् अथनीलवस्त्रदानं भविष्ये संकल्पादिबलायुःश्रीवृद्धिकामः॥मंत्रस्तु॥ मनोहरंनीलवस्त्रंबल
रामप्रियंसदा॥आयुर्विवर्धनंश्रीदमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ इतिनीलवस्त्रदानम्॥ ॥अथचित्रवस्त्रदानम्॥भविष्ये॥ संकल्पादि॰ षण्मु
खप्रीतिकामः॥ मंत्रस्तु॥ षण्मुखस्यप्रियंनित्यंचित्रवस्त्रंमनोरमम्॥नस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ इतिचित्रवस्त्रदानम्॥
अथकृष्णवस्त्रदानम्॥ ॥भविष्ये॥संकल्पादि॰ सर्वारिष्टभयपीडापमृत्युपरिहाराय मृत्योःप्रीतिकामश्च॥ मंत्रस्तु॥ कृष्णंवासःप्रि
यंमृत्योः सर्वारिष्टविनाशनम्॥भयपीडामृतिहरमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ इतिकृष्णवस्त्रदानम्॥ ॥अथपट्टकूलदानम्॥भविष्ये॥संक
ल्पादि॰ कीर्तिकांतिसर्वदेवप्रीतिकामश्च॥ मंत्रस्तु॥ पट्टकूलंसदारम्यंपवित्रंकामदंनृणाम्॥विष्णवादीनांप्रीतिकरमतःशांतिंप्रयच्छसे॥
इतिपट्टकूलदानम्॥ ॥अथमृतकर्पटदानम्॥भविष्ये॥संकल्पादि॰पितृतृप्तिकामः॥ मंत्रस्तु॥कीटजंटसरंपुण्यंमृतकर्पटसंज्ञक-
म्॥पितॄणांप्रीतिदंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे॥इतिमृतकर्पटदानं॥ ॥अथऊर्णावस्त्रदानम्॥भविष्ये॥ संकल्पादि॰ सर्वदेवप्रीति

कामः॥ मंत्रस्तु॥ ऊर्णावस्त्रंचारुचित्रंदेवानांप्रीतिवर्धनम्॥ सुखस्पर्शकरंयस्मात्तः शांतिंप्रयच्छमे॥ सकलानथिरमादीनामप्ययमेव-
मंत्रः॥ इत्यूर्णावस्त्रदानम्॥ ॥अथकंबलदानम्॥ स्कांदे॥ कंबलःपट्टगर्भश्चेन्महाशीतविनाशकः॥ सएवविपरीतश्चेन्महादृष्टि-
विनाशकः॥ संकल्पादि॰ श्रीविष्णुप्रीतिकामः॥ मंत्रस्तु॥ शीतवर्षाहरःपुण्योदृष्टीबलविवर्धनः॥ कंबलस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममे-
ति॥ इतिकंबलदानम्॥ ॥अथचित्रकंबलदानम्॥ भविष्ये॥ संकल्पादि॰ श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतिकामः॥ मंत्रस्तु॥ ऊर्णाषट्टश्चाविका-
दिःसर्वदेवप्रियःशुचिः चित्रकंबलदानेनममसंतुमनोरथाः॥ इतिचित्रकंबलदानम्॥ ॥अथताम्रपात्रदानम्॥ वराहपुराणे॥
अथातःसंप्रवक्ष्यामिपात्रदानमनुत्तमम्॥ कृत्वाताम्रमयंपात्रंयथाविभवविस्तरम्॥ तत्पात्रेहैमींलक्ष्मीनारायणप्रतिमांउमामहे-
श्वरप्रतिमांचसंपूज्यद्विजमपिपूजयित्वा॥ शरीरोत्थसकलपापनाशकामोगोत्रायशर्मणेस्तुपूजितायइदंताम्रपात्रंउमामहेश्व-
रलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंचतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ परापवादपैशून्यादभक्षस्यचभक्षणात्॥ पापंगात्रोत्थि-
तंनाम्रपात्रदानात्प्रणश्यत्विति॥ एवंसंकल्पवाक्यंप्रतिमादिसर्वपात्रदानेषुबोध्यम्॥ इतिताम्रपात्रदानम्॥ अथप्रसंगात्ताम्रदा-
नमपिभविष्ये॥ संकल्पः॥ आरोग्यबलवृद्धिसूर्यप्रीतिकामः॥ मंत्रस्तु॥ सूर्यप्रीतिकरंताम्रमारोग्यबलवर्धनम्॥ तस्मादस्यप्रदा-

नेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ इतिताम्रदानं॥ ॥अथकांस्यपात्रदानम्॥ वाराहे॥ संकल्पादि॰ कामकृतपापनाशकामः॥ मंत्र-
स्तु॥ यानिपापान्यनेकानिकामाकामकृतानिच॥ कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति॥ इतिकांस्यपात्रदानम्॥ ॥अथप्रसं-
गात्कांस्यदानमपि॥ भविष्ये॥ संकल्पादि॰ ब्रह्मविष्णुशिवप्रीतिकामः॥ मंत्रस्तु॥ कांस्येब्रह्माशिवौसाक्षात्कांस्यमेतद्विभावसुः॥
कांस्यंविष्णुमयंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे॥ इतिकांस्यदानम्॥ ॥अथलोहपात्रदानम्॥ भविष्ये॥ संकल्पादि॰ लोभाज्ञानाज्ञा-
नकृतपापक्षयकामः॥ मंत्रस्तु॥ ज्ञानाज्ञानकृतंपापंमयालोभात्कृतंचिरात्॥ लोहपात्रप्रदानेनममपीडांव्यपोहतु॥ इतिलोहपात्र-
दानं॥ ॥अथरौप्यपात्रदानम्॥ विष्णुधर्मे॥ संकल्पादि॰ कन्यादूषणपरदाराभिमर्शनादिपापक्षयकामः॥ मंत्रस्तु॥ कन्यादूषण-
नःपापंपरदाराभिमर्शनात्॥ रौप्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदेति॥ इतिरौप्यपात्रदानम्॥ ॥अथसुवर्णपात्रदानम्॥ वाराहे॥
संकल्पादि॰ जन्मांतरसहस्रोत्थदुष्कृतनाशकामः॥ मंत्रस्तु॥ जन्मांतरसहस्रेषुयत्कृतंदुष्कृतंमया॥ तत्सर्वंनाशमायातुस्वर्णपात्रप्र-
दानतइति॥ इतिसुवर्णपात्रदानं॥ ॥अथस्थालीदानम्॥ भविष्ये॥ कृत्वाताम्रमयींस्थालींपलानांपंचभिःशतैः॥ अशक्तस्तुतद-
र्धेनतदर्धार्धेनवापुनः॥ अस्यशक्तौमृन्मयींपायसेनपूर्णांघृतशर्कराशाकजलपात्रयुतांवस्त्रवस्त्रांमंडलेसंस्थाप्यगंधमाल्यादिनालं-

फलम्॥ आदित्येहनिसंक्रांतौचतुर्दश्यष्टमीषुच॥ एकादश्यांतृतीयायांविप्रायप्रतिपादयेत्॥ अद्येत्यादि॰ यावज्जीवंसकुटुंबस्ययथेष्टम
न्नभक्ष्यभोज्यादिलाभकामः इमांस्थालींपायसपूर्णांघृतशर्कराशाकजलपात्रवस्त्रावृतांमंडलस्थांसालंकृतांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहं
संप्रददेनममेति॥ मंत्रस्तु॥ इमांपायसपूर्णांतुस्थालींघृतजलादिभिः॥ दानात्संपत्तिपात्रःस्यादतःपाहिमहेश्वरेति॥ सुवर्णंदक्षिणां॥
इतिस्थालीदानम्॥ ॥अथवेदपुरुषदानानि॥ वायवीये॥ अष्टादशपुराणानिसहिरण्यानिपर्वणि॥ लिखित्वायःप्रयच्छेत्तुसविद्या
पारगोभवेत्॥ रामायणंभारतंचदत्वास्वर्गेमहीयते॥ धर्मशास्त्रंनरोदत्वास्वर्गलोकेमहीयतइति॥ भविष्ये॥ धेनुदानसहस्रेणसम्य
ग्दत्तेनयत्फलम्॥ तत्फलंसमवाप्नोतिपुस्तकैकप्रदानतइति॥ ॥अथप्रसंगाच्चतुर्दशविद्याउक्तामदनरत्ने नंदिपुराणे॥ विद्याश्चतुर्द
शप्रोक्ताःक्रमेणचयथास्थिताः॥ षडंगाश्चतुरोवेदाधर्मशास्त्रंपुरातनम्॥ मीमांसातर्कशास्त्रंचएताविद्याश्चतुर्दश॥ आसामवांतरो
त्पन्नाःपराविद्याःसहस्रशइति॥ पुरातनंपुराणम्॥ तत्रैवकालमाह॥ चंद्रसूर्योपरागेवासंक्रांत्ययनवासरे॥ शुभेन्हिशुभनक्षत्रे कृ
त्वामंडलमुत्तमम्॥ चतुरस्रंवितानंचबध्वापुष्पोपशोभितम्॥ तत्रन्यस्यासनंदिव्यंदिव्यगंधादिवासितम्॥ तत्रसंस्थापयेद्ग्रंथंनागदंत
मयंशुभं॥ संस्थाप्यपुस्तकंतत्रनैगमंभारतादिकम्॥ नैगमंवेदपुस्तकम्॥ पुण्यंपवित्रंसंपूज्यवस्त्रालंकारभूषणैः॥ पूजयेच्चदिशा-

पालान्लोकपालान्यथाक्रमं ॥ कन्याः स्त्रियश्च संपूज्या मातरः कल्पयेद्व्रताः ॥ शास्त्रं तज्ज्ञाय विदुषे दद्यात्पुस्तकमुत्तममिति ॥ अथास्य दानप्रयोगः ॥
यजमानः कृतनित्यक्रियः शुचिः पुण्यकाले देशकालौ संकीर्त्य गोसहस्रदानसमफलावाप्तिस्वर्गलोकमहिमत्वसकलचतुर्दशविद्यावेदवेदांग-
पारगत्वसिद्धिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अमुकपुस्तकदानमहं करिष्य इति संकल्प्य पूर्वोक्तमंडपादि यथाशक्त्या कल्पयित्वा नागमययंत्रे-
वस्त्रद्वयबद्धऊर्णापट्टसूत्र वेष्टितं पुस्तकं संस्थाप्य हैमीं सरस्वतीप्रतिमां सिंहं विष्णुं च तत्रावाह्य परितो लोकपालांश्चावाह्य तत्रस्थवासिनीः
कुमारीश्चावाह्य ॥ या गुंगुर्या सिनीवाली या राका या सरस्वती ॥ इंद्राणीमह्व ऊतये वरुणानीं स्वस्तये इति मंत्रेण ॥ यद्वा ॥ देवीं वाचमजनयं
त देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वदंति ॥ सा नो मंद्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु ॥ इति मंत्रेणावाहितदेवताः षोडशोपचारैरभ्यर्च्य
द्विजं दत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ अद्येत्यादि गोत्राय शर्मणे सुपूजिताय संकल्पोक्तफलं संकीर्त्य इदं पुस्तकं प्रतिमायुतं
ससिंहं ऊर्णापट्टबद्धं दृढसूत्रवेष्टितं नागमययंत्रे स्थितं यथाशक्ति सोपस्करं सारस्वतदैवतं तुभ्यमहं संप्रददे न ममेति ॥ मंत्रोस्तु ॥ सर्वविद्याश्र
याय ज्ञाः करणं लिखिताक्षरम् ॥ पुस्तकस्य प्रदानेन प्रीणातु मम भारती ॥ सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदेवते ॥ अस्याः प्रदानाद्वागीशा प्र
सन्ना जन्मजन्मनि ॥ ततः सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् ॥ इति पुस्तकदानम् ॥ अथ रत्नदानम् ॥ ॥ भविष्ये ॥ माणिक्यं पद्मरागं च वैडूर्यं पद्ममेव च

मारकतंचगोमेदंपुष्परागंचमौक्तिकम्॥ हरितंचनवैतानिरत्नान्युक्तानिसूरिभिरिति॥ रत्नदानाद्धरिर्लक्ष्मीः स्वपदंच प्रयच्छतीति॥ अद्येत्या
दि॰ लक्ष्मीनारायणपदावाप्तिकामः॥ मंत्रस्तु॥ यस्माद्रत्नेषुसर्वेषुसर्वेदेवाव्यवस्थिताः॥ तस्माद्रत्नप्रदानेनवांछितंफलमश्नुते॥ इतिनवर
त्नदानानि॥ मौक्तिकमंत्रस्तु॥ मौक्तिकंभूषणंविष्णोःश्रियोगौर्याःशिवस्यच॥ दानेनास्यसुखंचास्तुऐहिकामुष्मिकंममेति॥ प्रवालदान-
मंत्रस्तु॥ प्रवालंपुष्टिदंश्रीदंकांतिदंशुभदंतथा॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदाममेति॥ कर्णभूषणदानमंत्रस्तु॥ भूषणंकर्णयोः
स्त्रीणांस्वर्णरत्नादिसंयुतम्॥ ताटंकस्यप्रदानेनसौभाग्यंवर्धतांममेति॥ मांगल्यमणिदानमंत्रस्तु॥ मांगल्यमणयोलक्ष्म्याःगौर्याःप्रीति-
कराः सदा॥ तस्मादेषांप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ हरिद्रामंत्रस्तु॥ गौर्याःप्रीतिकरानित्यंहरिद्रासर्वकामदा॥ तस्मादस्याःप्रदाने-
नसौभाग्यंजन्मजन्मनीति॥ कुंकुमदानमंत्रस्तु॥ कुंकुमंशोभनंरम्यंसर्वदामंगलप्रदं॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंसौभाग्यंस्यात्सदाममेति
सिंदूरदानमंत्रस्तु॥ सिंदूरंशोभनंरम्यंगणेशस्यप्रियंपरम्॥ दानेनास्यपरालक्ष्मीः स्थिरामेचास्तुसंततिरिति॥ कस्तूरीदानमंत्रः॥ क-
स्तूरीभाग्यदाभव्यादेवमर्त्यजनप्रिया॥ दानेनास्याःसुखंभोगःशांतिरस्तुसदाममेति॥ कर्पूरदानमंत्रः॥ कर्पूरंशीतलंचारुदेवर्षिगुरुसे
वितं॥ तस्मादस्यप्रदानेनलक्ष्मीःप्रीतिकराममेति॥ तथा॥ कर्पूरंरुचिरंविप्रगृहाणेमंसुपूजितम्॥ पुण्यगंधस्थितासामेकमलाप्रीय-

नाभिनि॥ नानास्रग्गंधद्रव्यदानमंत्रस्तु॥ गंधोमनोहरोदिव्यः शांतिदः सुखदस्तथा॥ तस्मादस्यप्रदानेनस्रग्गंधः स्यात्सदाममेति॥ इतिभ
विष्यपुराणोक्तनानाद्रव्यदानमंत्राः॥ ॥अथदेवेगलंतिकादानम्॥ भविष्यपुराणे॥ वसंतसमयंज्ञात्वागत्वादेवालयंशुभम्॥ शिव
स्यविष्णोरर्कस्यइष्टदेवस्यवापुनः॥ स्रवंतंकारयेत्कुंभंसछिद्रंदेवमस्तके॥ दिवारात्रौस्रवेदेवंजलंमासचतुष्टयम्॥ स्रवत्तद्विंदुसंख्या
कान्स्वर्गलोकेमहीयते॥ अत्रप्रयोगस्तु॥ वसंतेशुभदिनेस्थिरलग्नादौकृतनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्य॥ अद्येत्यादि० देवशिर
सिस्रवज्जलबिंदुसमसंख्याकाब्दशिवपुरादिनिवासकामोमासचतुष्टयंदिवारात्रौचदेवेगलंतिकादानंकरिष्येइतिसंकल्प्यप्रासादंस
म्यक्प्रक्षाल्यदेवंपंचामृताद्युपचारैरभ्यर्च्यदेवेगलंतिकांबध्नीयात्॥ मंत्रस्तु॥ स्कांदे॥ ॐनमः शंकरः शंभुर्भवोधाताशिवोहरः प्रीय-
तांमेमहारुद्रोजलसेकप्रदानतइति॥ एवंमासचतुष्टयंदेवेगलंतिकादानंकृत्वाअंतेप्येवंपंचामृतादिपूजांकृत्वायथाशक्तिब्राह्मणान्-
भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदद्यादिति॥ त्रयाणामपिलोकानामुदकंजीवनंस्मृतं॥ पवित्रममृतंयस्मात्तद्देयंपुण्यमिच्छतेति॥ इतिस्कांदोक्तदे
वेगलंतिकादानम्॥ ॥अथप्रपादानम्॥ भविष्ये॥ अतीतेफाल्गुनेमासिप्राप्तेचैत्रमहोत्सवे॥ पुण्येन्हिविप्रकथितेमंडपंकारयेत्तनइ
ति॥ पुरमध्येचतुष्पथेजलरहितमार्गवृक्षमूले प्रपामंडपंकारयित्वातन्मध्येस्रग्गंधकांवुजलकुंभान्संस्थाप्यप्रपापालकंवटुपुत्रंसंस्था

प्यप्रार्थयेत् ॥ प्रपेयं सर्वसामान्या भूतेभ्यः प्रतिपादिता ॥ अस्याः प्रदानात्सकला मम संतु मनोरथा इति ॥ ततो निवारितं देयं तोयं मासचतु
ष्टयम् त्रिपक्षं वा महाराजन् जीवानां जीवनं परम् ॥ प्रत्यहं कारयेत्तस्यां भोजयेच्छक्तितो द्विजान् ॥ अनेन विधिना यस्तु ग्रीष्मे तापप्रण
शनम् ॥ पानीयमुत्तमं दद्यात्तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ कपिलाशतदानस्य सम्यक् दत्तस्य यत्फलम् ॥ तत्फलं समवाप्नोति सर्वदेवैः स पूजि
त इति ॥ इति प्रपादानम् ॥ ॥ अथ हैमंतिकेऽग्निदानम् ॥ भविष्ये ॥ अग्निं हैमंतशिशिरकर्तौ तीर्थे स्फुरालये ॥ मठे देवालये चैव अग्निं
प्रज्वालयेत्तु यः ॥ षष्टिवर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयत इति ॥ तथा प्रज्वालयेद्वह्निं सेवनार्थं द्विजन्मनाम् ॥ दातव्यो दीपको रवंडो देवमु
द्दिश्य माधवमिति माधवोक्तेश्च ॥ इति हेमंतशिशिरर्त्वोरग्निदानम् ॥ ॥ अथ दीपदानम् ॥ संवर्तः ॥ देवागारे द्विजागारे दीपं दत्वा च
तुष्पथे ॥ मेधावी ज्ञानसंपन्नश्चक्षुष्मांश्च सदा भवेदिति ॥ तथोत्तरायणे दीपदानमतिप्रशस्तम् ॥ मंत्रस्तु ॥ दीपो ज्ञानप्रदो नित्यं देव
तानां प्रियः सदा ॥ दानेनास्य भवेत्सौख्यं शांतिर्मे वांछितं फलं ॥ सज्योतिस्तैलपात्रं च दीपं बाहुसमुन्नतः ॥ स रवं स्यादस्य दानेन शां-
तिरस्तु सदा ममेति ॥ दीपदानम् ॥ ॥ अथ पांथपरिचर्या ॥ भविष्ये ॥ पांथं परिचरेद्यस्तु शयनासनभोजनैः ॥ स स्वल्पेन प्रयासेन-
जयति क्रतुयाजिनमिति ॥ तथा ॥ अप्रणोद्योतिथिः सायमपि वा भूतृणोदकैरिति याज्ञवल्क्यः ॥ प्रचेता अपि ॥ यः प्रातर्वैश्वदेवांते सा-

यंवाग्रहमागतः॥देववत्पूजनीयोसौसूर्योढःसोतिथिःस्मृतइति॥तथा॥दिवातिथौतुविमुखेगतेयत्पातकंनृणाम्॥तदेवाष्टगुणंपुंसांसूर्योढे
विमुखेगते॥तस्मात्स्वशक्त्याराजेंद्र सूर्योढमतिथिंनरः॥पूजयेत्पूजितेतस्मिन्पूजिताः सर्वदेवताइति॥ इतिपांथपरिचर्या॥ ॥अथ-
गोपरिचर्या॥विष्णुः॥गवांकंडूयनंचैवसर्वकल्मषनाशनम्॥गवांग्रासप्रदानेनस्वर्गलोकेमहीयतइति॥ग्रासप्रदानमंत्रस्त्वपरार्के॥सु-
रभित्वंजगन्मातर्नित्यंविष्णुपदेस्थिता॥ सर्वदेवमयेग्रासंमयादत्तमिमंग्रस॥ प्रार्थनामंत्रस्तु॥ततः॥सर्वदेवमयेदेविसर्वदेवैर
लंकृते॥मातर्ममाभिलषितंसफलंकुरुनंदिनीतिप्रार्थयेत्॥ इतिगोपरिचर्या॥ ॥अथधर्मघटदानं॥विष्णुः॥ शीतलेनसु-
गंधेनवारिणापूरितं घटम्॥शुक्लचंदनलिप्तांगं पुष्पदामोपशोभितम्॥ दध्योदनभृतंकुर्याच्छरावंतस्यचोपरि॥उपानच्छत्रसंयुक्तं
धर्माख्यंकल्पयेत् घटम्॥पुष्पाक्षतान्गृहीत्वातुइमंमंत्रमुदीरयेत्॥नमोस्तुविष्णुरूपायनमःसागरसंभव॥अपांपूर्णोद्धरास्मांत्वं
दुःखसंसारसागरादिति॥ प्रार्थनामंत्रस्तु॥उदकुंभोमयादत्तोग्रीष्मकालेदिनेदिने॥शीतोदकप्रदानेनप्रीयतांमधुसूदनइति॥
भविष्ये॥प्रत्यहंधर्मघटकोवस्त्रसंवेष्टितोनवः॥ब्राह्मणस्यगृहेदेयःशीतामलजलःशुचिः॥वसंतग्रीष्मयोर्मध्येपानीयंयःप्र-
यच्छति॥पलेपलेसुवर्णस्यफलमाप्नोतिमानवः॥मार्गशीर्षात्समारभ्यउदकुंभंतुयःक्षिपेत्॥दिनेदिनेसहस्रस्यगवांदानफलं

लभेत्॥ इति॥ उद्यापनंतुमासिमासिकार्यम्॥ भविष्ये॥ मंडकावेष्टिकाभिश्चपक्वान्नैः सार्वकामिकैः॥ उद्दिश्यशंकरंविष्णुंब्रह्माणमथ
वापिनून्॥ ततः सतिलंप्रोक्ष्यानेनमंत्रेणदद्यात्॥ एषधर्मघटोदत्तोब्रह्मविष्णुशिवात्मकः॥ अस्यप्रदानात्सकलाममसंतुमनोर-
थाः इति॥ अनेनविधिनायस्तुधर्मकुंभंप्रयच्छति॥ वसंतग्रीष्मसमयेगोप्रदानफलंलभेदिति॥ इतिधर्मघटदानम्॥ कलशदान-
मंत्रस्तु॥ कलशंशुभदंभव्यंजलेनपरिपूरितम्॥ दानेनास्यमहत्सौख्यंशांतिरस्तुसदाममेति॥ जलपात्रदानमंत्रोपि॥ वारिणापूरि
तंपात्रंतापत्रयहरंशुभम्॥ देवर्षिपितृतृप्त्यर्थंगृहाणस्फुरसत्तमेति॥ अथयज्ञोपवीतदानम्॥ बौधायनः॥ यज्ञोपवीतदानेनजायते
ब्रह्मवर्च्चसी॥ तस्मात्तानिप्रदेयानिब्राह्मणेभ्योविपश्चितेति॥ इत्युपवीतदानम्॥ ॥ हेमाद्रौमाघेतिलदानात्पापनाशः॥ याम्यलोक-
जयकामश्च॥ फाल्गुनेप्रियंगुदानाल्लक्ष्मीवान्भवति॥ चैत्रेचित्रवस्त्रदानात्सौभाग्यवान्॥ वैशाखेअपूपदानात्स्वर्गलोकावाप्तिः॥
ज्येष्ठेछत्रदानात्सर्वान्कामानवाप्नोति॥ आषाढेचंदनकर्पूरदानात्फलातिशयः॥ श्रावणेवस्त्रदानान्महाफलम्॥ भाद्रेफाणितदानात्फ
लातिशयः॥ आश्विनेघृतदानेनरूपवान्॥ कार्त्तिकेदीपान्नदानात्चानर्घफलम्॥ मार्गशीर्षेलवणदानाद्रूपवान्॥ पौषेस्वर्णदानात्तुष्टि
मान्॥ सर्वमासशुक्लपक्षेषुपुष्पदानान्महालक्ष्मीमवाप्नुयात्॥ कृष्णपक्षेषुफलदानात्फलातिशयः॥ इतिमासपक्षदानानि॥ ॥

अथाधिमासेदानम्॥ हेमाद्रौपाद्मे॥अधिमासेतुसंप्राप्तेगुडसर्पिर्युतानिच॥चंद्रवद्वर्तुलान्यंगव्रीहिपिष्टकृतानिच॥साज्यानिदधिमि
श्राणिअधिमासेनृपोत्तम॥त्रयस्त्रिंशदपूपानिदातव्यानिदिनेदिने॥व्यतीपातदिनेयद्वाद्वादश्यामथवानृप॥पौर्णमास्याममायांवा
नवम्यांवानृपोत्तम॥अष्टम्यामथपंचम्यांकुर्याद्व्रतमनुत्तमम्॥अधिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशत्तुदेवताः॥उद्दिश्यापूपदानेनपृथ्वीदान
फलंलभेत्॥देवतानामानितुभविष्ये॥विष्णुं१जिष्णुं२महाविष्णुं३हरिं४कृष्णं५मधोक्षजं६॥केशवं७माधवं८रामं९मच्युतं१०
पुरुषोत्तमम् ११॥ गोविंदं१२वामनं१३श्रीशं१४श्रीकंठं१५विश्वसाक्षिणम् १६॥ नारायणं१७मधुरिपुं१८मनिरुद्धं१९त्रिविक्रमम्२०
वासुदेवं२१जगद्योनिं२२मनंतं२३शेषशायिनम् २४॥ संकर्षणंचैव२५प्रद्युम्नं२६दैत्यारिं२७विश्वतोमुखम् २८॥जनार्दनं२९धरावासं
३०श्रीपतिम् ३१ प्रतिनामभिः॥ त्रयस्त्रिंशदपूपानिकांस्यपात्रेनिधायच॥सघृतंसहिरण्यंचब्राह्मणायनिवेदयेत्॥अद्येत्यादि ०॥ मम
फलावाप्तिविष्ण्वादिश्रीपत्यंताःत्रयस्त्रिंशद्देवताउद्दिश्यश्रीपुरुषोत्तमभास्करप्रीतिकामअमुकगोत्रायशर्मणेसंपूजितायइदंवाय
नकंत्रयस्त्रिंशदपूपोपेतकांस्यपात्रंससुवर्णघृततांबूलदक्षिणादिसोपस्करंश्रीविष्णुरूपायब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेनम
मेतिदद्यात्॥दानमंत्रस्तु॥विष्णुरूपीसहस्रांशुः सर्वपापप्रणाशनः॥अपूपान्नप्रदानेनममपापंव्यपोहतु॥ नारायणजगद्बीजभास्क

रप्रतिरूपक॥ दानेनानेनपुत्रांश्चसंपदंचाभिवर्धय॥ यस्यहस्तेगदाचक्रेगरुडोयस्यवाहनं॥ शंखःकरतलेयस्यसमेविष्णुःप्रसीदतु॥
कलाकाष्ठादिरूपेणनिमेषघटिकादिना॥ योवंचयतिभूतानितस्मैकालात्मनेनमः॥ कुरुक्षेत्रमयोदेशःसूर्यपर्वद्विजोहरिः॥ पृथ्वी-
सममिदंदानंगृहाणपुरुषोत्तम॥ मलानांचविशुद्ध्यर्थंपापप्रशमनायच॥ पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थंप्रदत्तंतवभास्कर॥ मंत्रैरेतैश्चयोद
द्याच्चयस्त्रिंशदपूपकान्॥ प्राप्नोतिविपुलांलक्ष्मींपुत्रपौत्रादिसंपदमित्युक्तंमहाभारते॥ एतन्मलमासव्रतंतुदानरूपंसर्वेषांनित्य
मलमासंयदाप्राप्यसंध्योपासनतर्पणम्॥ श्राद्धादिनियमंजाप्यंनिष्फलंतद्भवेदिनेतिभविष्योक्तेःकरणेप्रत्यवायोक्तेश्च॥ इत्यधिमासे
दानरूपव्रतम्॥ ॥अथप्रातर्नित्यंघृतपात्रछायादानम्॥ भविष्ये॥ कांस्यपात्रेस्थिताज्यंचआत्मरूपंनिरीक्ष्यतु॥ सस्रुवर्णंतु
योदद्यात्सर्वविघ्नोपशांतये॥ अद्येत्यादि॰ ममैतच्छरीरावच्छिन्नसमस्तपापक्षयसर्वग्रहपीडाशांतिशरीरोत्थार्तिनाशमनःप्र-
सादवांछायुरारोग्यादिसर्वसौभाग्यकामोसौख्यकामोवागोत्रायशर्मणेइदंस्वदेहछायावीक्षिताज्यपूरितकांस्यपात्रंसस्रुवर्णंवि
ष्णुदैवतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ मंत्रोतु॥ यालक्ष्मीर्यच्चमेदौस्थ्यंसर्वांगसमुपस्थितम्॥ तत्सर्वंनाशयाज्यत्वंश्रियमायुश्चवर्ध
य॥ आज्यंतेजःसमुद्दिष्टमाज्यंपापहरंपरम्॥ आज्यंसुराणामाहारःसर्वमाज्येप्रतिष्ठितम्॥ आज्यपात्रप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममे

त्ति॥ इतिनित्यछायादानम्॥ ॥अथसंक्रांतिदानम्॥विश्वामित्रः॥मेषसंक्रमणेभानोर्मेषदानंमहाफलम्॥ वृषसंक्रमणेदानंग-
वांप्रोक्तंतथैवच॥ वस्त्रान्नपानदानानिमिथुनेविहितानितु॥ घृतधेनुप्रदानंतुकर्कटेचविशिष्यते॥ पात्रंदद्यात्सस्वर्णंसिंहेचविहि
तंतथा॥ कन्याप्रवेशेवस्त्राणांसुरभीणांतथैवच॥ तुलाप्रवेशेधान्यानांबहुबीजफलान्यपि॥ कीटप्रवेशेवस्त्राणांवेश्मनांदानमेव-
च॥ कीटोवृश्चिकः॥ धनुःप्रवेशेवस्त्राणांयानानांदानमुच्यते॥ झषप्रवेशेदारूणांदानमग्नेस्तथैवच॥ झषोमकरः॥ कुंभप्रवेशेदा
नंतुगवामंबुतृणस्यच॥ मीनप्रवेशेऽप्यम्लानांमालानामपिचोत्तमम्॥ दानान्यथैतानिमयाद्विजेंद्राःप्रोक्तानिकालेतुनरश्चदत्वा॥
प्राप्नोतिकामंमनसिस्वभीष्टंतस्मात्प्रशंसंतिहिकालदानमिति॥ अत्रकालःसमयः॥ इतिसंक्रांतिदानानि॥ ॥अथनानाधान्य
दान मंत्राः॥ हेमाद्रौदानकांडे॥ देयंतद्योजयेत्पूर्वंततोविप्रंप्रपूजयेत्॥ तत्तन्मंत्रैःप्रदद्याद्धिसर्वदानेष्वयंविधिरिति॥ तत्रादौतंडुल
दानमंत्रः॥ पावनाःसर्वयज्ञेषुप्रशस्ताहोमकर्मणि॥ तंडुलानांप्रदानेनप्रीयतामग्निदेवताः॥ तथा॥ व्रीहिजास्तंडुलाःशुद्धाःपितृदे
वद्विजप्रियाः॥ तस्मादेषांप्रदानेनसर्वकामाश्चमेसदा॥ व्रीहिदानमंत्रस्तु॥ ब्रह्मणानिर्मिताःपूर्वंव्रीहयोयज्ञसाधनाः॥ अनेनव्रीहि
दानेनममसंतुमनोरथाइति॥ यवदानमंत्रस्तु॥ धान्यराजाश्चमांगल्येद्विजप्रीतिकरायवाः॥ तस्मादेषांप्रदानेनममास्त्वभिमतंफलं

तथा॥ पूर्वमेवविहियज्ञार्थंनिर्मिताब्रह्मणायवाः॥ अनेनयवदानेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ गोधूमदानमंत्रस्तु॥ धान्यचूडामणिर्जंबूद्वीपे-
गोधूमसंभवाः॥ गंधर्वसौख्यतृप्तिः स्यादतः शांतिंप्रयच्छतु॥ मुद्गस्य॥ मुद्गधान्यंप्रियंन्चैवमनुष्याणांद्विजांतथा॥ तस्मादेषांप्रदाने
नशांतिः स्वस्त्ययनंममेति॥ माषस्य॥ यस्मान्मधुवधेकालेविष्णुदेहसमुद्भवाः॥ पितृणांतृप्तिदामाषाअतः०॥ चणकस्य॥ पुरा
गोवर्धनोद्धारसमयेकृष्णभाक्षिताः॥ चणकाः सर्वपापघ्नाअतःशांतिं प्रयच्छमे॥ कुलित्थ॥ अग्निगर्भोद्भवाःसौम्याबलारोग्ययशः
प्रदाः॥ कुलित्थानांप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ तिलदाने॥ तिलाःपापहरानित्यंविष्णुदेहसमुद्भवाः॥ तस्मादेषांप्रदानेनपापनाशन
मुच्यतेति॥ स्वर्णतिलदानं॥ तिलाःस्वर्णमयादेवदुरितक्षयकारकाः॥ विष्णुप्रीतिकरानित्यमतः॰॥ सामान्यतःसर्वधान्यमंत्रस्तु॥ धा-
न्यंकरोतिदातारमिहलोकेपरत्र च॥ तस्मादस्यप्रदानेनममसंतुमनोरथाइति॥ सस्वर्णतिलपात्रदानमंत्रस्तु॥ तिलाःपुण्याःपवित्रा
श्चसर्वपापहराःशुभाः॥ शुक्लाश्चैवतथाकृष्णाविष्णुगात्रसमुद्भवाः॥ यानिकानिच्चपापानिब्रह्महत्यासमानिच॥ तिलपात्रप्रदानेन-
तानिनश्यंतुमेसदेति॥ निष्पावदानमंत्रस्तु॥ निष्पावानिर्मिताःपूर्वंलोकानांहितकाम्यया॥ तस्मादेषांप्रदानेनममपापंव्यपोहत्विति
प्रियंगुदानम्॥ प्रियंगवःप्रियायस्मादग्नेश्चहव्यसाधनाः॥ तस्मादेषांप्रदानेनप्रीणातुपुरुषोत्तमइति॥ लंकदाने॥ वातप्रवर्षकालंका

बलदाःपुष्टिकारकाः॥ प्राणिप्रीतिकरानित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥यावनालदाने॥यावनालाःप्रीतिकराःकांतिपुष्टिबलप्रदाः॥तस्मा
देषांप्रदानेनविष्णुःप्रीतिकरोममेति॥अथमसूरिकादानम्॥सवल्कलामसूरास्तुदुरितक्षयकारकाः॥तस्मादेषांप्रदानेनविष्णुःप्री
तिकरोममेति॥सामान्यधान्यमंत्रस्त्वत्रबोध्यः॥ इतिहेमाद्रौनानाधान्यमंत्राः॥ ॥अथान्नदानमंत्राअपितत्रैव॥आदौपायसदा
नमंत्रस्तु॥पायसंशर्करायुक्तंसघृतंकांस्यभाजनम्॥प्रदानान्मेफलंचास्तुऐहिकामुष्मिकंचयदिति॥ कमंडलुदानमंत्रस्तु॥सूर्यमंड
लसंभूतागोल्यदुग्धयुताःप्रियाः॥जनार्दनादिदेवानामतःपाहिसनातनेति॥ ओदनमंत्रः॥अन्नंब्रह्ममयंसाक्षान्नराणांजीवर-
क्षणं॥ओदनस्यप्रदानेनममसंतुमनोरथाइति॥ दध्यन्नदानम्॥चंद्रमंडलमध्यस्थंचंद्रांबुदसमप्रभम्॥दध्यन्नस्यप्रदानेनप्रीय
तांवामनोममेति॥ कृसरान्नदानम्॥ कृसरान्नंस्वादुवर्यंदेवानांप्रीतिवर्धनम्॥घृतव्यंजनसंयुक्तंदत्वारोगैर्विमुच्यतइति॥ नाना
भक्ष्यदानम्॥केशवस्यप्रियाभक्ष्याःशंभुब्रह्मादितुष्टिदाः॥ पृथग्विधापूपकाद्यायछंतुबलमोरसमिति॥ सर्वान्नदानम्॥ अन्न-
मेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः॥अन्नंब्रह्माखिलत्राणमस्तुमेसर्वजन्मनीति॥इतिहेमाद्र्युक्तान्नदानमंत्राः॥ अन्येपिकेचनमं-
त्रास्तत्रत्याएव॥सक्तुदाने॥प्राजापत्यायतःप्रोक्ताःसक्तवोयज्ञकर्मणि॥तस्मादेषांप्रदानेनप्रीयतांमेप्रजापतिरिति॥शर्करादानं

अमृतस्यकुलेसन्नाइक्षवोप्यनुशर्करा॥सूर्यप्रीतिकरानित्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ तथा॥ शर्करेक्षुरसोद्भूतासदास्वादुकराप्रिया
दानेनास्यास्तुमेनित्यंतुष्टाःस्युर्द्विजदेवताइति॥गुडदानम्॥प्रणवःसर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा॥तथारसानांप्रवरःसदैवे-
क्षुरसोमतः॥ममतस्मात्परांशांतिंददस्वगुडसर्वदेति॥ इक्षुदंडदानम्॥ इक्षुदंडंगुरुतरंरसालंसर्वकामदं॥तुभ्यंदानेनतेनाशु
प्रीयतांपरमेश्वरइति॥ मधुदानम्॥ यस्मात्पितॄणांश्राद्धेषुप्रीतंमध्वमृतोद्भवं॥सदातस्यप्रदानेनमोक्षःस्याद्दुःखसागरात्॥ घृत
दानमंत्रः॥कामधेनोःसमुद्भूतंदेवानामुत्तमंहविः॥आयुर्विवर्धनंदातृ राज्यंपातुसदैवमामिति॥ तैलदानमंत्रः॥ तैलंपुष्टिकरंनित्य
मायुर्वृध्द्यघनाशनम्॥अमांगल्यहरंश्रीमदतःशांतिंप्रयच्छमेइति॥ नवनीतदानमंत्रः॥ कामधेनोःसमुद्भूतंविष्णोःप्रीतिकरं
परं॥ नवनीतप्रदानेनबलंपुष्टिंचमेच्युतेति॥तथा॥ क्षीरार्णवसमुद्भूतंविष्णोस्तुष्टिकरंसदा नवनीतप्रदानेनवांछितंचास्तुमे
सदेति॥ क्षीरदानमंत्रः॥अलक्ष्मीहरणंनित्यंसौभाग्यबलवर्धनम्॥क्षीरंमंगलमायुष्यमतःशांतिंप्रयच्छमे॥ तथा॥शिशू
नांजीवनंक्षीरंपितृदेवप्रियंसदा॥कांतिदंपुष्टिदंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमेइति॥ दधिदानम्॥ क्षीरमाम्लसमुद्भूतंदेवर्षिपि
तृतृप्तिदम्॥दधिस्यान्मेघृतंनित्यमतःशांतिंप्रयच्छमेइति॥ तक्रदानमंत्रः॥तक्रंदधिसमुद्भूतंप्राणिनांतृप्तिदंपरम्॥अत-

स्तस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति॥ ॥पुष्पदानम्॥ मनोहराणिपुष्पाणिसदादेवप्रियाणिच॥ अतस्तेषांप्रदानेनममसंतुसुराःप्रिया
इति॥ ॥फलदानमंत्रः॥ मनोहराणिरम्याणिनित्यंस्वादुकराणिच॥ फलानांसंप्रदानेनसंततिस्त्वमलाममेति॥ तथा॥ फलानिमधुरा
णीहसुनिदेवप्रियाणिच॥ तस्मात्तेषांप्रदानेनसफलामेमनोरथाइति॥ ॥तांबूलदानमंत्रः॥ सोपस्करंचतांबूलंसर्वदामंगलप्रि
यम्॥ प्रियंचैवतुदेवानांसौगंध्यंवदनेस्तुमेइति॥ ॥पादुकादानमंत्रः॥ कंटकोच्छिष्टपाषाणवृश्चिकादिनिवारणे॥ पादुकेसंप्रद
त्तेमेद्विजप्रीत्याप्रगृह्यतामिति॥ ॥उपानहदानम्॥ उपानहौप्रदत्तेमेकंटकादिनिवारणे॥ सर्वमार्गेषुसुखदे अतःशांतिंप्रयच्छ
मे॥ ॥छत्रदानमंत्रः॥ इहामुत्रातपत्राणांकुरुमेकेशवप्रभो॥ छत्रंत्वत्प्रीतयेदत्तंममास्तुचसदाशुभमिति॥ ॥चामरदानम्॥
शशांककरसंकाशहिमडिंडिरपांडुर॥ प्रोत्सारयाशुदुरितंचामरामरवल्लभेति॥ ॥पत्रिकादानमंत्रः॥ पत्रिकासर्वजंतूनांशोभाने
दकरीशुभा॥ देवेंद्रप्रीतयेदत्ताअतःशांतिंप्रयच्छमेइति॥ ॥व्यजनदानमंत्रः॥ व्यजनंवासुदेवत्वंग्रीष्मकालेसुखप्रदम्॥ अ
स्यप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः॥ ॥दर्पणदानमंत्रः॥ दर्शनेनत्वमादर्शनृणांमंगलदायकः॥ सर्वसौभाग्यसत्कीर्तिर्निर्म
लंज्ञानमस्तुमे॥ ॥अथकूष्मांडादिदानंभविष्ये॥ ब्रह्महत्यादिपापघ्नंकूष्मांडंसुखसौख्यदम्॥ कार्तिकेरथसप्तम्यांदद्यात्पुण्यदिने

प्सीति॥ अद्येत्यादिमम ब्रह्महननादिसमस्तपापक्षयपूर्वक बहुपुत्रपौत्रश्रीसौभाग्यादिसकलमनोरथावाप्ति कूष्मांडबीजसमसह-
स्रसंख्याकाब्द ब्रह्मलोकनिवासकामो गोत्राय शर्मणेस्रुपूजिताय इदं कूष्मांड फलं बहुबीजाढ्यं घृतप्लुतंतिललिप्तंमुक्ताप्रवालरत्नहेमफ
लतांबूलवस्त्रादियुतंगोधूमराशिस्थितंवनस्पतिदैवतंसुवर्णदक्षिणायुतंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिद्विजहस्तेफलंदद्यात्॥ दानमंत्र-
स्तत्रैव॥ ब्रह्महत्यादिपापघ्नंब्रह्मणानिर्मितंपुरा॥ कूष्मांडबहुबीजाढ्यंपुत्रपौत्रादिवृद्धिदम्॥ मुक्ताप्रवालहेमादियुक्तंदत्तंतवद्विज
अनंतपुण्यफलदमतः शांतिंप्रयच्छमे॥ इतिकूष्मांडदानम्॥ ॥अथदेशविशेषेणमकरसंक्रांतौसौभाग्यवतीनांदानविशेषउक्तो
हेमाद्रौव्यासेन॥ सौभाग्यद्रव्यदानंचस्त्रीभिः कार्यंप्रयत्नतः॥ सभर्तृकाभिः संक्रांतौफलादीनांमृगेरवौ॥ दानंषोडशसंख्याकमेकैके-
कस्यफलस्यच॥ हेमराजतकांस्यानांभाजनानियथाभवेत्॥ ॥वर्धितफलदानमंत्रः॥ सतिलंगुडसंयुक्तंरसप्रीतिकरंनृणाम्॥ व
र्धितंसंगृहाणेदमतः शांतिंप्रयच्छमेति॥ सतिलगुडपिष्टग्रासदानमंत्रः॥ मकरेर्केतुसंप्राप्तेग्रासस्तिलगुडोद्विजे॥ दानेनपुत्रसौभाग्यं
धनधान्यंसदास्तुमे॥ ॥भांडदानमंत्रः॥ हिरण्यादीनिभांडानिपात्राणिमृन्मयानिच॥ गृहाणेमानिविप्रेयस्माद्भास्करः प्रीयतांमम॥
गोधूमपिष्टदानमंत्रः॥ गोधूमजनितंपिष्टंशर्करा घृतसंयुतम्॥ द्विजवर्यगृहाणत्वमतः शांतिंप्रयच्छमे॥ ॥शूर्पस्थार्द्रतंदुलदान

मंत्रः ॥ तंडुलाः शालिजाः शुक्लाः सार्द्राः शूर्पेव्यवस्थिताः ॥ संप्रदानेनवैतेषांशांतिरस्तुसदाममम ॥ पायसपूरितकांस्यपात्रदानमंत्रः ॥ ॥
सौभाग्यभाजनंकांस्यंपायसान्नेनपूरितम् ॥ दानेनानेनसौभाग्यंशांतिरस्तुसदाममेति ॥ फलपुष्पसहितकदलीस्तंभदानमंत्रः ॥ क-
दलीसर्वदोषघ्नाहेमवर्णांबरावृता ॥ दानेनास्याःपुत्रपौत्रसौभाग्यंचास्तुमेसदेति ॥ ॥सौभाग्यद्रव्ययुतशूर्पदानमंत्रः ॥ सकंचुकं
वस्त्रयुग्मेस्तथाकर्णावतंसकैः ॥ कंठसूत्रादिशूर्पस्यदानात्स्यातुशिवाममम ॥ ॥जानकीप्रीतयेशूर्पपंचकदानमंत्रः ॥ रामपत्नीम-
हाभागेसौभाग्यद्रव्यसंस्थिते ॥ गृहाणेमानिशूर्पाणिसोपस्काराणिजानकि ॥ सौभाग्यभाग्यमारोग्यंसुतसौख्यंसदास्तुमेइति ॥ ॥
अथषोडशविप्रेभ्यःसांगषोडशषोडशफलदानानि भविष्यपुराणे ॥ दानंषोडशसंख्याकमेकैकस्यफलस्यच ॥ एवंषोडशविप्रेभ्योदत्वे-
प्सितमवाप्नुयादिति ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसकलसौभाग्यस्त्रीपुत्रपौत्रादीप्सितानंतफलावाप्तयेदीयमानफलस-
मसंख्यवर्षसहस्रावच्छिन्नदेवांगनाभिःसहभोगोत्तरानेकसुरवावासिकामस्त्वनानानामगोत्रेभ्यः षोडशसंख्याकेभ्यःसपूजितेभ्यः
इमानिषोडशषोडशसंख्याकान्यमुकफलान्येकैकस्मैसगोधूमतांबूलफलदक्षिणायुतानिवनस्पतिदैवतानिदातुमहमुत्सृज्येनममेतिद-
त्वाप्रणमेदिति ॥ दानमंत्रः ॥ फलैःषोडशसंयुक्तंस्वर्णधान्यादिसंयुतम् ॥ द्विजवर्यगृहाणत्वंममसंतुमनोरथाइति ॥ इतिषोडशिका

फलदानम्॥ ॥अथव्यतीपातेसुवर्णदानमाह॥हेमाद्रौ॥ शंकुकर्णप्रलंबोष्ठलंबभ्रूर्दीर्घनासिक॥अष्टनेत्रश्चतुर्वक्त्रविस्तीर्णश
तयोजन॥ व्यतीपातनमस्तेस्तुसोमसूर्यसुतप्रभो॥ यत्किंचिद्दीयतेस्वर्णमेरुतुल्यंतुतद्भवेदिति॥ अद्येत्यादि॰ ममसमस्तपापक्षय
पूर्वकहेममयहिमाचलदानसमफलावाप्त्यक्षय्यसुखश्रीसूर्यजनार्दनप्रीतिकामस्त्वगोत्रायशर्मणेसुपूजितायेदंसुवर्णअग्निदैवतं
सदक्षिणंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति॥ दानमंत्रः॥ गुंजामात्रमिदंस्वल्पंहेमविप्रकरेर्पितम्॥ हिमाचलमितंभूत्वाप्रीयतांमेजनार्दनइति॥
हिरण्यगर्भगर्भस्थमितिवा॥ इतिव्यतीपातेसुवर्णदानमंत्रः॥ ॥अथाश्वत्थसेवनंभविष्यपुराणे॥ उदकुंभप्रदानेतुअशक्तोयः पु
मान्भवेत्॥ तेनाश्वत्थतरोर्मूलंसेव्यंनित्यंजितात्मना॥ सर्वपापप्रशमनंसर्वदुःखविनाशनम्॥ सर्वरोगापहंनित्यंध्रुवंसंततिवर्धन
म्॥ सेचनमंत्रः॥ सिंचामितेश्वत्थमूलंममसंततिवृद्धये॥ अश्वत्थरूपीभगवान्प्रीयतांमेजनार्दनः॥ अनेनमंत्रवर्येणसिंचेदश्वत्थ
मूलकम्॥ नमस्कुर्यात्ततः सम्यक्प्रार्थयेच्चपुनः पुनरिति॥ सेचनफलमपितत्रैव॥ यः करोतितरोर्मूलेसेकंमासचतुष्टयम्॥ मनोरथा
स्तुसिध्यंतिश्रुतिरेषासनातनी॥ मासचतुष्टयंचैत्रादौ॥ वैशाखधर्मेपि॥ अश्वत्थमूलमासिंचेत्तोयेनबहुनासदा॥ कुलानामयुतंतेन
तारितंस्यान्नसंशयइति॥ इत्यश्वत्थसेचनं॥ ॥अथाथर्वणीयेअश्वत्थाभिमंत्रणं॥ आरात्तेइत्यस्याग्निकांडांतोयोनिखनग्निकु॰

षिः॥ वनस्पतिर्देवता॥ अनुष्टुप् छंदः॥ अश्वत्थाभिमंत्रणे विनियोगः॥ ॐ आरात्ते अग्निरस्त्वारात्परशुरस्तु ते॥ निवाते त्वाभिवर्षतु स्व-
स्ति ते स्तु वनस्पते इति॥ ते कारस्थाने मे कारः स्वयं वक्तव्यः॥ पौराणमंत्रस्तु॥ अक्षिस्पंदं भुजस्पंदं दुःस्वप्नं दुर्विचिंतितम्॥ शत्रुतश्च समु-
त्पन्नमश्वत्थ शमयस्व मे॥ पुराणांतरे मंत्रांतरमुक्तम्॥ मूलतो ब्रह्मरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणे॥ अग्रतः शिवरूपाय अश्वत्थाय नमो-
नम इति॥ अश्वत्थस्पर्शस्तु मंदवासर एव कुर्यात्॥ अन्यवासरे षर्चनं सेचनं सेवनं च दूरत एव कुर्यादित्युक्तं॥ पाद्मे॥ इत्यश्वत्थसे-
चनविधिः॥ अथ सूर्यादीनां वैषम्ये दानान्युक्तानि ज्योतिःसागरे॥ कौसुंभवस्त्रं गुडहेमताम्रं माणिक्यगोधूमसुवर्णपद्मं॥ सव-
त्सगोदानमिति प्रणीतं दुष्टाय सूर्याय मसूरिकाश्चेति सूर्ये॥ १॥ घृतकलशं सितवस्त्रं दधिशंखमौक्तिकं सुवर्णं च॥ रजतं च प्रद-
द्याच्चंद्रारिष्टोपशांतये च॥ इति चंद्रे॥ २॥ प्रवालगोधूममसूरिकाश्च वृषः सताम्रः करवीरपुष्पं॥ आरक्तवस्त्रं गुडहेमताम्रं दुष्टा-
य भौमाय च रक्तचंदनम्॥ इति भौमे॥ ३॥ नीलं वस्त्रं सुजहेमं बुधाय रत्नं पाचीदासिका हेमसर्पिः॥ कांस्यं दंतं कुंजरस्याथ मे-
षो रौप्यं सस्यं पुष्पजात्यादिकं च॥ इति बुधे॥ ४॥ अश्वः सुवर्णं मधुपीतवस्त्रं सपीतधान्यं लवणं सपुष्पम्॥ सशर्करं तद्रजनी
प्रयुक्तं दुष्टाय शांत्यै गुरवे प्रणीतम्॥ इति गुरवे॥ ५॥ चित्रवस्त्रमपि दानवार्चिते दुष्टगे सुनिवरैः प्रणीतम्॥ तंडुलं घृतसुव-

र्णरूप्यकं वस्त्रकं परिमलो धवलागौः ॥ इतिशुक्रे ॥ ६ ॥ नीलकं महिषं वस्त्रं कृष्णलोहं सदक्षिणम् ॥ विश्वामित्र्यायुतं दद्याच्छनिदु
ष्टग्रशांतये ॥ इतिशनौ ॥ ७ ॥ राहोर्दानं कृष्णमेषो गोमेदो लोहकंबलौ ॥ सुवर्णनागरूपं च सतिलं ताम्रभाजनम् ॥ इतिराहवे ॥ ८ ॥
केतौ वैडूर्यममलं तैलं मृगमदस्तथा ॥ ऊर्णातिलेस्त्कसंयुक्तं दद्यात्क्लेशापनुत्तये ॥ इतिकेतौ ॥ ९ ॥ इतिनवग्रहाणां दानेद्रव्याण्युक्ता
नि ॥ ॥ अथग्रहाणां दानानि ॥ ब्राह्मे ॥ ग्रहदानक्रमं वक्ष्ये सर्वसिद्धिकरं परम् ॥ सर्वशांतिकरं नृणां सर्वपापप्रणाशनमिति ॥ दा
नकालमपि तत्रैव ॥ अयने विषुवे चंद्रसूर्योपरागे जन्मर्क्षे भानुवासरे ॥ पंचदश्यां प्रातिकूल्ये पुण्यकाले पुण्यदेशे विवाहादौ च दानं
कार्यम् ॥ तत्रायं प्रकारः ॥ हस्तमात्रां द्विहस्तां वा वेदिं कृत्वा गोमयेनोपलिप्य ॥ तत्र सर्वतोभद्रं पंचरंगैर्विलिरव्य ॥ वस्त्रं तत्र प्रसार्य
तंडुलैस्तत्र नवकोष्टात्मकं पद्मं कृत्वा कोष्ठेषु तंदुलैः पद्मानि कृत्वा तेषु निष्कत्रयेण यथाशक्त्या वा सुवर्णप्रतिमा आदित्यादिग्रहा
णां कृत्वाऽदौ आदित्यं मध्यमे कोष्ठे आग्नेये चंद्रं दक्षिणे भौममीशान्यां बुधमुत्तरे गुरुं पूर्वे शुक्रं पश्चिमे शनैश्वरं नैर्ऋत्ये राहुं वायव्ये
केतुं तत्तन्मंत्रैस्तत्तत्पुष्पैस्तत्तद्गंधधूपदीपनैवेद्यादिभिः संपूज्य प्रार्थयेत् ॥ प्रार्थनामंत्राः ॥ पद्मासनः पद्मकरो द्विबाहुः पद्मद्युतिः
सप्ततुरंगवाहः ॥ दिवाकरो लोकगुरुः किरीटी मयि प्रसादं विदधातु देवः ॥ १ ॥ श्वेतांबरः श्वेतविभूषणश्च श्वेतद्युतिर्दंडकरो द्विबा

हुः चंद्रोमृतात्मावरदः किरीटीश्रेयांसिमह्यंविदधातुदेवः ॥ २ ॥ रक्तांबरोरक्तवपुः किरीटीचतुर्भुजोमेषगतोगदाभृत् ॥ धरासुतः शक्ति
धरश्चशूलीसदाममस्याद्वरदः प्रशांतः ॥ ३ ॥ पीतांबरः पीतवपुः किरीटीचतुर्भुजोदंडधरश्चहारी ॥ चर्मासिधृक्सोमसुतः सदामे
सिंहादिरूढोवरदोबुधश्च ॥ ४ ॥ पीतांबरः पीतवपुः किरीटीचतुर्भुजोदेवगुरुः प्रशांतः ॥ दधातिदंडंचकमंडलुंचतथाक्षसूत्रंवरदो
स्तुमह्यम् ॥ ५ ॥ श्वेतांबरः श्वेतवपुः किरीटीचतुर्भुजोदैत्यगुरुः प्रशांतः ॥ तथाक्षसूत्रंचकमंडलुंचदंडंचबिभ्रद्वरदोस्तुमह्यं ॥ ६ ॥ नी
लद्युतिः शूलधरः किरीटीगृध्रस्थित त्रासकरोधनुष्मान् ॥ चतुर्भुजः सूर्यसुतः प्रशांतः सदास्तुमह्यंवरमंदगामी ॥ ७ ॥ नीलांबरो
नीलवपुः किरीटीकरालवक्त्रः करवालशूली ॥ चतुर्भुजश्चर्मधरश्चराहुः सिंहासनस्थोवरदोस्तुमह्यं ॥ ८ ॥ धूम्रोद्विबाहुर्वरदोग
दाभृत्गृध्रासनस्थोविकृताननश्च ॥ किरीटकेयूरविभूषितांबरः सदास्तुमेकेतुगणः प्रशांतः ॥ इतिसंप्रार्थ्यदद्यात् ॥ ९ ॥ इतिप्रार्थ
नामंत्राः ॥ दानमंत्राश्च ॥ ॥ अथवासरदोषापनोदनानि ॥ संहिताप्रदीपे ॥ भानुस्तांबूलदानादपहरतिनृणांवैकृतंवासरोत्थंसोमः
श्रीखंडदानादवनिवरसुतोरक्तपुष्पप्रदानात् ॥ सौम्यः शक्रस्यमंत्रीहरिहरनमनाद्भार्गवः शुभ्रवस्त्रात्तैलस्नानात्प्रभातेदिनकर
तनयोब्रह्मनत्यापरेचेति ॥ १ ॥ इतिवारदोषापनोदनानि ॥ ॥ अथसहस्रभोजनविधिः ॥ भविष्यपुराणे ॥ सहस्रभोजनस्येहवि-

धिंनारायणोमुनिः॥सर्वेषांचैवपुण्यानामब्रवीत्पुण्यमुत्तमं॥यदाचित्तंचवित्तंचभक्तिरात्मनिजायते॥तदानीमेवकर्तव्यंप्रीतये·
परमात्मनः॥आषाढंचैवपौषंचमलमासंतथैवच॥गुरुभार्गवयोरस्तंहित्वान्यस्मिन्शुभेदिने॥कृत्वादौमंगलस्नानंशुद्धःसन्
भार्ययासह॥कृत्वादौद्रव्यशुध्यर्थंप्रायश्चित्तंयथाविधि॥दशांशद्रव्यमादायविप्रेभ्योविनिवेदयेत्॥द्रव्यंसंप्रोक्षयेत्सभ्यात्सं·
पादितंतदाज्ञया॥गणेशंपूजयेत्पूर्वंमातृणांपूजनंततः॥कृत्वाभ्युदयिकंश्राद्धंस्वस्तिवाचनपूर्वकम्॥आचार्यंपूजयेत्सभ्याद्वं
स्त्रालंकारभूषणैः॥ऋत्विजोवरयेदष्टौवस्त्रगंधैश्चपूजयेत्॥पुष्पमंडपिकांकृत्वाचतुरस्त्रांसुशोभनाम्॥कृत्वेशस्यसुवर्णे
नप्रतिमांकर्षनिर्मितां॥सशक्तिकस्यदेवस्यभवानीशंकरस्य॥तस्याधिदेवताविष्णुर्ब्रह्माप्रत्यधिदेवता॥कृत्वातुप्रतिमा·
शुद्धिमग्न्युत्तारणपूर्वकम्॥षोडशैरुपचारैश्चतत्तन्मंत्रैःप्रपूजयेत्॥ऋग्भिश्चपावमानीभिरभिषिच्ययथाविधि॥पुष्पमं
डपिकामध्येस्थापनंतंडुलोपरि॥प्रतिमांतत्रसंस्थाप्यकलशेचांबरावृते॥समंताद्देवदेवस्यक्रमेणैवतुपूर्वतः॥तत्तन्मंत्रेण·
नाम्नावापूजयेदंगदेवताः॥कर्णिकायांभवानीशोह्यधिप्रत्यधिसंयुतः॥तद्बहिश्चैवचत्वारस्तद्बहिःषोडशक्रमात्॥एकत्रिं·
शद्बहिश्चाष्टचत्वारिंशत्तथाक्रमात्॥पद्मस्यदलवृत्तस्थाः कर्णिकाशतसंग्रहाः॥दिग्देवौंकृषयःसप्त७सागरा४भुवनत्र

यं॥ नयः राम २ गुणा ३ श्चैव वेदा ४ श्चात्मेत्यनुक्रमात्॥ अत्र पीठयंत्रस्थापनदेवताक्रमप्रयोगं वाह॥ आदौ पद्मकर्णिकायां मध्ये अधिदेव

ताविष्णुब्रह्मप्रत्याधिदेवतासहितं भवानीशंकरं स्थापयेत्॥ तद्बहिश्चतुर्दलपद्मे प्रादक्षिण्येन गणेश १ दुर्गा २ क्षेत्रपाला ३ भयंकराः ४

स्थाप्याः॥ तद्बहिस्तृतीये षोडशदले षोडश मातरः॥ गौरी १ पद्मा २ शची ३ मेधा ४ सावित्री ५ विजया ६ जया ७॥ देवसेना ८ स्वधा ९ स्वा

हा १० मातरो ११ लोकमातरः १२॥ धृतिः १३ पुष्टि १४ स्तथा तुष्टि १५ रात्मनः कुलदेवताः १६॥ तद्बहिरेकत्रिंशद्दले वसुरुद्रादित्याः॥ अ

ष्टौ वसवस्तु॥ ध्रुवो १ ध्वरश्च २ सोमश्च ३ आपश्चैव ४ वाउनिलो ५ नलः ६॥ प्रत्यूषश्च ७ प्रभासश्च ८ वसवोष्टौ प्रकीर्तिता इति॥ एका

दश रुद्रास्तु॥ वीरभद्रश्च १ शंभुश्च २ योगीशो ३ जेकपात्तथा ४॥ अहिर्बुध्न्यः ५ पिनाकी च ६ भुवनाधीश्वरस्तथा ७॥ कपाली ८ विट्पतिः

९ स्थाणु १० र्भर्गाख्यो ११ रुद्रसंज्ञका इति॥ द्वादशादित्यास्तु॥ धाता १ र्यमा च २ मित्रश्च ३ वरुणो ४ शौ ५ भगस्तथा ६॥ इंद्रो ७ विवस्वा-

न् ८ पूषा च ९ पर्जन्यो १० दशमस्तथा॥ त्वष्टा ११ विष्णु १२ रिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमात्॥ पंचमे ष्टाचत्वारिंशद्दले आदौ क्रमेण न-

वग्रहाः॥ सूर्यः १ सोमो २ महीपुत्रः ३ सोमपुत्रो ४ बृहस्पतिः ५॥ शुक्रः ६ शनैश्चरो ७ राहुः ८ केतवश्च ९ नवग्रहा इति॥ दशलोकपा

लास्तु॥ इंद्रो १ ग्नि २ र्यमो ३ निर्ऋति ४ र्वरुणो ५ वायु ६ रेव च॥ कुबेरो ७ ब्रह्म ८ ईशान ९ अनंतो १० दशदिक्पतिरिति॥ सप्तर्षयस्तु॥

कश्यपो १ त्रि २ र्भरद्वाजो ३ विश्वामित्रो ४ थगौतमः ५॥ जमदग्नि ६ र्वसिष्ठश्च ७ सप्तैते ऋषयः क्रमात्॥ समुद्रास्तु॥ पूर्व १ दक्षिण २ पश्चि
मो ३ त्तरा ४ श्चत्वारः समुद्रा इति॥ भुवनत्रयं॥ भूर्लोक १ भुवर्लोक २ स्वर्लोकाः ३ इति॥ सप्तसरितश्च॥ गंगा च १ यमुना २ चैव गोदावरी ३
सरस्वती ४॥ तापी ५ पयोष्णी ६ रेवा च ७ सप्तनद्यो यथाक्रममिति॥ त्रिगुणास्तु॥ सत्वं १ रज २ स्तमो ३ गुणा इति॥ चत्वारो वेदास्तु॥ ऋग्वेदो
१ थ यजुर्वेदः २ सामवेदो ३ ह्यथर्वणः ४ इति॥ आत्मा च॥ इत्येतांस्तत्रावाह्य पूजयेदिति॥ इति पीठयंत्रे देवतास्थापनक्रमः॥ गंधपुष्पादि
भिश्चैव समभ्यर्च्य यथाविधि॥ यथाशक्तिकृतं सर्वमर्चनं विनिवेदयेत्॥ देवदेव जगन्नाथ विश्वसाक्षिन्नमोस्तु ते॥ गृहाणेमां कृतां पू
जां प्रसीद भगवन् गुरो॥ ग्रहयज्ञविधानेन ग्रहपूजां समाप्य च॥ ऋत्विग्भिः सह वै होमं ततः कुर्याद्यथाविधि॥ कुंडे वा स्थंडिले वापि स्वगृ
ह्यविधिना द्विजः॥ कृत्वाज्यभागपर्यंतमुपलेपादिकं ततः॥ ततः॥ समिदाज्येन चरुणा यवैस्तिलसमन्वितैः॥ सहस्रं चाहुतीस्तत्र व्याहृ
तीभिस्ततः क्रमात्॥ जुहुयाद्दत्विगेकैकश्चतुर्विंशोत्तरं शुभम्॥ प्रणवेनाहुतिं चैकां मंत्रेणैव पृथक् पृथक्॥ देवतानां च सर्वेषां नामभि
र्जुहुयाद्धुतम्॥ देवतानामंगदेवतानाम्॥ ततः स्विष्टकृतं हुत्वा होमशेषं समापयेत्॥ आचार्यादीन्समभ्यर्च्य गंधपुष्पाक्षतादिभिः॥ दद्या
द्विभवसारेण दक्षिणां च यथोचितां॥ लेह्यं पेयं तथा चोष्यं खाद्यं चैव च षड्रसान्॥ देवायादौ निवेद्यं तु द्विजवर्यान्समर्चयेत्॥ भक्ष्यभो-

ज्यादिकंदद्यात्तृप्तिर्यस्ययथाभवेत्॥ दक्षिणांचयथाशक्त्यासर्वेषांचसमांशतः॥ ततश्चभोजयेद्विप्रान्सहस्रंसम्यगेवहि॥ एकस्मि
न्नेवकालेवाभवेद्वापिदिनेदिने॥ भवेद्यावत्सहस्रंतुतावदेवहिभोजयेत्॥ तेभ्योपिदक्षिणांदद्याद्भुंजानेभ्यःस्वशक्तितः॥ दीनांधकृ
पणादींश्चभोजयित्वास्वयंततः॥ समाहितमनाःकर्ताभुंजीयात्सहबंधुभिः॥ एवंयःकुरुतेसम्यक्सहस्रद्विजभोजनम्॥ समाप्ते
तुपुनर्होमःकर्तव्योमुनिरब्रवीत्॥ ब्रह्महाचसुरापीचपरद्रव्यापहारकः॥ मातृगामीचगोघ्नश्चपरदाररतःसदा॥ ज्ञानतोज्ञा
नतोवापिपापकारीयथेच्छया॥ सदाचारविहीनस्तुदमदानविवर्जितः॥ ईदृशोपिद्विजोयस्यासहस्रद्विजभोजनम्॥ कुरुतेस
द्यएवेहसपुनातिनसंशयः॥ ब्रह्मानंदपदंगच्छेत्तेनपुण्येनचैवहि॥ सहस्रभोजनाच्चैवनानाविधमनोरथान्॥ भुंक्तेसकामान्
सकलान्भोगानपिचपुष्कलानिति॥ तत्रसंकल्पमाह॥ ममपंचमहापातकनिवृत्तिगोवधपरदारपरद्रव्यापहारकायिकवाचि
कमानसिकेतच्छरीरावच्छिन्नसमस्तपापक्षयपूर्वकनानाविधमनोरथसिध्यंतेषष्टिसहस्रवर्षविष्णुलोकनिवासांतेब्रह्मानं
दावाप्तिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंसहस्रंब्राह्मणान्यथाशक्त्यायथोपपन्नेनान्नेनयथाकालंयथादेशंस दक्षिणंभोजयिष्य इ
तिसंकल्प्य॥ तदादौगणेशपूजनंस्वस्तिवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंआचार्यऋत्विग्वरणहोमादिचकरिष्यइतिसंकल्प्य

गणेशपूजनादियथोक्तक्रमेणकुर्यादिति॥ ॥अथसर्वस्वदानसंकल्पवाक्यंमात्स्ये॥ अद्येत्यादि॰ ममेतच्छरीरावच्छिन्नस॰
मस्तपापक्षयपूर्वकसकलमनोरथसिद्धियज्ञयाजित्वसर्वद्रव्यदानजन्यसर्वतीर्थस्नानजन्यसर्वदेवपूजाजन्यसमफलयमलो
कादर्शनदारिद्र्यानुत्पत्तिसर्वकालस्त्रीपुत्रपौत्रधनधान्यसौख्याद्यावज्जीवमवियोगैहिकामुष्मिकाद्यैश्वर्यत्वबहुगंधर्वोपजे
गीयमानदिव्याप्सरोगणसेवितदिव्यांगनासमाकीर्णहंससारसविहगादिपरिप्लुतहेमकिंकिणीजालमालिकामंडिततरुणा
दित्यसंकाशविमानारोहणशक्रादिसुरगणब्रह्मविष्णुरुद्रलोकेंद्रलोकादिस्वेच्छयाविचरणयावदाभूतसंप्लवाक्षय्यस्वर्गलो
कावाप्त्यंतेविष्णुसायुज्यत्वकामइदंसकलंममाश्रमीयंसकलवस्तुसर्वस्वंसर्वविष्णुदैवतंतत्रैवकल्पितसुवर्णबहुदक्षिणं॥ॐस॰
र्वस्वायनमइतिनाममंत्रेणसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेत्येकस्मैदद्यात्॥यद्वा॥नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्यःसुपूजिते
भ्यःसदक्षिणंदातुमहमुत्सृज्येनममेतितेनश्रीपरमेश्वरःप्रीयतां॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु॥प्रार्थनामंत्रास्तु॥ हरिश्चंद्रोयथाराजा
सर्वंदत्वादिवंगतः॥तथाहमाश्रमंदत्वायास्यामित्रिदशालयम्॥दिविभुव्यंतरिक्षेचहस्त्यश्वरथसंकुला॥हरिश्चंद्रस्यनृपतेः
शोभतेनगरीयथा॥ तथाममाश्रमंसर्वंदिविसर्वत्रगच्छतु॥सर्वस्वंमुनयेदत्वायांगतिंनृपतिर्गतः॥सर्वस्वदानेनानेनतांगतिं

प्राप्नुयामहं॥ सर्व्वस्वव्रतदानेनहरिश्चंद्रोयथाभवत्॥ दुःखहीनःसुखमयस्तथामांकुरुसर्वदा॥ सर्वस्वदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः॥
इतिसर्वस्वदानप्रयोगः॥ ॥अथयुगप्राधान्येनव्यासोक्ताधर्माउच्यंते॥ तपःपरंकृतयुगेत्रेतायांज्ञानमुत्तमम्॥ द्वापरेयज्ञमित्याहुर्दानमे-
वकलौस्मृतमिति॥ स्कांदे॥ श्रांतस्ययानंतृषितस्यपानमन्नंक्षुधार्तस्यनरोनरेंद्रः॥ दद्याद्विमानेनसुरांगनाभिःसंस्तूयमानस्त्रिदि
वंप्रयाति॥ यतीनामाहयमः॥ यतीनांपरमोधर्मस्त्वनाहारोवनौकसाम्॥ दानमेवगृहस्थानांशुश्रूषाब्रह्मचारिणामिति॥ दानमावश्यकंके-
षामित्याहव्यासः॥ मातापित्रोश्चयद्दत्तंभ्रातृस्वसृसुतासुच॥ सोदर्येपिचयद्दत्तंसोतिथिःस्वर्गसंक्रमः॥ पितुःशतगुणंदानंसहस्रंमातुरुच्यते॥
अनंतंदुहितुर्दानंसोदर्येदत्तमक्षयम्॥ भविष्योत्तरेपि॥ नकेवलंब्राह्मणानांदानंसर्वत्रशस्यते॥ भगिनीभागिनेयानांमातुलानांपितृष्वसुः॥
दरिद्राणांचबंधूनांदानंकोटिगुणंभवेत्॥ मातुर्गोत्रेशतगुणंस्वगोत्रेदत्तमक्षयम्॥ दातुर्लक्षणमपितत्रैव॥ अपापारोगीधर्मात्मादित्सुर-
व्यसनःशुचिः॥ अनिंद्याजीवकर्माचषड्भिर्दाताप्रशस्यते॥ प्रतिगृहीतृलक्षणमपितत्रैव॥ निःशंकुःक्षीणवृत्तिश्चघृणालुःसकलेंद्रियः॥
विमुक्तोयोनिर्दोषेभ्योब्राह्मणःपात्रमुच्यते॥ तथा॥ सोमुखमभिसंप्रीतिरर्थिनांदर्शनेसदा॥ सत्कृतिश्चानुसूयाचतदाभद्रेतिकीर्त्यते॥
देवलः॥ यद्ददातियदश्नातितदेवधनिनांधनम्॥ अन्येमृतस्यक्रीडंतिदारैरपिधनैरपि॥ ॥व्यासः॥ आयासशतलब्धस्यप्रा-

दा॰चं॰
७१

णेभ्योऽपिगरीयसः॥ गतिरेकैवचित्तस्यदानमन्ये विपत्तयः॥ ग्रासादर्धमपिग्रासमर्थिभ्यःकिन्नदीयते॥ इच्छानुरूपोविभवः कदा
कस्यभविष्यति॥ मात्स्ये॥ न्यायेनार्जनमर्थस्यवर्धनंचाभिरक्षणं॥ सत्पात्रेप्रतिपत्तिश्चसर्वशास्त्रेषुगीयते॥ पुनस्तत्रैव॥ अदा
तायत्रयत्रैतितत्रतत्रस्फुदुःखितः॥ दानात्सुखमवाप्नोतिपरत्रापिचनिर्वृतइति॥ याज्ञवल्क्यः॥ अक्षरद्वयमभ्यस्तंनास्तिना
स्तीतियत्पुरा॥ तदिदंदेहिदेहीतिविपरीतमुपस्थितमिति॥ तथा॥ द्वारंद्वारमटंतीहभिक्षुकाःपात्रपाणयः॥ दर्शयंत्येवलोका-
नामदातुःफलमीदृशम्॥ बृहस्पतिः॥ द्वावेवाप्सुप्रवेष्टव्यौगलेबध्वादृढांशिलाम्॥ धनवंतमदातारंदरिद्रंचातपस्विनमिति॥
दरिद्रस्यैवदद्यादित्याह॥ बृहस्पतिः॥ वृष्टिर्यथासमुद्राणांतृप्तानामशनंयथा॥ तथादानंसमृद्धानांदत्तंभवतिनिष्फलमिति॥-
अतःपरंषोडशमहादानादीनांबहुत्वादुपरम्यतइति॥ ॥कालोपनामरामेशभट्टसूनोःसुधीमतः॥ महादेवद्विजार्यस्यसूनुना
प्रभाविष्णुना॥ दिवाकरेणरचितादानसंक्षेपचंद्रिका॥ १॥ गिरिजाजानितुष्ट्यर्थंसुदंवितनुयात्सतामिति॥ २॥ विद्वत्प्रार्थना॥ अ-
दृष्टदोषान्मतिविभ्रमाद्वायदर्थहीनंलिखितंमयात्र॥ तत्सर्वमार्यैःपरिशोधनीयंकोपंनकुर्यात्खलुतन्यकस्य॥ ३॥ किंच॥ शा-
स्त्रकर्ताभवेद्व्यासोलेखकोगणनायकः॥ तयोर्वैचलिताबुद्धिर्मनुष्याणांतुकाकथा॥ ४॥ लिखनपरिश्रमवेत्ताभुवनेविद्वज्जनो

७१

नान्यः॥ सागरलंघनखेदंहनुमानेकः परंवेत्ति॥ ॥इतिकाश्यांश्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरात्मजभट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुनाबा
लंभट्टानुजदिवाकरेणविरचितादानचंद्रिकासमाप्ता॥ ॥दानानिसर्वाण्यभिधायतेषांप्रतिग्रहेशक्तिमतोभिधास्ये॥ यथाधिया
भावितयाप्रवृत्तिः प्रतिग्रहेसाधुजनस्यनस्यात्॥ तत्रमेषीदानप्रकरणे॥ दुष्टप्रतिग्रहहतोविप्रोभवतिपातकी॥ नाभिभाषेत्ततो-
दत्वातन्मुखंनावलोकयेदित्यादिभविष्योत्तरे॥ दुष्प्रतिग्रहदग्धस्यविप्रस्यकिलभारत॥ नपश्येद्वदनंपश्चान्नचैनमभिभाषये-
दिति॥ महाभारतेच॥ पूजकोगणकोव्यासोघोरग्राहीतथैवच॥ परास्थिवाहकोवेद्योग्रामयाजीतथैवच॥ एतेचांत्यसमालोके
नस्पृष्टव्याःकदाचन॥ कदाचिन्मोहतःस्पृष्टः सवासाआप्लुतःशुचिरिति॥ पराशरस्मृतौ॥ मंत्रेणानेनदत्वातंप्रणिपत्यक्षमा-
प्यच॥ आसीमांतमनुव्रज्यतन्मुखंनावलोकयेदिति॥ महार्णवेचदुष्टप्रतिग्रहःस्पष्टः॥ प्रतिग्रहदुष्टत्वंचतुर्धा॥ दातृकालदेशप्रति
ग्राह्यदोषभेदात्॥ चांडालत्वपतित्वादयोदातृदोषाः॥ कुरुक्षेत्रत्वादयोदेशदोषाः॥ चंद्रसूर्योपरागादयःकालदोषाः॥ उभयतोमु
खीत्वमेषीत्वादयोदेयदोषाः॥ तिलधेनुर्गजोवाजी माहिषाजिनमूर्तयः॥ क्रूरभिःसूयमानाच घोराःसप्तप्रतिग्रहाइतिनिषेधात्॥
प्रेतान्नमजिनंमणिरितिपाठे प्रेतान्नमेकादशाहिकश्राद्धान्नभोजनम्॥ मणिःशालिग्रामइतिहेमाद्रिः॥ तत्रैवतन्निषेधोऽरुणस्मृ

तौ॥ परमापद्गतेनापि अंत्यजातिप्रतिग्रहः॥ नकार्योब्राह्मणेनेह आत्मनःश्रेयइच्छया॥ प्रतिग्रहाच्चांत्यजातेःपतितत्वंप्रजायतेइ-
ति॥ अंत्यजानाह॥ मनुः॥ रजकश्चर्मकृच्चैव नटोबुरुडएवच॥ कैवर्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेअंत्यजाःस्मृताइति॥ चांडालानाह॥ व्या-
सः॥ ब्राह्मण्यांशूद्रजातश्चचांडालस्त्रिविधःस्मृतइति॥ तथा॥ कुरुक्षेत्रेप्रतिग्राहीनभूयःपुरुषोभवेत्॥ गायत्रीमनुजाप्येनसप्त-
लक्षंभवेच्छुचिरिति॥ कालदोषभिन्नोसत्प्रतिग्रहनिषेधस्तत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तकथनेनस्पष्टः॥ सर्वासत्प्रतिग्रहेप्रायश्चित्तंष-
ट्त्रिंशन्मते॥ देव्यालक्षजपेनैवशुद्ध्यतेसत्प्रतिग्रहादिति॥ ॥जपित्वात्रीणिसावित्र्याःसहस्राणिसमाहितइति॥ मनूक्तंतुद्विवि-
प्रकारेणप्रतिग्रहस्यासत्वविषयम्॥ तेनपतितादिभ्योदुष्टदेशकालयोरदुष्टद्रव्यप्रतिग्रहेषट्त्रिंशन्मतोक्तम्॥ दशप्राजापत्यरू-
पंपतितादिभ्योमहिष्यादिप्रतिग्रहेयाज्ञवल्क्योक्तमितिविज्ञानेश्वरः॥ स्मृत्यर्थसारे॥ सर्वत्रानुक्तौदानदेयकालद्रव्येषदुष्टेपिद्वादश
निष्कप्रमाणंद्रव्यप्रतिग्रहेकार्यम्॥ एवंसर्वत्र॥ द्रव्यानुसारप्रायश्चित्तवृद्धिह्रासौकल्प्यौ॥ दातृदेशकालद्रव्येष्वन्यतरदोषेएकैक-
गुणवृद्धिः॥ मणिवासोगवादीनामन्यतरप्रतिग्रहेगायत्र्यष्टसहस्रजपः॥ भिक्षादिप्रतिग्रहेपुण्यमंत्रोच्चारणम्॥ नन्वप्रतिग्रह-
निषेधत्वात्कथंप्रायश्चित्तविधिरितिवाच्यं॥ प्रतिग्रहेणविप्राणांब्राह्म्यंतेजःप्रतिग्रहइत्यरुणस्मृत्याप्रायश्चित्ताम्नानेनचतत्क-

थनात्॥ प्रतिग्रहसमर्थोऽपि प्रसंगं तत्र वर्जयेदिति स्पष्टमेव निषेधसत्वाच्च॥ प्रायश्चित्तं च प्रतिगृहीतसर्वद्रव्यं त्यक्त्वैव कार्यम्॥ सति-
द्रव्ये प्रायश्चित्ताधिकाराभावादिति स्मृत्यर्थसारादयः॥ अरुणस्मृतौ तु॥ षष्ठांश द्वादशांश परित्यागौ वैकल्पिकावुक्तौ॥ तथा॥ प्रतिग्र
हाच्च षष्ठांशं वाणिज्याच्च तृतीयकं॥ कृषेर्विंशतिमं भागं त्यजतो नास्ति पातकम्॥ प्रतिग्रहः कुत्सितानां त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्यति॥ रथो वा
जी च महिषी तिलधेनुर्गजो जिनं॥ सूयमाना च सुरभिर्घोराः सप्त प्रतिग्रहा इति॥ एतेषां प्रतिग्रहे आहिताग्नेः प्राजापत्येष्टिः॥ स्मा
र्ताग्निमतश्चरुस्तद्देवताकः॥ अनग्नेः अन्येषां च कृच्छ्रत्रयम्॥ अरुणस्मृतौ॥ गुडधेन्वादिधेनूनां प्रायश्चित्तं तथोच्यते॥ प्रतिग्रहे
चरेद्विप्रः प्राजापत्यमतंद्रितः॥ जपेच्च पौरुषं सूक्तमष्टौ वै वाघमर्षणम्॥ अहोरात्रास्थितश्चैव मुच्यते तेन किल्बिषात्॥ अयुतं
जपसंख्या॥ गृहदानं महादानं नास्ति दानं गृहात्परम्॥ येन दत्तेन वै तेन न सर्वं दत्तं भवेन्नृणाम्॥ गृहोपस्करणं सर्वं गोमहिष्यादिभू-
षणम्॥ कंडणीपेषणीचुल्लीत्युदकुंभस्तु मार्जनी॥ शय्याविभाजनं छत्रं वितानं रथगोवृषम्॥ तत्र कृच्छ्रं चरेद्विप्रो महासांतपनं त-
था॥ शतं वा भोजयेद्विप्रान् गायत्रीलक्षमेव च॥ प्रायश्चित्ते कृते विप्रो मुच्यते तत्प्रतिग्रहात्॥ प्रायश्चित्तस्याकरणे युवे वाम्रियते तु
सः॥ अश्वप्रतिग्रहं कृत्वा चरेच्चांद्रायणत्रयम्॥ अश्वस्य विक्रयं कृत्वा त्वेतदेव व्रतं चरेत्॥ कपिलाविक्रयं कृत्वा चरेच्चांद्रायणत्रयं॥

गोशतंगोसहस्रंचकृष्णांवैतरणींतथा॥ चतस्रश्चैवगावश्चवर्जनीयाःप्रयत्नतः॥ चतस्रउत्क्रांतिऋणपापमोक्षधेनवः॥ गृहीत्वा
वैतरणींलोहयमदंडभयावहम्॥ प्राजापत्यत्रयंकुर्यात् भोजयेच्चशतंद्विजान्॥ जपेद्वावामदेव्यंचशिवसंकल्पमेवच॥ रथंतरं-
वामदेव्यंजपेन्मुच्येतकिल्बिषात्॥ यज्ञकर्मणियाधेनुर्व्रतधेनुस्तथैवच॥ मधुपर्केचयाधेनुर्याधेनुःकर्मसिद्धये॥ एतत्प्रतिग्रहेत्रि
प्रायश्चित्तंनविद्यते॥ पर्वतायेदशप्रोक्तास्तथैवाद्विसुखीचगौः॥ उष्ट्रप्रतिग्रहेविप्रः क्षपेन्मासचतुष्टयम्॥ प्राजापत्येनकृच्छ्रेण
षष्ठांशंतुपरित्यजेत्॥ विप्रेभ्योदद्यात्॥ जपेद्द्वादशलक्षंवागायत्र्याःसायभोजनः॥ शतेनमुच्यतेपापाद्विप्राणांभोजनेनच॥ शतं
ब्रह्मकूर्चसमन्वितं॥ रथप्रतिग्रहेलक्षगायत्रीजपमाचरेत्॥ अयुतंवाथगायत्र्याःसंगमेस्नानमाचरेत्॥ षष्ठांशंतुपरित्यज्यब्राह्म
णान्भोजयेच्छुचिः॥ प्रतिगृह्यान्यदानानिप्रायश्चित्तंयथोदितम्॥ जपेन्निरंतरंदेवींवैष्णवंव्रतमाचरेत्॥ जपसंख्याअयुतादि॥ वि
द्यादानंगृहीत्वापियत्किंचित्पुस्तकादिकं॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्याकृच्छ्रमेकंसमाचरेत्॥ पृथिवींप्रतिगृह्याथसशैलवनकाननाम्
अपिधातुमथागृह्यतप्तकृच्छ्रत्रयंतथा॥ भूत्वात्रिषवणस्नायीक्षपेन्मासचतुष्टयम्॥ एवंशुद्धिमवाप्नोतिद्विजःषष्ठांशमुत्सृजेत्॥
इदंचसदक्षिणप्रतिग्रहे॥ तद्रहितप्रतिग्रहेतुनदोषः॥ भूमिंयःप्रतिगृण्हातियस्तुभूमिंप्रयच्छति॥ तावुभौपुण्यकर्माणौनियतंस्व

र्गगामिनाश्चिसूक्तैः॥ अथ षोडशमहादानेषु तत्र चारुणस्मृतौ॥ तुलापुरुषभागं च गृहीत्वा चांद्रकं चरेत्॥ हिरण्यगर्भं च तथा ब्रह्मां-
डेकल्पपादपे॥ जले त्रिषवणस्नायी चरेत्सांतपनद्वयम्॥ गोसहस्रप्रतिग्राही यदा विप्रोऽथ कामतः॥ गोमूत्रयावकाहारो मासेनैकेन
शुध्यति॥ हिरण्यकामधेन्वादिदानमत्रयथोदितम्॥ महाभूतघटांतेषु प्रायश्चित्तमथोच्यते॥ गायत्र्या दशलक्षैश्च प्राणायामस-
हस्रकैः॥ नश्यंति पापसंघाश्च काकथा दुष्प्रतिग्रहे॥ पावमानं च सूक्तं वै सर्वपातकनाशनम्॥ अत्रायमभिसंधिः॥ आयुष्यमिति सू-
क्तेन मणिं कंठे प्रतिमुंच्ये त्यादि सूत्रेषु अखिलानामपि विनियोगदर्शनात्॥ तेषामपि प्रामाण्यबलात्॥ पावमानीजपस्याखिलेषु वि-
धानात्तत्तत्फलापेक्षायां गोघ्नान्मातृपितृवधादित्यादिमंत्रवर्णनेन तत्तत्पातकनाशस्य फलत्वावगत्या तत्तत्पापेषु पावमानीजपस्य प्रा-
यश्चित्तत्वं पापानुरोधेन च जपसंख्या कल्पनीयेति दिक्॥ ॥अथ राजप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं॥ अनापदि राजप्रतिग्रहं निंदति याज्ञवल्क्यः
न राज्ञः प्रतिगृण्हीयाल्लुब्धस्योच्छास्त्रवर्तिनः॥ प्रतिग्रहे शूनी चक्री ध्वजी वेश्या नराधिपाः॥ दुष्टा दशगुणं पूर्वं पूर्वादेते यथोत्तरमिति॥ संव-
र्तः॥ राजप्रतिग्रहो घोरो मध्वास्वादो विषोपमः॥ पुत्रमांसं वरं भोक्तुं न तु राजप्रतिग्रह इति॥ स्कांदे॥ मरुदेशे निरुदके ब्रह्मरक्षस्त्वमागतः
राजप्रतिग्रहात्सुष्टः पुनर्जन्म न विंदति॥ ब्राह्मण्यं यः परित्यज्य द्रव्यलोभेन मोहितः॥ विषयामिषलुब्धस्तु कुर्याद्राजप्रतिग्रहम्॥ नर

केरौरवे घोरे तस्यैव पतनं ध्रुवम्॥ वृक्षा दावाग्निना दग्धाः प्ररोहंति घनागमे॥ राजप्रतिग्रहाद्दग्धा न प्ररोहंति केनचि दिति विष्णुधर्मोत्त
रे। दशसूनासमश्चक्री दशचक्रसमो ध्वजी॥ दशध्वजीसमा वेश्या दशवेश्यासमो नृपः॥ दशसूनासहस्राणि यो वाहयति सौनिकः॥ तेन
तुल्यः स्मृतो राजा तस्माद्घोरः प्रतिग्रह इति॥ इत्यधार्मिकराजविषये निंदा॥ तथा च तत्रैव लिखितम्॥ येषां न विषये प्रीतिर्यज्ञैर्यज्ञपते
ह रेः ॥ यत्र ये भूभुजां तेषामेतत्सूनोदितं फलम्॥ येषां पाषंडिसंकीर्णं राष्ट्रं न ब्राह्मणोत्कटम्॥ एते सूनासहस्राणां दशानां भोगिनो नृ
पाः॥ येषां न यज्ञपुरुषः कारणं पुरुषोत्तमः॥ ते तु पापसमाचाराः सूनापापौघभागिन इति॥ अदुष्टात्तु राज्ञः प्रतिग्रहो न निंदितः॥ अत ए
वोक्तं छंदोगशाखायां॥ प्राचीनशालादीन्महामुनीन् राजप्रतिग्रहे प्रवर्तत इति अश्वपतिनामकेन राज्ञा दोषाभाव उपन्यस्तः॥ न मे स्ते
नो जनपदे न कदर्यो न मद्यपः॥ नाहिताग्निर्नाविद्वान्न स्वैरी स्वैरिणी कुत इति याज्ञवल्क्यवचनेपि राजप्रतिग्रहनिंदायां लुब्धस्योच्छास्त्रव
र्तिन इति राजविशेषणाददुष्टराजप्रतिग्रहो न निंदित इति गम्यते॥ तथा॥ नारदोपि॥ श्रेयान्प्रतिग्रहो राज्ञां नान्येषां ब्राह्मणादृते॥ ब्रा
ह्मणाश्चैव राजा च द्वावप्येतौ धृतव्रतौ॥ नैतयोरंतरं किंचित्प्रजाधर्माभिरक्षणे॥ शुचीनामशुचीनां च सन्निवेशो यथांभसाम् समु
द्रे समतां याति तद्वद्राज्ञां धनागमः॥ यथाग्नौ संस्थितं चैव शुद्धिमायाति कांचनम्॥ एवं धनागमः सर्वः शुद्धिमायाति राजनीति॥ रा

न प्रतिग्रहे प्रायश्चित्तमाह॥ वृद्धहारीतः॥ राज्ञः प्रतिग्रहं कृत्वा मासमप्सु सदा वसेत्॥ षष्ठे काले पयोभक्षः पूर्णे मासे प्रमुच्यते॥ तर्पयि
त्वाद्विजान्कामैः सततं नियतव्रत इति॥ तदसत्प्रतिग्रहविषयमिति माधवः॥ अथ रहस्यप्रायश्चित्तानि॥ याज्ञवल्क्यः॥ अनभिख्या-
तदोषस्तु रहस्यव्रतमाचरेदिति॥ कर्तृव्यतिरिक्तैर्यदीयो दोषो न ज्ञायत इत्यर्थः॥ अतश्च पारदार्यादेरपि स्त्री प्रशंसाभ्यामितरेण ज्ञा
तस्य रहस्यतास्त्येव॥ तस्य प्रायश्चित्तमपि रहस्यमेव कर्तव्यम्॥ तथा च हारीतः॥ रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशमिति तत्र रहस्यानां साधा
रणप्रायश्चित्तं मनुराह॥ वेदाभ्यासोन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रियाक्षमाः॥ नाशयंत्याशु पापानि महापातकजान्यपि॥ यथैधस्तेजसा व-
न्हिः प्राप्तं निर्दहति क्षणात्॥ तथा ज्ञानकृतं पापं कृत्स्नं दहति वेदवित्॥ सव्याहृतिकप्रणवाः प्राणायामास्तु षोडश॥ अपि भ्रूणहनं मा-
सं पुनंत्यहरहः कृता इति॥ वसिष्ठः॥ यच्च कार्यकृतं साग्रं शतं वेदैश्च धार्यते॥ तत्सर्वं तस्य वेदाग्निर्दहत्यग्निरिवेंधनम्॥ यमः॥ सहस्र
परमां देवीं शतमध्यां दशावरां॥ गायत्रीं संजपेन्नित्यं महापातकनाशिनीमिति॥ मूले शौनकः॥ ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु यजुः सामाथवा
पिवा॥ सूक्तानि सरहस्यानि अथर्वांगिरसस्तथा॥ ब्राह्मणानि च कल्पांश्च षडंगानि तथैव च॥ इतिहासपुराणानि देवतास्तवनानि च॥
जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत धर्मस्थाने तथा परैरिति॥ कौर्मे॥ जपस्तपस्तीर्थसेवा देवब्राह्मणपूजनम्॥ ग्रहणादिषु कालेषु महापातकशोधनं॥

पुण्यक्षेत्राभिगमनंसर्वपापप्रणाशनम्॥ देवताभ्यर्चनंनृणांसर्वपापप्रणाशनम्॥अमावास्यातिथिंप्राप्ययः समाराधयेद्भवम्॥ ब्रा-
ह्मणान्भोजयित्वातुसर्वपापैः प्रमुच्यते॥ कृष्णाष्टम्यांमहादेवंतथाकृष्णाचतुर्दशीम्॥ संपूज्यब्राह्मणमुखेसर्वपापैः प्रमुच्यते॥ त्रयो-
दश्यांतथारात्रौसोपहारंत्रिलोचनम्॥दृष्ट्वेशंप्रथमेयामेमुच्यतेसर्वपातकैः॥ एकादश्यांनिराहारः समभ्यर्च्यजनार्दनम्॥ द्वादश्यांशु-
क्लपक्षस्यसर्वपापैः प्रमुच्यते॥उपोषितश्चतुर्दश्यांकृष्णपक्षेसमाहितः॥ यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच॥ वैवस्वतायकाला-
यसर्वभूतक्षयायच॥औदुंबरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने॥ वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैक्रमात्॥ चतुर्दशैतेमंत्राःस्युश्चतुर्थ्यं-
तानमोन्विताः॥प्रत्येकंतिलसंमिश्रान्दद्यात्सप्तोदकांजलीन् ॥ स्नात्वानद्यांतुपूर्वाण्हेमुच्यतेसर्वपातकैरिति॥ तथात्तत्रैवाध्यायांत
रे॥अस्मिन्कलियुगेघोरेलोकाः पापानुवर्तिनः॥ भविष्यंतिमहाबाहोवर्णाश्रमविवर्जिताः॥नान्यत्पश्यामिजंतूनांमुक्त्वावाराणसींपु
रीम्॥ सर्वपापप्रशमनंप्रायश्चित्तंकलौयुगइति॥ इतिरहस्येष्वसाधारणप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथप्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि॥याज्ञ
वल्क्यः॥त्रिरात्रोपोषितोजस्वाब्रह्महात्वघमर्षणम्॥अंतर्जलेविशुध्येतगांचदद्यात्पयस्विनीमिति॥मनुः॥ हविष्यांतीयमभ्यस्यन
तमंहइतीतिच॥ जप्त्वाचपौरुषंसूक्तंमुच्यतेगुरुतल्पगइति॥ हविष्पांतमजरंस्वर्विदीत्येकोनविंशर्चं॥ नतमंहोनदुरितंसप्तर्चं॥ इ

तिवा इतिमेमन त्रयोदशर्चं॥ सहस्रशीर्षेति षोडशर्चं॥ एतेषांचतुर्णां सूक्तानां अन्यतमं प्रत्यहं षोडशकृत्वो मासं जपित्वा॥ अकामतो गुरु-
तल्पगः शुध्यतीति विज्ञानेश्वरादिसंमतोर्थः॥ मूले शौनकः॥ अतोदेवा जपेत्सूक्तमग्नआयूंषि वा तृचा॥ अघमर्षं च वाजस्त्वा मुच्यते ब्रह्महत्ययेति॥
इतिश्रीमत्काळोपनामक भट्टरामेश्वरात्मज भट्टमहादेवद्विजवर्यसूनु भट्टदिवाकर विरचित दानसंक्षेपचंद्रिकायां सदसत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तानि का-
श्यां निरूपितानि॥ इतिस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानि निरूपितानि॥ ॥अथस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानि कर्तृव्यतिरिक्तेतर दोषेरहस्यं प्रा-
यश्चित्तंचरेत्॥ अविद्वांस्तु सुखांतरेण रहस्यप्रायश्चित्तं ज्ञात्वा रहस्यंचरेत्॥ स्त्रीशूद्राश्चैवंजपहोमवर्ज्यं॥ तत्राहारविशेषानुक्तौ पयः प्रभृतयः॥ का-
लविशेषानुक्तौ वत्सरादयो मासांताः॥ देशविशेषानुक्तौ शिलोच्चयादयो गौतमोक्ताः॥ जपे तु ऋषिदेवतछंदोविनियोगा विज्ञेयाः॥ अमत्या ब्राह्मणव-
धेनस्त्रिरात्रमंतर्जले निमज्य ऋतंच सत्यंचेत्यघमर्षणसूक्तमावर्त्य त्रिरात्रांते पयस्विनीं गां दत्वा शुध्येत्॥ दानाशक्तौ॥ सव्याहृतिकाः षोडशप्राणा-
यमाः॥ प्रतिदिनं मास(मा)वर्त्यं॥ अभ्यासे तु त्रिंशद्रात्रं व्रतस्थः॥ प्राणायामैश्चांते घमर्षणंजपेत्॥ महापापैः शुध्येत्॥ मत्याचेत्सा गवा निष्क्रम्य स्वाध्यायादिति॥
इतिसंक्षेपदानचंद्रिका समाप्ता॥ ॥हें पुस्तक सदाशीवशास्त्री अमरापूरकर यांणीं आपले ज्ञानदर्पण छापखान्यांत छापिलें॥ शके १७८०
कालयुक्ताक्षीनाम संवत्सरे मार्गशीर्षशुक्लप्रतिपदि समाप्तम्॥ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦

इतिदानचंद्रिकासमाप्ता.

[OrderDescription]
,CREATED=20.01.20 12:20
,TRANSFERRED=2020/01/20 at 12:37:44
,PAGES=161
,TYPE=STD
,NAME=S0002580
,Book Name=M-2604-DANCHANDRIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF

FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF

FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF

FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF

FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF

FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF

FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF

FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF

FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF

FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
,FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF